

Revolver™

September 1991, št. 3, cena 100,00 din

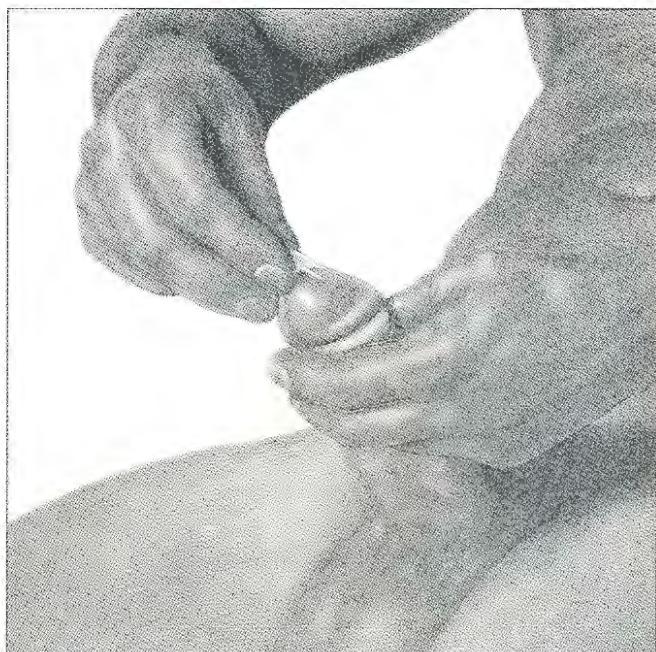


LEZBIČNA PORNOGRAFIJA KRUZING

PEDRI PO PREDALČKIH SLOVENSKI TEATER

NASILJE OBLASTI GAY PLAŽA

PATRICIA HIGHSMITH LAURIE ANDERSON



POMAGAЈTE NAM USTAVITI AIDS.

AIDS-HELP
LIBERALNO DEMOKRATSKA
STRANKA SLOVENIJE

MIKROBIOLOŠKI INŠTITUT MEDICINSKE
FAKULTETE UNIVERZE V LJUBLJANI
ANONIMNI TEST 061. 443 642 i398

Roza klub
LJUBLJANA

roza obzorja

Roza klub

Ljubljana, Kersnikova 4

PRISTOPNA IZJAVA

Podpisani/a _____ izjavljam, da sprejem
statut skupine *Roza klub* in se pridružujem njenemu članstvu.

Rojen/a sem _____ v _____,
stanujem _____, tel. _____

Datum: _____ Podpis: _____

Verjetno ste že sami opazili, da so se rožnata obzorja stemnila, najprej po zaslugi ljubljanske vlade, potem pa so se začeli nasilno vesti še drugi centri moči. Skratka, nasilje moškega sveta je krepko zavleklo tisk junijske številke, tako da je zdaj postala septemberska.

Kar se je pisalo v uvodniku k prvi številki *Revolverja* (da ga lahko berete tudi v slovenski skupščini), se je na drugačen način tudi zgodilo. Ljubljanska mestna vlada je na eni od junijskih sej prebiralala revijo *Revolver*, ostro debatirala o njej, poklicala na pomoč celo medicinske strokovnjake (čeprav homoseksualnost že dalj časa ni več na seznamu bolezni) ter kategorično odločila, da pričujoči izdelek ne sodi na področje kulture. Še huje, da celotna kulturna dejavnost *Roza kluba* (filmski ciklusi, knjige, nastopi Alje Tkačeve, Svetlane Makarovič, Katje Levstik itd. itd.) ne zasluži niti dinarja iz mestnega proračuna za kulturo. Predsedniku Marjanu Vidmarju se je sprva zdelo, da je homoseksualna populacija pri nas premajhna (60 000 do 100 000), potem pa, da je dovolj bogata (spomnite se Židov), da ne rabi družbenega denarja. Mentaliteta, obnašanje, poteze in dejanja nasilne oblasti, ki ne trpi drugačnosti. Prav podobna oblast se je potem s tanki spravila na še eno drugačnost, na Slovenijo. In potem še naprej...

Pod tovrstnimi oblastniki se moramo verjetno obrniti k drugačnemu načinu dela. Morda smo se naučili tudi to, da nam posredno politično delovanje kaj malo koristi. Načelna podpora večine parlamentarnih strank (glej Deklaracijo v *Revolverju* 2) ostane ob konkretnih primerih neefikasna. V ZDA so že zdavnaj ugotovili, da tisti, ki imajo moč in so nam vsaj malo naklonjeni, ob konkretnih vprašanjih odpovedo. Njihov boj je boj za oblast, naš za pravice.

Morda nas je malce presenetil molk t.i. alternativne scene, ki je po svoje le dokazal, da je razkol prevelik, da so interesi drugačni... da gre vselej za heteroseksualen svet, ki je na drugi strani. Dobro veste, da se bodo "alternativci" nekega dne "spametovali", poročili, vodili otroke in pse na sprehod, odločali o heteroseksualnih časopisih, kulturi, zakonih, denarju, vojnah itd. in bodo prav tako nestrpni. Kaj pa pravzaprav ostane homoseksualni populaciji? 1. Da se poroči z osebo nasprotnega spola (ter seveda deluje kot je zgoraj opisano) 2. Da si ustvari homoseksualno zvezo 3. Da menja partnerje (partnerke), skratka se vede promiskuitetno 4. Da stopi v službo cerkve ali se odloči za celibat 5. Da naredi samomor.

Moška in ženska homoseksualna populacija, ki hoče živeti svojo homoseksualnost, seveda potrebuje poleg heteroseksualnega sveta še kaj drugega. Vkolikor je povsem nemogoče to drugo vtakati v obstoječi red, je seveda potrebno izgraditi vzporedni svet - včasih imenovan geto. In zdi se, da smo prišli do te ugotovitve. Poskusi spremeniti obstoječe, prepričati itd. itd. potrebujejo preveč energije in prinesejo premalo rezultatov. Zato je toliko pametneje vzpostavljati lastno infrastrukturo, od denarne moči do kvalitetne kulture. Številne dejavnosti bodo obenem jačale identiteto populacije ali bolje skupnosti. Številne možnosti druženja bodo povečale število znanstev. Tako je verjetno v interesu vsakogar, da postaja infrastruktura bogatejša in močnejša. Tisti, ki se vidijo v drugi in tretji točki (zgoraj), jo gotovo potrebujejo. Da pa bi jo tudi imeli, bodo morali tudi kaj narediti.

In kaj drugega počne *Revolver*, kot da informira, razglablja, jača identiteto? In da bo to skušal početi tudi vnaprej, seveda le z vašo pomočjo, ne s pomočjo oblasti? Ta je jasno pokazala, da nam ni naklonjena.

Podobna so bila tudi razmišljanja udeležencev prvega *Pink tabora*, ki je potekal v Ankaranu od 4. do 8. septembra in o katerem boste več prebrali šele v prihodnji številki.

Šedem let po nastanku *Magnusa* oziroma po dejavnosti gay in lezbičnega gibanja, bi moralo biti že vsakomur jasno, da brez tega tudi hetero svet v svoj red ne bi vključeval ponudbe, ki jo kdaj lahko zasledite (od filmov na TV do *Erotike M*). Tisto kar se v getu pojavlja iz potrebe, kasneje straight svet ponudi zaradi denarja. Gibanje dela predvsem majhne korake. Vaš pristop v *Roza klub* in (ali) vaša denarna pomoč bi gotovo spodbudila nove možnosti. Ali pa boste raje počakali na tiste prihodnje čase?

B.M.

akcije

Roza klub je organizacija (registrirana kot politično gibanje), ki skuša pokrivati široko področje homoseksualnosti - tako moške kot ženske. Polje delovanja, od informiranja, zabave, druženja, vzgoje, kulture, do političnih akcij, se izraža prek številnih oblik.

Vse **informacije** dobite na našem naslovu: *Roza klub*, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana (IV.nad.,soba 405) ali vsak delavnik po telefonu 061.319.662 (od 15. do 18. ure).

Žiro račun za plačilo posameznih publikacij, vpisnine v *Roza klub* (250 din za leto 1991) ali prostovoljnih prispevkov je: 50100-678-44343.

Roza disko se dogaja vsako nedeljo od 22. do 3. ure v Klubu K4, Kersnikova 4, Ljubljana. Varietejski program, ples, glasba, video... Prav tako vas vabimo k oblikovanju programa, s predlogi, pripombami ali konkretnije z nastopi.

Poslušate nas lahko na **Roza valu - vsak drugi četrtek od 17.00 do 17.30 na Valu 202**, drugi program Radia Slovenija. Informacije, intervjuji, komentarij, glasba...

Filmski cikel bo potekal v začetku decembra v **Cankarjevem domu** - natančen program bo objavljen v dnevnem časopisju.

Za **petek 4. oktobra** planiramo **roza večer** na bazenu pri **postojnski jami**, če bo prijav dovolj seveda. Vsa stvar naj bi se začela ob 22.00 in trajala vse do jutranjih ur. Prijavite se na tel. 061 319 662 (od 15. do 18. ure) *Roza klub*.

Na naš naslov lahko pošiljate tudi male oglase za naslednjo številko (praviloma naj bi izšla v decembru).

3 ŠIBA BOŽJA

4 DOM IN SVET

10 INTERVJU, BOGDANIČ

13 INFO

PEDRI PO PREDALČKIH

19 ROZA VAL

PUČNIK, LOKAR, MAKAROVIC...

23 PORTFOLIO 1:

DAN: risbe, tempera

27 HUMANIZEM IN RENESANSA:

UMETNA OSEMENTEV

28 PATRICIA HIGHSMITH:

CENA SOLI

30 VALKIRE V PORNOGRAFIJI

33 ESEJ

34 TEATER

37 PORTRET:

LAURIE ANDERSON

39 BRANJE:

PATRICK GALE

41 SCENA:

SAVA

42 PORTFOLIO 2:

FRENK

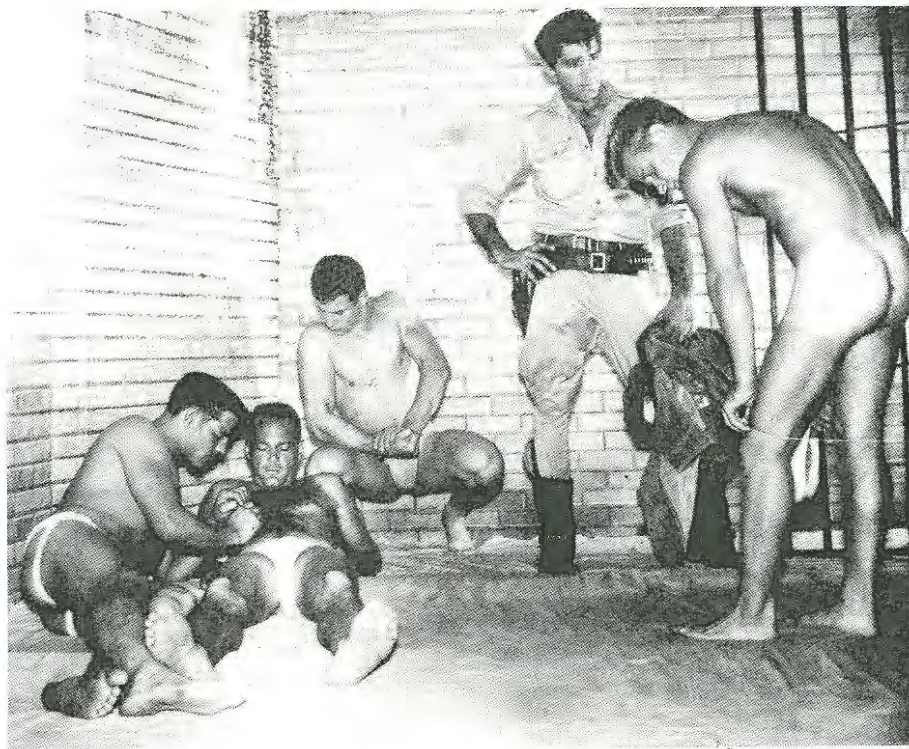
44 KRUZING:

BEOGRAD, FIRENCE

48 JULČI



Foto Man Ray



REVOLVER, revija za kulturna in politična vprašanja (revija s homoerotičnim nabojem). ▼ Izhaja četrtletno. ▼ Cena posamezne številke je 100,00 din. ▼ Ustanovitelj in založnik: Roza klub, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana. ▼ Odgovorni urednik: Brane Mozetič. ▼ Naslov uredništva: Revolver, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana Tel: +38 61 319 662. ▼ Tehnično urejanje in postavitvev: Edo Milavec. ▼ Tisk: SET, Ljubljana. ▼ © Revolver, 1991. Vse pravice pridržane. Ponatis celote ali posameznih delov revije je dovoljen samo s pismenim privoljenjem založnika. ▼

COMING OUT

Bralec se ob prebiranju Revolverja slejkoprej vpraša, kdo v resnici stoji za podpisanimi prispevki, marsikdo pa vloži tudi precej napora, da naposled svojo ravednost poteši. Če je bralec poleg tega še latenten gay, mu odkritje identitete katerega od avtorjev povzroči kopico vprašanj in ugibanj, lahko pa tudi neznosne dileme in psihični kaos.

Če je bralec emancipiran gay, za katerim je morda celo udejanjen *coming out*, s precejšnjo dozo obžalovanja ali gneva razmišlja o strahopetnosti prepoznane "lažno" podpisanega avtorja članka. V primeru, da je dober poznavalec ameriške gay scene, se opogumljen utegne celo poslužiti metode *outinga* (glej Revolver št. 1) in njegovo identiteto z mešanimi občutki dobronamernosti in zlobe razkrije konservativni, v načelu homoseksualcem nenaklonjeni javnosti.

Navedena primera sta seveda dve namišljeni hipotetični skrajnosti, vmes pa je nedvomno kontinuum raznovrstnih situacij, tako ali drugače kombiniranih, ki so za slehernega gaya zgodba zase.

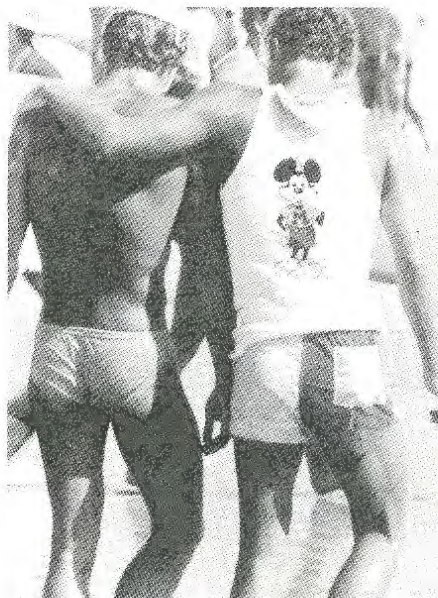
Takšen uvod je možen za odpiranje kateregakoli gay problematiziranja, naš namen pa je lapidarno razmišljanje o fenomenu tako imenovanega *coming outa*, ki ima, če hočemo o njem razpravljati, navidez značaj preproste binarne kode: da ali ne, v resnici pa je to kompleksno vprašanje, katerega *background* je poln socialnih, osebnih, situacijskih, tehničnih in drugih dilem, ki so predpogoj razumevanja večine, ki se za ta korak nikoli ne odloči in peščice tistih, sicer občudovanja vrednih posameznikov, ki se uspejo vreči v svet tveganja in javno pokazati svojo spolno identiteto.

Preden nanizamo nekaj elementov *backgrounda* opredelimo kaj sploh je *coming out*: **Je dogodek ali proces razgaljenja pred utrjenimi družbenimi uormami skrivane homoseksualne spolne identitete in pripravljenost na negativne in pozitivne posledice, ki iz tega dejanja sledijo.** Gre za zavestno odločitev, iz tega ali onega razloga, brez dvoma pa takšen korak stori le oseba, ki ima lastne spolne dileme popolnoma razjasnjene in je torej emancipirana. Načelno je ne zanima reakcija okolja, pogosto pa celo (mazohistično) uživa v kočljivih situacijah. Hote ali nehoti se

izpostavlja v javnosti kot aktivist marginalne družbene skupine.

Nemara precej bralcev pri sebi odkriva iste lastnosti, vendar niti slučajno ne razmišljate, da bi ta korak tudi sami storili. Hkrati v mislih tehtate tudi situacijo množičnega *coming outa* in verjetne pozitivne posledice. Takoj zatem delate morda primerjave z drugimi marginalnimi skupinami in njihovimi emancipatoričnimi težnjami. Najpogosteje je predmet primerjave črnska aktivistika in njihove metode demarginalizacije.

Moramo biti dosledni in priznati, da razen splošne družbene zaznamovanosti tovrstna primerjava ne more pojasniti zakaj so gayi, ki naredijo *coming out* tako maloštevilni. Različen je namreč fokus zaznamovanja (stigmatizacije), ki je pri črnski manjšini telo (rasa), pri homoseksualcih pa karakter (spolna orientacija). Problem neprimerljivosti ni le v tem, da je različnost v kožnem pigmentu transparentna in je ni mogoče prikriti, medtem ko je seksualna preferenca ravno nasprotno zakrita, če je to v interesu posameznika, hkrati pa so seksualni odkloni neprimerno bolj ekscesno tretirani kot rasni, ki formalno sploh ne obstajajo. K vsebinski neprimerljivosti lahko prištejemo še zelo pomemben zakon števil, kjer rasne manjšine kvantitativno presegajo število belih prebivalcev v nekem fizičnem prostoru, zato direktna in popolna rasna diskriminacija in marginalizacija čisto tehnično ne vzdrži.



Kot vidimo, se na že kar prislovično metanje marginalnih družbenih skupin v isti koš ne gre opirati in tu iskati tolažbo in upanje za prihodnost svoje drugačnosti. Vprašanje je, ali bi skupinski in totalni *coming out*, če bi bil seveda izvedljiv, prinesel kakšno strukturno spremembo v konservativnosti človekove zavesti, ki je civilizacijsko pogojena. V zgodovini modernega človeka so zgolj miniaturni časovni izseki, ki so bili tudi prostorsko omejeni, ko je bila homoseksualnost relativno visoko tolerirana ali celo predmet odobravanja. Če imamo v mislih antično Grčijo, moramo biti toliko pošteni in priznati, da v tem primeru ni šlo za idilično stanje enakopravnosti spolnih praks, pač pa za privilegij starejših razumnikov in mlajših nekaj dečkov, pri čemer so ti drugi igrali sprostitveno funkcijo prvih.

Nekaj podobnega se danes dogaja z zmerno toleranco lezbištva, ko heteroseksualni moški s simpatijo gleda spolni akt dveh žensk, vendar pa le toliko časa, dokler je prepričan, da za pravo naslado manjka vmes natanko le še on.

Tako grški kot sodobni, okrasni mačistični tip hipokritične tolerance prej iritira kot opogumlja. Splošno stanje nenaklonjenosti kakršnikoli drugačnosti prej in zdaj najboljše ilustrira predvsem v Združenih državah dobro znana lucidna izjava nekega ciničnega gay aktivista, da bo o demokraciji v Ameriki mogoče govoriti šele takrat, ko bo mesto za predsednika države zasedla ženska, ki bo črnka in lezbijka.

Vsekakor nespodbudno besedičenje, utegne reči marsikateri bralec. Mi pa menimo ravno nasprotno. Emancipacija je med drugim tudi zmožnost spoprijemanja s kruto realnostjo. Če nič drugega krepki odpornost in samozavest, večja ko je tovrstna oboroženost, manjša je možnost dovoljevanja poniževalnih presenečenj. Zgodi se, da vas kdo vpraša: "Govori se, kar sicer ne verjamem, da si homoseksualec. Ali si res?" Odgovorite mu z navidez bizarnim vprašanjem: "Govori se, da si heteroseksualec, kar sicer ne verjamem. Ali si res?" Ta, ki vas je vprašal, bo v zadregi, kasneje pa se bo, če je povprečno razmišljujoč človek, morda celo sramoval svoje neotesane infantilnosti.

Marjan H.

MIX REALNOSTI IN SANJ

z majhno pomočjo dnevnških zapiskov

LONGTIME COMPANION

(prvič)

Izvedenci Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) so v mesecu maju na svoji redni letni skupščini objavili podatek, da je ta trenutek v svetu 359.271 obolelih za aidsom. Glede na nezmožnost spremljanja širjenja te bolezni v Afriki, bi bila resnici odgovarjajoča številka tam okrog pol milijona. Vse bolj pa so zastrašujoče številke, ki govorijo o nosilcih virusa in se iz meseca v mesec »pozitivno« povečujejo tja v komaj verjetne milijone.

REFLEX: 8th International AIDS Candlelight Memorial and Mobilization je Roza klub obeležil v svojem disku. Zagorelo je ENAJST sveč.

TRANSEKŠUALNOST (TV ST)

Angleški dokumentarni film je na presenetljiv način opozoril na brezpravnost transseksualcev, posredno pa tudi gayev in lezbijk, v Veliki Britaniji. Slej ko prej vsi, ne glede na družbeni sistem in politiko, ostajamo na obrobju družbe. Nizozemska dokumentarna oddaja »Moški in ženska« je bila tozadevno (Davidu je tako všeč, če uporabljam to besedo!) bolj optimistična. Obe skupaj pa sta nas prepričali, da spol vpisan v rojstnem listu ne more (in ne sme) večno funkcionirati kot sveta resnica. Ni vse v obliki in ustroju človekovega telesa, bi vedeli povedati vsaj psihologi in seksologi.

REFLEX: Genetiki britanskega Nacionalnega inštituta so se pred kratkim pohvalili z izjemnim znanstvenim uspehom, ko jim je uspelo spremeniti spol mišjega zarodka. Uboge miši, če bodo kasneje v življenju imele prav take probleme s svojo identiteto kot jo imajo ljudje, ki se odločijo za operativni poseg, ki jim prinese spremembo spola. Posega za spremembo podatkov v uradnih dokumentih žal še vedno niso odkrili.

LONGTIME COMPANION

(drugič)

Izgubil sem »strokovno« kritiko omenjenega filma, za katero bi bila še oznaka pamflet preveč spodobna. Objavljena je bila v Nedeljni Dalmaciji in je tako dokončno potrdila dejstvo, da že nekaj časa ni več »slobodna«. Urednik me je zaprosil, da na to žaljivo besedovanje odgovorim, vendar sem mnenja, da so zapisane neumnosti zrcalna podoba karakterja osebe pišočega, spreminjanje karakterja pa se mi zdi, čeprav nisem pretirano skromen, prevelik zalogaj. Ko bo ta tekst odan, se bo v svoji abotnosti nepresegljiva kritika našla. Ne vem še, kaj

dom in svet

POP AGAINST HOMOPHOBIA

Pop proti homofobiji je akcija sodobne mladinske kulture, projekt lezbijk in gayev s Politehnične univerze v Londonu. S posterji, koncerti in podobnimi prireditvami protestirajo proti homofobiji, ki se v zadnjem času ponovno loteva britanske družbe. ▼



FEMINISTIČNA ZAPRISEGA

Deborah Glick, prva sodnica države New York, ki se je javno deklarirala kot lezbijka, je začela svoje službovanje na precej neortodoksen način. V trenutku, ko je zapriseгла ob prevzemu dolžnosti, ni imela roke na bibliji, kot je navada v Ameriki, ampak na... izvodu antologije feministične literature iz 70-ih let! ▼

LEZBIČNA USPEŠNICA V MEHIKI

Novela *Dos Mujeres* (Dve ženski) pisateljice **Sare Levi Calderon** je dočakala že tretjo izdajo. Zgodba govori o dveh ločenih ženskah, Valeriji in Genovesi, ki se zaljubita. Prizorišče dogajanja je židovska skupnost v Mexico Cityju. Knjiga je prvič izšla lani in se takoj uvrstila med vodilne literarne uspešnice v Mehiki. ▼

VSE, KAR STE ŽELELI VEDETI...

...o seksu med ženskami, pa si niste nikoli upali vprašati. Odgovore boste našli v najnovejši uspešnici **Susie Bright** *SUSIE SEXPERT'S LESBIAN SEX WORLD*. Kako izbrati najboljši lubrikant, ki ne bo škodoval vašemu zdravju? Zakaj so električni vibratorji boljši od tistih na baterije? Kako odkriti svoje erogene cone? In seveda vse o orgazmu! Kaj storiti, če se zalubiš v lepo heteroseksualko? Na koncu je še poglavje o lezbijkah in nosečnosti. Knjigo, ki je pošteno razburila čednostne Angleže in Američane, lahko naročite na naslov: **AIRLIFT BOOK COMPANY 29, EDEN GROVE, LONDON N 7, GREAT BRITAIN** ▼

LEZBIČNI IMIDŽI NA FOTOGRAFIJAH

Nova serija »lezbičnih imidžev iz celega sveta« fotografinja **Julie Potratz** je dočkala evropsko premiero na *Peti evropski lezbični konferenci* v Španiji.

Potratzova prihaja iz San Francisca, je korejskega porekla, trenutno pa živi in ustvarja v Londonu kot svobodna fotografinja. Njene dokumentarne fotografije živijo, saj lezbični imidži govorijo sami zase. Podobe body-builderke, duhovnice, politične aktivistke, umetnice, matere in poročnega lezbičnega para so samo nekateri izmed pozitivnih modelov vlog, ki jih uveljavlja Potratzova.

»Želim predstaviti lezbiijke vseh ras in vseh skupin ter tako prispevati k ravnovesju imidžev in podob v svetu,« pravi Potratzova, ki je začela fotografirati v sedemdesetih. Za njo je že nekaj samostojnih in skupnih razstav po Evropi, Aziji in Ameriki, fotografije pa objavlja tudi v *Wall Street Journalu*. ▼



DIVJE LEDENO

Opravljivi angleški tabloid *The Sun* poroča o šokantnem priznanju pevcu **Vanille Icea**, da je bil nekoč ulični pretepač gayev. Sedaj se menda iskreno sramuje svojega početja. ▼

NOVI JARMAN

Edvard II. **Christopherja Marlowa** je doslej veljal za največji film med tistimi, ki jih angleški režiser **Derek Jarman** (film *Caravaggio*) še ni posnel. Snema ga zdaj. Filmska premiera bo oktobra, televizijska pa drugo leto na BBC, ki avtorja tudi zalaga z denarjem.

S svojimi deli se ni režiser nikoli strogo držal zgodovine in tako je tudi tokrat. Zgodbo o borbi za priznanje 600 let stare ljubezni med angleškim kraljem **Edvardom II.** in Francozom **Piersom Gaverstonom** je postavil v sodobnost, ki mu pomaga s prizori demonstracij in prireditev, ki jih prirejajo najrazličnejše gay organizacije! V ta namen je rekrutiral tudi 40 članov skupine **OutRage**. ▼



bom z njo, verjetno bom v svojem arhivu odprl nov fascikel, šifra »absurd« bi bila zanj vsaj približno primerna.

REFLEX: Še vedno se smejem marksistično teoretičnem kontekstu, v katerega je film umestil M. Stefančič, ml. Edini sprejemljiv in korekten tekst o njem pa je v Svijetu objavil Tadej Zupančič. Saj, lahko njemu, ko pa je film tudi prevedel in ga tako spoznal do obisti.

POSEL JE POSEL (TV SL)

Ultraserbis obišče nenavadno uslugo iščoča stranka. Lep, postaven dandyjevski tip, sicer poslovenž Romeo, bi rad najel dekle za skupno večerjo. Njegova želja je nenavadna, če ne že povsem čudna in do skrajnosti sumljiva: s pogodbo so izvzeti vsakršni namigi, dotiki pa še celo. Dialog, ki nas uvede v dogajanje je nadvse »kompliciran«. Lili: »Vi pa znate z ženskami!« Romeo: »Ne, pravzaprav ne.« Lili: »Saj jih imate, kolikor hočete.« Romeo: »Ne, to pa sploh ne.« In tako naprej do podobnega dialoga, ki vodi k vrhu presenetljivega razpleta. Lili: »Upam, da bom v dobrih rokah.« Romeo: »Name se pa res lahko zanesete.« Tudi najbolj laičnemu gledalcu se zadeva počasi razmegljuje: Romeo se s tem, ko pripelje žensko, igrano ljubico, na večerjo, maščuje za spor (?) svojemu ljubimcu, natakarju. Liliina ugotovitev je ob tem vredna intelektualke: »Tale se pa obnaša kot en peder.« V medsebojnem pogovoru Lili spozna bistvo cele zadeve, za dramatični vrhunec pa poskrbi Romeo, ki Lili izpove svojo ljubezen: »Nisem več peder. Moški me ne zanimajo več. Zaradi tebe, najdražja. Rešiteljica moja.« Naslednji dan ji že prinese zaročni šopek, tam pa po naključju sreča Leška in ponovno!? postane peder: »Vas pa še nisem srečal. Joj, kako lepo ime imate, pa kako tople roke...« Lili pače v nezavest, jaz (kar brez scenarija) tudi...

REFLEX: Steber slovenskega komedijantstva je nastopil v tej kvazi storiji: Derganc, Lešnjak, Godnič, izvrstni Potokarjeva in Omanova. Roman Končar in Marko Okorn sta bila gaya, pardon, pedra, scenarista in režiserja pa v njuno dobro ne bi omenjal. Biznis je biznis, posel gledalca pa smeh, ko presenečeno ugotovi, da se »komediji« pravzaprav ne more smejati.

BENT

Življenje običajnih smrtnikov je črno belo, življenje gayev rožnato. Kakšen privilegij, bi pomislil neprizadeti opazovalec, če pa bi vzel v roke Richarda Planta knjigo **ROŽNATI TRIKOTNIK** (Krt, 1991), bi svoje mišljenje v hipu spremenil. Presunljivo visok davek so morali gayi pla-

čati za svojo drugačnost v času tretjega rajha. V tem zapisku pa bi rad predvsem opozoril na »napako«, mimo katere tudi ta knjiga ne more in naj bi jo zagrešil Luchino Visconti s filmom Somrak bogov (La caduta degli dei, 1969). V njem je s podobami juristov v transvestitskih preoblekah populariziral predstavo o homoseksualni nacistični eliti. Film ponuja torej teorijo, da nerazumljivih nacističnih zločinov ni težko pojasniti: nacisti so bili kratko malo perverzni homoseksualci. Knjiga to teorijo seveda ovrže, toliko bolj presenetljivo pa je zato najnovejše odkritje, ki že k splošno znanim nazigayem, kot sta v prvi vrsti bila Ernst Rohm in Edmund Heines, prišteva še v stranki NSDAP Hitlerjevega namestnika Rudolfa Hessa, med svojimi imenovanega »Črna Berta«.

REFLEX: Znani slovenski politik je v nekem priložnostnem govoru poudaril, da v vsakem človeku tiči majhen »hitlerček«. Dandanašnji časi so žal več kot primerni za razvoj njihove rasti. Bogdanu Lešniku pa preprosto hvala, da je knjiga končno ugledala prostor knjigarniških polic tudi pri nas, z verjetno skupno željo, da nikoli nikomur več ne bi bilo potrebno pisati o podobnem exodusu v sicer tako nepredvidljivi prihodnosti.

CIKLUS R. W. FASSBINDERJA (TV SI)

Več kot zanimivo je, da je od vseh priznanih avtorjev novega nemškega filma prav Reiner Werner Fassbinder tisti, ki mu Slovenci neprestano in še vedno posvečamo (memorialne) retrospektive, v spomin njemu in njegovi umetnosti. Na misel mi sedaj neprestano prihaja prvo gledanje njegovega in Genetovega filma »Querelle«. Video projekcija se je odvijala v prostorih ŠKUCa. Takrat je bil video še nekaj magičnega, Fassbinder sam pa povsem kulturni avtor. Danes to seveda ni več.

REFLEX Ko je TV pred davnimi leti predvajala Fassbinderjevo in Doblinovo delo BERLIN ALEXANDERPLATZ, je mama s svojimi notoričnimi, moralizatorsko cenzurnimi posegi, program preprosto ukinila. Zadnji del te misteriozne, ene številnih mojstrsko izdelanih in osebno izpovednih njegovih oporok, sem končno lahko spremljal neovirano, v miru. Problemi s svojo ljubo materjo pa kot posledica moje homoseksualnosti ostajajo še naprej. Vsej ljubezni navkljub, kar jo premore, so predsodki le premočno zasidrani v njenem mišljenju. Če se s svojim nečakom spustim v kakšno (pretirano) vzneseno debato, hitro najde vzrok, da naju razdruži. Ne zaupa mi, globoko v podzavesti ji tiči prepričanje o moji pokvarjenosti.

WHITNEY ZANIKA VSE

Ameriški časopis črnih homoseksualcev in lezbijk *BLK* vestno beleži vsa zanikanja lezbištva, ki jih v javnost spušča **Whitney Honston**. Do letošnjega januarja je pevka to pesem medijem zapela že šestkrat. Pojavila se je v revijah *Essence*, *Time*, *Ladies Home Journal*, *Fame* in *USA Today*. Za slednjo je dodala še to, da sta se z njeno sedanjo tajnico **Robin Crawford** včasih pretvarjali, da sta ljubimki.... »*How Will I Know?*«, dodajamo mi. ▼



FEMINISTKE IN REVOLVER

Nikakor ni moč trditi, da subkultura v Ljubljani in s tem seveda predvsem njena dejavnost zamira. Prav nasprotno. Dokaz za to ni zgolj delovanje *Roza kluba*, pač pa tudi nenehna dejavnost *Sekcije za kulturo miru in nenasilja* in nenazadnje feministične sekcije *Lilit*, ki je 17. maja v Ljubljani organizirala že četrto jugoslovansko feministično srečanje zapored. Na tej, lahko rečemo že kar tradicionalni prireditvi, se je zvrstilo precej diskusij in predavanj, kot na primer predavanje o položaju žensk na Kosovu, okrogla miza o abortusu in reproduktivnih pravicah žensk... Za nas pa je bilo predvsem zanimivo predavanje z naslovom: *Lezbično in gay gibanje - subkultura ali pravica do življenjskega stila*, ki ga je imela članica *Roza kluba*. Ali je s tem lezbičua temati-

ka tudi dejansko našla svoje mesto na tem srečanju, pa je seveda že povsem drugo vprašanje. Vprašanja, ki so sledila predavanju, ki ga mimogrede povedano, predavateljica niti ni uspela zaključiti, so se nanašala predvsem na zadeve, ki s povedanim niso imele prav veliko skupnega. Ena takih stvari, ki je očitno zelo vznemirjala nekatere udeleženke, je bilo na primer vprašanje, odkod izvira ime revije **Revolver**, čemur je sledilo precej nenaklonjenih, da ne rečem že kar krepko odklonilnih stališč do dejstva, da so nekatere lezbijke pač kljub "spornemu" poimenovanju revije, ki naj bi potencirala moško naravnost, vseeno v njej pripravljene sodelovati s svojimi prispevki. No, kakorkoli že, nazadnje se je srečanje po maušjih pripetljajih vseeno izteklo v prijeten družabni večer. ▼

Nataša Slokar

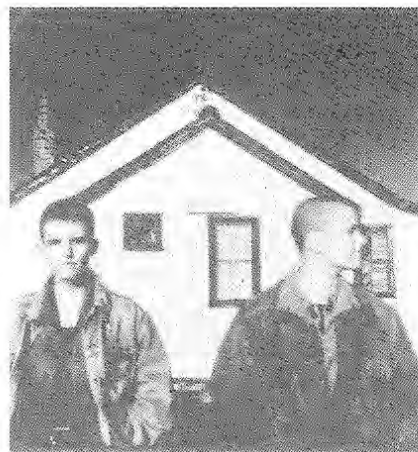
BANDERAS

sta **Caroline Buckley** in **Sally Herbert**, mladi glasbenici s severnoangleškega otoka. Pozomost sta vzbudili s singlom *This is your life*, izšel pa je že tudi album *Ripe*. Dekleti sta zasloveli že kot spremljevalki Somervilleovih **The Communards**. Caroline je sodelovala tudi pri Zeke Manyeka, Sally pa je violinistka s klasično izobrazbo. Caroline obožuje klasične komade, Sally pa ima rada plesno glasbo - rezultat pa je neke med avantgardo in plesno glasbo. Nekateri jima celo pravijo "ženski Pet Shop Boys".

Caroline ima rada besedo "apatično". Pravi, da njena neposredna, preprosta, vendar čustvena besedila temeljijo na "osebnem opazovanju", nikakor pa niso sporočilna ali celo polemična. Čeprav Banderas nista politični aktivistki, sta sodelovali na dobrodelnih prireditvah *Shelter* in *ACT-UP*.

Sally: "Vse težave so pomembne, toda včasih se moraš odločiti in izbrati med njimi. Na *ACT-UP* turnejo sva šli skupaj s Somervilleom. Tam sva se veliko naučili. 'Apatično' je dobra beseda za konec dneva."

Caroline: "Ker sva obe sodelovali z Jimmyjem in Richardom (*The Communards*), in ker so mnogi najini prijatelji gayi, je najino sodelovanje na *ACT-UP* turneji prišlo samo od sebe. Prav nič se ne ukvarjava s tem, kako bo to vplivalo na najino kariero, ampak preprosto delava." ▼



BANDERAS
pleasant, undemanding listening...

dom in svet

PINK, HOT AND GROOVY

1. Last Train to Trancentral - KLF
2. Quadrophonia - QUADROPHONIA
3. Anthem - N-JOI
4. Just a Groove - NOMAD
5. Human Nature - GARY CLAIL ON-U SOUND SYSTEM
6. Children - EMF
7. Get the Message - ELECTRONIC
8. Sailing on the Seven Seas - OMD
9. Don't Let Me Down - THE FARM
10. Loose Fit - HAPPY MONDAYS
11. Losing My Religion - R.E.M.
12. Unfinished Symphaty - MASSIVE
13. Future Love Paradise - SEAL
14. It's Too Late - QUARTZ INTROD.DINA CARROLL
15. Where the Streets Have No Name - PET SHOP BOYS
16. This Is Your Life - BANDERAS
17. Sit Down - JAMES
18. Wear Your Love Like Heaven - DEFINITION OF SOUND
19. Lost In Music - STEREO MC'S
20. Dunno What It Is - THE BEATMASTERS

21. Ring My Bell - MONIE LOVE AND ADEVA
22. HippyChick - SOHO
23. I Wanna Give You Devotion - NOMAD AND MC FREEDOM
24. I Believe - EMF
25. 3 am Eternal - KLF
26. Crazy - SEAL
27. Long Train Running - BANANARAMA
28. I'm Allright - KATARINA E
29. Good Beat - DEE-LITE
30. No Coke - DR. ALBAN
31. Walking on the Air - FRAZIER CHORUS
32. Can I Kick It - A TRIBE CALLED QUEST
33. My Definition of Boombastic Jazz Style - DREAM WARRIORS
34. I Left My Wallet in El Segundo - A TRIBE CALLED QUEST
35. Hello, Africa - DR. ALBAN FEAT. LEILA K.
36. Pendant que les champs brulent - NIAGARA
37. Freedom - GEORGE MICHAEL
38. Rescue Me - MADONNA
39. It Won't Be Long - ALISON MOYET
40. Hyperreal - THE SHAMEN ▼

DJ Nataša
poletna lestvica Roza kluba

Oproščam se, brezkompromisno ponižujoč, draga mama, ker sem homoseksualec, čeprav tvojega opravičila za neutemeljene zle misli ne bom nikoli deležen.

THE HITCHER (Kanal A)

Filmske trilerje prenašam le pogojno, road-thriller AVTOSTOPAR (Harmon, 1986) pa postavljam v sam vrh filmov s homoseksualno tematiko. RUTGER HAUER in C. THOMAS HOWEL se preprosto ljubita, način s katerim ljubezen izražata pa je vse prej kot klasičen: pljunek v obraz predstavlja poljub. Hauerjeva želja "Ubij me!" utemeljeno lahko pomeni tudi "Pofukaj me!", saj ima municija "revolverja", s katerim ga Howel ljubeče pokonča, homoerotičen naboj. Rezultat, ki je z njegovo sprožitvijo udejanjen, zato še zdaleč ni nujno Hauerjeva smrt, pač pa njegov tako dolgo pričakovani in v enkratni slasti doživetvi orgazem.

REFLEX: Takšno gledanje in občutenje je brez dvoma odraz homoseksualnosti, ki pa jo nekateri (mnogi) še vedno smatrajo za bolezen. Ker pa sem v zadnjem času vsled vse večjega in vse močnejšega trpljenja postal tako prekleto toleranten, takšna mišljenja v meni ne vzbujajo več ogorčenja, bolesterne neumnosti in vse prej kot duhovite žaljivke pa me ne spravljajo več s tira. Imam pač svoj prav, drugim se še zdaleč ni obvezno strinjati z njim. Boli me le, da ne najdem stičnih točk s svojimi "istomišljeniki". Lahko, da so moja stališča čudna, a od njih ne bom odstopil nikoli.

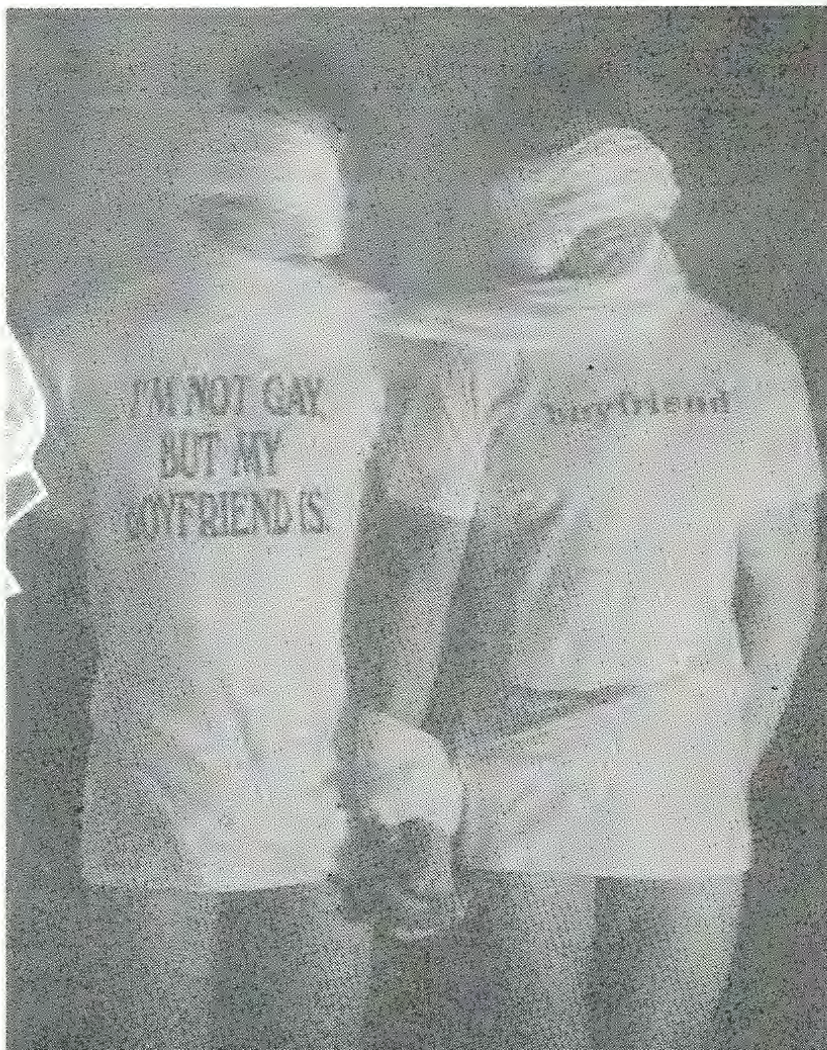
LONGTIME COMPANION

(tretjič)

Moj bog, kamorkoli se ozrem, sami "iskreni" prijatelji. Za cel muzej voščenih figur jih je. Končno je ta magična, skupaj z vsemi njenimi izpeljankami, največkrat in najbolj zlorabljen beseda, kar jih vsebuje slovar slovenskega knjižnega jezika. Zato moram biti toliko bolj zadovoljen, še več, povsem srečen, da imam tebe, David. Pomanjkanje časa zame ne sme biti vzrok moje jeze, ljubosumnost na številni krog obdajajočih te ljudi se moram potruditi minimalizirati, prenehati moram z gnjavažo o svojih problemih, kadar ti ni do tega in zaustaviti moram brskanje po razodetju tvoje identitete, če sam tega nočeš. Vsega tega se zavedam, a kljub temu grešim. Pa ne bi smel, kajti ti si moj edini, jaz pa samo eden od mnogih tvojih prijateljev.

REFLEX: David, tisti regal bova postavila kdaj drugič, važno je le, da bo most, ki sva ga postavila med naju, čim bolj in čudlje trden in trpežen ter vsem življenjskim vihram kljubujoč.

LETA NEVARNEGA ŽIVLJENJA



"Maček Muri", "Bikec Ferdinand" in za spremembo "Živi pesek" sem poimenoval gesla, s katerimi sem v Anteni iskal morebitno možne življenjske partnerje. Če povem, da brez uspeha, presenečen ne more biti nihče. Ko sem za odziv poslednjega izbral edino verjetno primerne, sem bil več kot presenečen tudi sam. Najin prvi kontakt je predstavljal telefonski pogovor, njegove prve besede, po uradno zdeklamiranem pozdravu, pa so se vprašujoče glasile: "Koliko si pa star?!"

REFLEX: Slušalka mi je padla iz rok... Tega, da bo nekoč tudi on od mladih "diskriminiran", se fant očitno še ne zaveda. Spoznanje bo zato toliko bolj trpko.

IME MI JE STEVEN (TV SL)

Ameriška nadaljevalnica je oprta na resničen dogodek. Oblačno sivega 4. decembra 1972 je bil ugrabljen sedemletni Steven Gregory Stayner. Sedem let je moral kasneje služiti svojemu novemu "očetu" Parnellu, samozvanemu pastorku, ki je bil pedofil in je spolno izrabljajal tako Stevena kot njegove prijatelje. V naših gledalcih pa je tako še dodatno utrdil mišljenje, da so vsi gayi moralno izprijeni in nagnjeni k zlorabi nedolžnih otročičev.

REFLEX: Aktualni primer kobariškega učitelja Ivana Lavre, ki je z gladovno stavko izterjal obnovitev postopka na novogoriškem sodišču, ki ga je pred petimi leti obdolžilo zlorabljanja položaja za navezovanje emocionalnih vezi z nekaterimi učenci, se v eksemplu ponuja sam po sebi. Odločitev sodišča (bivša in prihodnja) je eno, govornice drugo, resnica je nekje vmes, ljudje pa se obnašajo povsem neopredeljeno: krajani KS Leskovec so podpisali izjavo v podporo, kobariški učitelji, razen treh, pa nasprotujejo njegovi vrnitvi na staro delovno mesto. Ob morebitni učiteljevi vrnitvi pa so tudi starši otrok že zagrozili, da bodo svoje otroke izpisali iz "inkriminirane" osnovne šole

PET SHOP BOYS

Po Tokiu, kjer se je njihova svetovna turneja pričela, in Parizu, kjer se je pričel njen evropski del, sem, izjemno skeptičen, 14. maja Pet Shop Boys lahko pozdravil tudi (skoraj) doma, nastopili so namreč le v Zagrebu. Rock predstavi so dodali povsem nove dimenzije, za pop spektakel "Performance" so priskrbeli še dva glasbenika, tri spremljajoče vokale, deset plesalcev in za povrh še dva strokovnjaka iz angleške nacionalne opere. Njihov show je bil tako grandiozen, zanimiv, atrak-



Diamanda Galas,

ameriška glasbenica grškega porekla, znana po svoji povsem izvirni glasbi in vokalni interpretaciji in seveda po projektu *Maska rdeče smrti*, ki med drugim obravnava tudi AIDS, je za založbo Mute posnela novi album z naslovom "*Plague Mass*". Katarzično, nasilno, satanistično in psihotično. ▼

1000 HOMO DJs – ŽALITEV ALI IRONIJA?

Kontroverzni angleški glasbenik (poznamo ga iz skupine **Ministry**) **Al Jourgensen** je ustanovil novo skupino s provokativnim imenom **1000 Homo DJs**. Pravzaprav je ni ustanovil on, temveč – kakor sam zatrjuje – njegov alter ego, ki se imenuje **Buck Satan**.

Skupina je že izdala prvo single ploščo »*Supernaut*« s trdim ritmom v stilu dancecora in z obskurnim besedilom, ki pa je le navidezni hvalospev spozabljanju z drogo. Buck Satan namreč ni nikakršen zagovornik droge: »*Rock zvezde, ki izgubijo stik z realnostjo, so žalostne pojave. Stališča protirockovskih križarjev, paranoja proti narkomaniji in ekscesi nekaterih rockerjev so ista neumnost. Življenje na obrobju je krasno, dokler nisi tako daleč, da se tega več ne zavedaš. Živim na robu družbe, toda če bi počel samo 10 % tega, kar pišejo novinarji o meni, bi bil že zdavnaj mrtev.*«

1000 Homo DJs je za Jourgensena predvsem ventil za izživiljanje, sprevračanje realnosti, skratka: skupini je »*eno figo mar za vse.*«

In kako Jourgensen komentira vpadljivo in žaljivo ime 1000 Homo DJs? »*50 % osebja založbe Wax Trax so homoseksualci in prav nič jim ni mar. So pravi gay teroristi! Tako daleč so že prodri v javnost, da bodo kmalu lahko prečkali najprometnejšo avtocesto.*« Tako Jourgensen modruje o gayih v show-businessu. Kar se tiče imena skupine, pa zatrjuje, da se ga je domislil lastnik založbe Wax Trax, ki je tudi sam gay. Ko je poslušal prve demo posnetke takrat še neznane skupine, je rekel: »*Nihče ne bo vrtel tega sranja. Poznam 1000 homoseksualnih dee jayev in nobeden se tega ne bi dotaknil niti z deset čevljev dolgo palico.*« »*Vsi, ki me poznajo,*« pripoveduje Jourgensen, »*vedo, da nisem sovražnik gayev. Problem je v tem, da so ljudje izgubili smisel za humor in ironijo. Mi pa želimo le popljuvati kmetavzarske bende, kakršni so Motley Crue. Kljub temu imamo kar naprej na vratu feministične skupine. Naše stališče je: Če ne razumeš heca, odjebi!*«

VIR: MELODY MAKER, 6. APRIL, 1991

SIMON REYNOLDS

SOFT CELL

so ponovno izdali svojo klasično uspešnico *Tainted Love*, tokrat predelano - na njej je tudi Julian Mendelson Remix *Tainted Love 91*. Za sladokusce je na voljo omejeno število CD plošč v usnjenih ovitkih. Konec maja je izšel tudi album *Memorabilia* in video. Podjetni Soft Cell oziroma **Marc Almond** pa so izdali tudi kompilacijo z naslovom *The Definite Collection* pri založbi Polygram. Na tej elitni kompilaciji najdemo uspešnice skupine Soft Cell in Almonda skozi osemdeseta: *Bedsitter*, *What*, *Soul Inside*, *Torch*, *A Lover Spurned*, *I Feel Love* (skupaj s Somervillom). Na žalost pa v tem sicer bogatem pregledu manjka *A Woman's Story*. ▼



HOLLY

"Plesna glasba je tam, kjer se zdaj dogajajo vse kreativne stvari. Rock je umrl pred desetimi leti in se samo vrača nazaj." Tako vsaj trdi **Holly Johnson**, nekdanji frontman skupine **Frankie Goes to Hollywood**. Morda drži, da se plesna glasba res nenehno razvija, kar pa ne bi mogli reči za Hollyjev najnovejši LP "*Dreams That Money Can't Buy*" (MCA). V glavnem lahko rečemo, da gre za blede posnemanje prejšnjega uspešnega albuma "Blast". Za osnovo mu služi NRG beat, ki mestoma vključuje tudi nekaj housea in elektronske glasbe, toda na koncu ostaja vtis, da gre za precej glasne in hitre komade, za kar je v glavnem "kriv" producent Andy Richards, ki je sicer odgovoren za uspešnici *Love Train* in *Americanos*. Svetli točki zadnjega albuma sta edinole nekoliko subtilnejši baladi *I Need Your Love* in *The Great Love Story*, ki izražata malce sanjavo fantovsko strast. ▼

dom in svet

FESTIVALA V TORINU IN NEW YORKU

Medtem ko ste 6. mednarodni festival filmov s homoseksualno tematiko v Torinu že zamudili, pa še vedno lahko ujamete tistega v New Yorku. Italijanski festival si je med 4. in 11. aprilom za posebno temo izbral produkcijo šestdesetih in sedemdesetih let. Ameriški pa se dogaja med 7. in 23. junijem v kinematografu "The Biograph" na newyorški 57. cesti. Ker gre za edinstven, največ-

ji filmski gay dogodek doslej, je razumljivo, da bi v na ogled ponujenih 144 filmih iz 21 držav le stežka našli skupni imenovalec. Tem lažje pa so za sponzorstvo motive našli **mestni svet za umetnost, urad predsednika manhattanskega okrožja, zvezno ameriško združenje centrov za medijske umetnosti in raziskovalni center iz Chicaga.** ▼

6° FESTIVAL INTERNAZIONALE DI FILM CON TEMATICHE OMOSESSUALI

CINEMA MUTO - BBC - CHANNEL 4
OMOSESSUALITÀ & FRANCHISMO NEGLI ANNI '60-'70

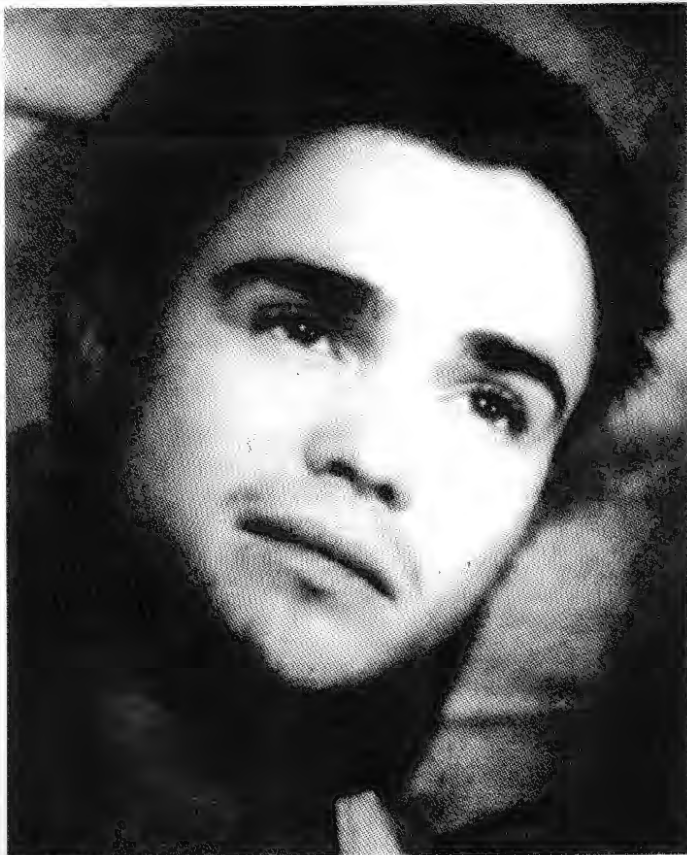


TORINO, 4-11 APRILE 1991
MUSEO NAZIONALE DEL CINEMA
CINEMA MASSIMO
VIA MONTEBELLO, 8 - TEL. 011/871048

PA ŠE EDEN V LONDONU

Filmska dela, posneta po motivih **Jeana Geneta** (1910-1986), pa so pod skupnim naslovom *The Cinema of Saint Genet* prikazovali aprila v Londonu. Ob tem je *Britanski filmski institut* izdal posebno knjigo, v kateri

lahko izpod peresa **Edmunda Whitea** izvemo, da je Genet napisal več strani filmskih scenarijev kot kakršnegakoli drugega pisanja. Edini film, ki ga je zares dokončal, pa je 25-minutni *Un Chant d'Amour* iz leta 1950. ▼



tiven in nenazadnje, redko viden teaterski nastop.

REFLEX: Pesmi, ki jih podpisuje ta Neil Tennant in Chris Lowe, so enostavne, kot mini zgodbe govorejo o ljubezni, seksu, usodi in drugih "vsakdanjih" stvareh. Ker pa ta vsakdanjost še zdaleč na vsakdanji način ni tudi izpovedana, Pet Shop Boys ostane med nami večno zanimiv duet.

PARK JE MOJ

Bom kar odkrit, kar tudi sicer sem, čeprav ne priznam rad, da sem še do pred kratkim do tega mesta gojil povsem negativen odnos. Ljubljanci brez posebne obrazložitve vedo za kateri in kakšen prostor gre, vsem drugim pa naj povem, da se brez pravega, uradnega imena nahaja ob bivši Prešernovi cesti za Petrolovo "pumpo" ter se razteza vse od "štacija" pa do Tivolija. Če rečem še, da se žargonsko imenuje "peder plac", situacija postane jasna tudi najbolj "neizobraženim". In če sem tam zbrane, seksa željne osebe spravjal pod skupni imenovalec manjvredne gay populacije, pedri in buzeranti poimenovane, v upanju na oprostitev zdaj kličem: "Mea culpa!"

REFLEX: Daniel, tebe, svojo edino ljubezen, ki se mi je razodela v življenju, sem srečal prav tam. Ker mi je nisi vračal, sem ta "zloglasni" kraj tako zelo, čeprav povsem podzavestno, toliko bolj zasovražil. Kljub dejstvu, da se imam za "čistokrvnega" gaya, pa ta kraj od časa do časa še vedno in kar naprej obiskujem. In ni mi žal, kajti zadnjič sem srečal tebe, ki si mi dokončno omogočil, da spremenim negativno zadržto in krivično mnenje o parku, pa tudi o tamkajšnji "klienteli". Čeprav najinega odnosa, Igor, (še) nisva razčistila, sem srečen, ker sem te spoznal. Ne verjamem pa, da se ti bom sploh lahko kdaj zahvalil za dobroto in razumevanje, ki sem ju bil deležen s tvoje strani.

RANO SLOVO

Zadnja novica: umrl je LINO BROCKA, najslavnejši filipinski režiser. Filmska teorija posveča pozornost predvsem njegovim socialno kritično orientiranim delom, da je bil gay pa seveda ne oznanja. Več zaslužene pozornosti mu bo zato namenila naša revija.

REFLEX: Smrt, sladka smrt in nov križec, zabeležen v moji gay filmski enciklopediji. ▼



DINKO BOGDANIĆ

Moja poslednja i prva ljubav

Boris Homovec

Dinko Bogdanić još je jedna osebnostna figura iz zagrebačkog kulturnog života, koja je potvrdu vlastite uspješnosti poput primadone **Dunje Vejzović**, na primjeromoralu potražiti preko granice. Njegova životna, zapravo, profesionalna priča počinje već u šestoj godini angažmanom u zagrebačkom *Pionirskom kazalištu*, gdje su otkrili njegov talent za ples i poslali ga u Baletnu školu. U *Hrvatsko narodno kazalište* ušao je već u šesnaestoj godini i pokazao od samog početka kako je jedan od najvećih talenata koji su ikada stajali "uz štangu" i vježbali u dvorani s ogledalima. Budući da mu nisu povjeravali velike role, **Bogdanić** je briljirao u svakoj ponuđenoj epizodi, a zbog izrazitog temperamenta i sluha za moderno, proglasili su ga "čagerom" koji, navodno, zbog niskog rasta, nikad neće dobiti mogućnost da zaigra prinčeve. Prije dvanaest godina otišao je u *Minhenski balet*, gdje već desetu sezonu ima status prvaka. Tamo su od početka cijenili njegov izuzetni talent, predanost radu, strogu disciplinu i neizmjeru ljubav prema baletu. Elegantna figura, nisko ali izuzetno proporcionalno tijelo, razbarušena kestenjasta kosa, izduženo lice, žive oči, izraženi zubi, simpatičan osmijeh koji plijeni i brzi govor, čine ovog u svijetu afirmiranog plesača prepoznatljivim.

● **Kako vam je u Münchenu?**

Vrlo dobro. Strašno volim taj grad, on za mene predstavlja drugi Zagreb.

● **A kakav je vaš doživljaj pri kratkim posjetima Zagrebu?**

Svaki puta kad dođem pred HNK, prisjetim se svih lijepih trenutaka. One ružne nastojim zaboraviti. Ugodno je znati da sam dio svog života ostavio ovdje, na toj sceni, toj baletnoj dvorani...

● **Kako se vaše kolege odnose prema vama? Neki mladi, poput Svebora Sečkaka, ne mogu prikriti svoju zavist.**

Pripadnici moje generacije uvijek su ostali moji istinski prijatelji, poput **Almire Osmanović** i **Sorina Davida**. A ovi nezreli mladi kolege dakako da me

preziru! Ja sam, naime, ostvario u životu nešto što oni sigurno nikad neće uspjeti. Vjerujem da neće, jer nemaju sposobnost, niti su talentirani. To su ljudi koji me čak i ne pozdrave.

● **Smeta li vas to?**

Nimalo! Nekada me takav odnos bolio, ali danas nemam više potrebu ni da komuniciram s takvima. Neka ostanu tamo gdje jesu.

● **Sjećate li se kada ste prvi puta zakoračili na pozornicu HNK?**

Davno, davno... Bilo mi je samo devet godina. Nastupao sam u sceni vjenčanja u "*Davolu u selu*". Ušao sam na glumački ulaz u kazalište i portir mi je pokazao put do scenc. Prošao sam, ne vjerujući da sam na pozornici, jer sam je uvijek zamišljao mnogo većom. Ušao sam u gledalište i sjeo u jednu od loža. Kad je došlo vrijeme za moj izlaz, korepetitor je povikao: "A gdje je onaj mali?" A ja sam odozgo viknuo: "Tu sam, tu sam Ali ne znam kako da dođem dolje!" (smijeh)

● **Znate li da je već dvadeset godina otkako ste prvi puta otišli iz Zagreba?**

Već toliko? Pa da, imate pravo. Bilo je to 1971. godine, kada sam s **Franom Jelinićem** otišao u Pittsburg. Vratio sam se 1975. i ponovno otišao nakon tri godine.

● **Zašto ste, uopće, otišli iz Zagreba?**

Otišao sam sam, bez ikakve podrške ansambla ili teatra, jer sam osjetio da bih vani mogao napredovati. Te četiri godine uistinu su promijenile moj život. Upoznao sam velike koreografe i bio mi je užitak raditi s njima.

● **Kako su se odnosili prema vama u matičnoj kući po povratku iz Amerike?**

Irena Pasarić, **Spomenka Krnić** i drugi iz moje generacije prihvatili su me objeručke, jer su obožavali balet baš kao i ja.

● **A ostali?**

Stariji kolege i oni koji su došli iz Rumunjske vidjeli su u meni konkurenciju, pa im nije bilo drago. Kad sam došao u direkciju Baleta, rekli su mi da moram polagati audiciju za drugog solista.

● **Niste li to već bili?**

Jesam, rekao sam im, da ako već moram polagati audiciju, onda ću to učiniti samo za prvog solista. Tako je i bilo. Pošto sam je uspješno položio, htjeli su vidjeti što sam plesao u Americi. Nisu mogli vjerovati, iako sam im sve pokazao napismeno. Postao sam prvi solist i počela je konkurencija među nama. Kada sam inzistirao da plešem u "*Labuđem jezeru*", rekli su mi da sam premlad, prenizak i moderan "čager", pa su mi dodijelili ulogu *Dvorskog lude*, koja je i danas mnogima ostala u sjećanju.

● **U kakvoj ste formi bili tada?**

Najboljoj! Plesao sam na premijeri "*Mačka u čizmama*" **Melite Skorupski**, pa u "*Trijunfu Afrodite*" **Milka Šperembleka**, "*Četiri mušketira*"...

● **Kada ste napokon dobili status klasičnog, karakternog ili modernog plesača?**

Kod nas je problem kad dođe klasični koreograf poput **Orlikowskog** i dodijeli vam klasičnu rolu u "*Ščelkunčiku*" - vi automatski postajete klasični plesač. Za mene su uvijek pričali da sam **Šperemblekov** plesač i da sam mnogo "bolji" u modernom, nego u klasičnom baletu.

● **Kada ste uvidjeli da vas Zagreb dovoljno ne cijeni otišli ste u München?**

Točno tako.

● **Jeste li tamo poznavali nekoga?**

Pozvala me beogradska primabalerina **Ivanka Lukateli**. Došao sam, počeo vježbati i jednog dana pristupio mi je direktor riječima: "Ja vam nudim ugovor!" Vratio sam se u Zagreb i dao otkaz u HNK, jer mi nisu htjeli odobriti godinu dana odsutnosti radi specijalizacije.

● **Koliko znam, razloga je bilo više.**

Da.

● **Čak i privatnih?**

Jedan od razloga bio je i taj što me se smatralo ekstravagantnim tipom.

● **Kako mislite ekstravagantnim?**

Pa šuškalo se prilično o mom privatnom životu.

intervju, bogdanić

● Prigovarali su vam da ste homoseksualac?

Znate, njima je naprosto bilo nepojmljivo da se jedan mlad dečko, poput mene, kreće u tako zanimljivom društvu, koje je njih izuzetno iritiralo.

● S kim ste se ponajviše tada družili?

Sa profesorima Vladom Habunekom i Josipom "Joeom" Torbarinom, koji su bili, to se zna, intimni prijatelji.

● Družili ste se i s likovnim umjetnicima?

Na primjer, sa Edom Murtićem i Gorankom Vrus. To su bili umjetnici za tisuću kopalja veći od onih iz HNK.

● Može li se reći da ste bili pravi buntovnik?

Jesam, iako su me svi zvali "mali". Ali, otvarao sam uvijek sva usta!

● Kada ste došli u München, jeste li se osjećali zapostavljenima u odnosu na tamošnje plesače?

Ne, nimalo. Pošto sam prihvatio mjesto tzv. "Vortanzera" (epizodiste, op. aut.) već sam slijedeće godine dobio solistički angažman i počeo plesati solističke role, zajedno s Peterom Breuerom.

● Ubrzo ste ponijeli sve prinčevske role?

Da, plesao sam *Onjegina*, "Ukročenu goropadnicu", "Giselle", "Romea i Juliju"...

● Pretpostavljam da ste se ubrzo navikli na zapadni stil življenja. U kakvom krugu ljudi ste se kretali u Munchenu?

Raznih... Kretao sam se i krećem u krugu intimnih prijatelja, koji se bave najrazličitijim profesijama. To su pisci, liječnici, likovni umjetnici...

● S kim živite?

Sa prijateljem.

● On nema profesionalnih dodira s plesom?

Ne, on je filmski čovjek, uspješan producent. Znate, čovjek ima trenutaka kada ostane prazan, ispuca se i lijepo je imati nekoga kraj sebe tko ti daje poticaj za nove role.

● Koliko ste se zbog baleta odrekli nekih stvari u životu?

Mnogo. U Zagrebu, na primjer, nemam ni kola, ni vikendice...

● A gdje živite u Münchenu?

Kupio sam lijepi stan, kojega sam, mislim, nakon četnaest godina rada i zaslužio. Drugo ništa nemam.

● Ipak znam za jednu vašu strast...

Mislimo li na isto? Da, to su slike naših majstora, koje sakupljam i jako me vesele.

● Jeste li ikada razmišljali što bi bilo da ste, kojim slučajem, ostali u Zagrebu?

Ah, ne znam... Ja sam tip koji se ne miri lako sa sudbinom. Ne bih tako brzo otišao sa scene. Da sam ostao ovdje, vje-

rovatno bih bio zatvoren u nekoliko istih predstava. Možda bih još dan-danas plesao Dvorsku ludu u "Labudem jezeru"!

● Znate li kakva je fizička kondicija vaših zagrebačkih kolega? Većina se opustila, udebljala i užasno malo pažnje posvećuje sebi...

Znam. Tek dvoje-troje vode računa o sebi...

● Što vi, konkretno, činite za svoju figuru?

Pa, ne propuštam vježbati nijedan dan.

● Vježbate li kod kuće?

Naravno. Imam sprave za razvijanje mišića.

● Prilično ste samodisciplinirani.

Jesam. Ne pušim, niti ne pijem. Možda se tu i tamo počastim hladnim pivom poslije predstave.

● Kako vodite računa o ishrani?

Pa, pazim na prehranu. Jedem mnogo slatkog, ali ne pretjerujem, ipak.

● Držite li dijete?

Ne. Ujutro popijem kavu, zatim ne jedem ništa do tri sata popodne, kada ručam kompletan oborok-od juhe do deserta. Navečer pojedem sir ili salatu, a ako izađem s društvom na večeru, onda

svojih interpretacija, ne razbacujem se tehnikom...

● Ne prerasta li to pomalo u opsesiju?

Ne, nisam toliko lud.

● A u kojoj mjeri jeste ludi?

Lud sam za poslom! No, znam se "iš-altati" na vrijeme. Kad izađem iz kazališta, ja sam ponovno Dinko Bogdanić privatno.

● Imate užasno puno energije.

Kažu mi i previše...(smijeh) Živog sam duha, vražje dalmatinske krvi.

● Vrlo često ponavljate kako balet nije vaš posao, već vaš život.

Sasvim sigurno! Mislim da i n tome leži tajna mog mladenačkog duha. Zbog baleta odrekao sam se mnogih stvari u životu. Balet je moje posljednja i prva ljubav.

● U kojem znaku ste rođeni?

Ja sam Škorpion, ali onaj dobar (smijeh), koji na kraju repa ima i malo otrova. Ali, ako me nitko ne dira, ne diram niti ja njega. Mislim da za svakoga od nas ima mjesta pod ovim suncem.

● Ne krijete godine?

Zašto bih?

Navršio sam četrdeset i tek sam sada u pravoj zrelosti. ▼



manje ručam.

● Dinko, kako osjećate razlike u plesu prije desetak godine i sada?

Pametno pitanje! Prije sam radio mnogo toga spontano, mladenački... Otkad sam u Munchenu stao stvarati svoje ime, počeo sam drukčije raditi. Počeo sam graditi sebe kao čovjeka, umjetnika i osobu fundamentalno, od samog početka. Danas u baletnu dvoranu ulazim studiozno. Tako da jedna predstava zah-tijeva od mene ponekad i tri mjeseca rada.

● Budite li se danas drugačije, nego ranije?

Sasvim sigurno. Drukčije raspoređujem snagu. Više se bavim muzikalnošću

PRIPIS: Opera in balet SNG Ljubljana sta 19. maja premierno uprizorila balet IZ NOVEGA SVETA, sestavljen iz simfoničnega baleta, baletne drame in baletiranega tanga, vse skupaj pa z veliko (večinsko) pomočjo umetnikov iz tujine. V zadnjem sestavljajočem delu, naslovljenem PIAZZOLLA IN CONCERT avtorja Astorja Piazzolle (koreografija: Julio Lopez), je v "Tangu pas de deux" plesal tudi DINKO BOGDANIĆ in s svojo vročekrvno interpretacijo sprožil topel aplavz. Če vam je omenjeni baletni večer "ušel", vam glede na iztekajočo se gledališko sezono sporočam, da se boste z Dinkom Bogdanićem zanesljivo lahko "seznanili" v prihajajoči sezoni. (Gu-Le)



ANGLEŠKI NADŠKOFI

Med ustoličenjem novega nadškofa v angleškem mestu *Canterbury*, ki se nikakor »ni mogel opredeliti do vprašanja homoseksualnosti«, je pred katedralo potekalo povsem drugačno ustoličenje. »Nadškof« iz londonske organizacije **OutRage** je z bičem vodil šest lezbičnih in gay »mučnikov« v znamenje protesta proti cerkvenemu šikaniranju homoseksualcev. ▼

SVEŽI SCOTLAND YARD

Celo ta tradicionalna otoška ustanova ni več to, kar je bila. Začuda pa so novosti dobrodošle, saj pogovori med policijo in organizacijo **GALOP**, »londonsko gay policijsko iniciativo« obetajo veliko izboljšav. Zasluge za to ima bojda imenovanje g. Brown na mesto novega načelnika *Odseka za sodelovanje s prebivalstvom*. Ta je tisku sporočil, da so njegovi pripravili program za sodelovanje z lezbično in gay skupnostjo, za katero bo Scotland Yard pripravil celo tečaje samoobrambe! Tudi za nedavne demonstracije aktivistične skupine **OutRage** je našel same pohvale. Zapovrh je še predlagal, da bi telefonsko številko **GALOP**-ovcev za raziskovanje umorov homoseksualcev včasih uporabila tudi policija.

»Morda je naša policija končno doživela Glasnost,« nove obete komentira Jeremy Clarke iz **GALOP**! ...Pa naša? ▼

ŠPORTI IN ZABAVE

Svoje nogometno prvenstvo bomo imeli tudi homoseksualci. Na njem bodo oktobra v ZDA žogo brcali predstavniki ZDA, Velike Britanije, Nizozemske, Nemčije, Nove Zelandije, Francije, Kanade, Avstralije in še nekaterih držav.

Tam bo tudi angleški nogometni sodnik **Norman Redman**, ki pa je tako besen na odnos domovine do homoseksualcev, da se je prijavil kot državljan Evrope. ▼



PREDALČKANJE

Če bi hotel polemizirati z zelo pogostimi izjavami, da takomenovano združevanje homoseksualcev, združenja, celo aktivizem ali gay subkultura in kultura sploh niso potrebni, da so za ostalo populacijo moteči ali pa, da si jih večina homoseksualcev sploh ne želi oziroma jih ne potrebuje, bi moral najprej v grobem razvrstiti ali opredeliti homoseksualce. Tu se bom omejil le na moške homoseksualce, ker so mi ti prezentnejši, čeprav verjetno večina stvari velja tudi za lezbijke.

Torej kdo so sploh homoseksualci in koga smatramo za gaya.

RADOVEDNEŽI

1. Vsi tisti ljudje, ki si kdaj v življenju zaželi spolnih stikov z osebo istega spola ali imajo kako mladostno ali tudi zrelejšo izkušnjo na tem področju, gotovo ne sodijo v homoseksualno populacijo. Verjetno gre le za en moment globlje človekove biseksualne narave, ki je pod najrazličnejšimi vplivi postala in ostala večinska, se pravi heteroseksualna. Od teh ljudi bi sicer pričakovali večje razumevanje in strpnost do tistih, ki so se nagnili na drugi pol, torej ki so postali in ostali na manjšinski strani, homoseksualni, vendar to ni pravilo. Občutki krivde, sramu (ali zlasti jeze, v primerih posilstev) ipd. lahko prav v teh ljudeh z izkušnjo porodijo precej močno homofobijo. Še posebej, če je bila njihova izkušnja zgolj seksualna ne pa tudi erotična, se pravi, izkušnja v katero bi bila vpletena tudi ljubezenska čustva, občudovanje, želja, zadovoljstvo, predanost itd. itd. Verjetno bi sploh veljalo opozoriti na to velikansko razliko med zgolj seksualnim in erotičnim, razliko, ki jo beseda homoseksualnost pravzaprav zakriva.

ZAPORNIKI

2. Moški, ki imajo spolne izkušnje z moškimi v zaprtih moških krogih in so spet zgolj seksualne narave, predvsem so ti moški aktivni partnerji, torej v domovih, šolah, vojski, zaporih, športnih klubih itd. V glavnem niso homoseksualci oziroma del homoseksualne populacije. Njihova seksualna potreba se zaradi razmer »izzivilja« pač na pripadnikih istega spola. Tu dopuščamo tudi domnevo, da jim včasih ta izgovor pride prav, da izživijo tisti moment v sebi, ki izhaja iz človekove biseksualne narave. Nemalokrat so taki seksualni akti povezani z željo po maščevanju, hotenjem prizadeti ali ponižati žrtev. Vse to so seveda izgovori za doživljanje seksualnega zadovoljstva, ki je v prvi vrsti seksualno in navadno nima v sebi nobenih teženj po zadovoljevanju osebe istega spola, se pravi gre le za zadovoljitev aktivnega partnerja ali partnerjev, če gre za posilstvo, ko sodeluje več moških. Ti moški, tako aktivni, še bolj

Nadaljevanje na strani 14

Nadaljevanje s strani 13

pa žrtve, se pravi pasivni, ki nemalokrat prav tako zavzamejo vlogo aktivnih (v odnosu do mlajših ali novejših), dojemajo homoseksualnost v povezavi z nasiljem in so seveda do homoperotičnosti (se pravi čustvenosti do oseb istega spola) kar precej nastrojeni. Zakaj? Ker si je sebi niso ali ne upajo privoščiti.

V takih zaprtih krogih seveda obstajajo tudi odnosi, ki so povsem homoerotični, se pravi ljubezenski odnosi med dvema moškima, ki se izven teh zaprtih krogov lahko tudi nadaljujejo. Taki pojavi so seveda v takem okolju osvrtaženi in kak moški par je nemalokrat žrtev seksualnih izživljanj večine v zaprtem krogu.

Zanimivo je, da je veliko moških tudi izven zaprtih krogov, ki podobno pojmujejo ali doživljajo spolni akt z istim spolom. Izgovori z maščevanjem, kaznijo se pri večini moških sicer omejujejo na verbalno raven (grožnje, kletvice), pri nekaterih pa se tudi prakticirajo. Spet drugi, ki prav tako iščejo izgovor v pomanjkanju žensk (včasih celo strahu pred njimi), ter se tako »zatečejo« v »homoseksualni« akt, v katerem so seveda aktivni (pomeni tisti, ki nekoga pofukajo, ki jim nekdo fafa, sami se partnerjev, »žrtev« malokrat dotikajo, kaj šele da bi jih poljubljali; pogosto imajo radi privid ženske, se pravi tipe, ki se oblačijo in obnašajo kot ženske, torej transvestite), težko sodijo med homoseksualce oziroma v homoseksualno populacijo. Čeprav se gibljejo tudi v prostorih gay subkulture (diskih, barih, parkih, plažah) in imajo precej homoseksualnih odnosov, oziroma bolj spolnih odnosov s homoseksualci, kot to verjetno sami razumejo, se sami ne štejejo med homoseksualce, se navadno tudi ne zaljubljaajo, nimajo čustvenih odnosov do svojih partnerjev itd. Skratka so konzumenti gay ponudbe (lokali, morda tudi porno revije), jih pa nikakor ne zanima gay aktivizem ali gay kultura.

Sem lahko prištejemo tudi del prostitutcije za moške, se pravi tiste, zlasti mlajše fante, ki se zgolj zaradi denarja (plačilo, kraja, izsiljevanje) vdajajo homoseksualcem (na aktiven ali pasiven način), sami pa se nikakor ne štejejo med homoseksualce. Tudi ti se gibljejo v delu gay subkulture, večjega pomena pa zanjo nimajo.

PODGANARJI

3. V to točko bi že lahko sodili homoseksualci in to tista večina, ki si želi, kot pravi dr. Lokar in še kdo, živeti kot ves ostali svet, se pravi kot heteroseksualci. Pa tega ne morejo in nikoli ne bodo mogli, ker jih spolno in tudi čustveno (ne vedno) privlačijo (samo ali tudi) pripadniki istega spola. Lahko bi jim tudi rekli navidezni heteroseksualci,

Nadaljevanje na strani 15



**International AIDS
Candlelight Memorial
and Mobilization**



Organized by



**INTERNATIONAL AIDS CANDLELIGHT
MEMORIAL AND MOBILIZATION**

AIDS Candlelight Memorial oziroma pohod s svečami, je največji simultani dogodek v spomin umrlim za aidsom. Projekt je nastal pred osmimi leti v ameriškem mestu *San Franciscu*, od leta 1985 naprej pa se razvija v mednarodni dogodek. Lobby v *San Franciscu* pomaga vsem sodelujočim mestom z informacijami in z materialom za organizacijo memorialov.

Tudi letos so že osmič po vrsti v več kot 220 mestih v 35-ih državah zagorele sveče v spomin umrlim za aidsom in v podporo vsem, ki živijo z virusom HIV, zaradi česar so pogosto žrtve sovraštva in diskriminacije.

Med sodelujočimi mesti je bila letos tudi *Ljubljana*, ki se je pridružila temu svetovnemu dogodku z memorialom, ki je bil v nedeljo, 19. maja v *Roza disku*.

AIDS Candlelight Memorial je priložnost, ki želi javnost seznaniti s slovesno izjavo:

»Pridružujemo se naslednjim načelom:

- AIDS ni božja kazen za promiskuiteto, homoseksualnost ali narkomanijo;
- nobena skupina ljudi si ne zasluži aidsa;
- ljudem, ki živijo z aidsom, pripadajo vse civilne pravice vključno s pravicami do dela, doma in svobodnega gibanja;
- vsi ljudje bi morali biti poučeni o zaščiti pred okužbo z virusom HIV;
- vse vlade so dolžne omogočiti ustrezno bolniško nego za državljane, ki živijo z virusom HIV.« ▼

EPP

Avstralski TV gledalci so februarja doživeli prvo gay reklamo na svojih zaslonih. Sydneyska postaja TCN-9 jim je 15 sekund prodajala gay revijo *Outrage*. V terminu med 23.30 in 01.00 uro zjutraj, kajpada. Na TV reklamo za naš časopisek pa boste morali še malo počakati... ▼

ODEJA V PRAGI

Pisali smo že o dvakratnem dobitniku Oskarja **Robertu Epsteinu**. Drugega je prejel za dokumentarec *Zgodbe s prešite odeje*. To odejo so konec lanskega leta pokazali tudi na Češkem. Nekaj več kot 700 ljudi si je ogledalo 90 posebej izbranih kosov, vse skupaj pa se je dogajalo v 240 let stari baročni cerkvi sv. Nikolaja v Pragi. ▼

PARIZ: HOMOSEKSUALNOST IN AIDS

Konec aprila je bila v Parizu konferenca na temo *Homoseksualnost in aids*. Prišlo je do fizičnega (!) obračunavanja med predstavniki skupine **ACT UP** in vladnim predstavnikom za boj proti aidsu. To je bil le vrhunec



napetosti, ki je bila posledica nezadovoljstva gay skupin z vladnimi ukrepi za boj proti aidsu v Parizu, ki je najbolj prizadeto mesto v Evropi. Zatika se seveda predvsem pri denarju: gay skupine, ki se ukvarjajo z bojem proti širjenju epidemije, so dobile le tretjino obljubljenih sredstev, sprejemni center za obolele za aidsom še vedno ni odprt... ▼

JUŽNA AZIJA

SHAKTI KHABAR je časopis, ki ga izdajajo v Londonu, namenjen pa je lezbijkam in gayem v Južni Aziji (Indija, Pakistan, Bangladeš in Šri Lanka). Njegova glavna naloga in cilj je povezati in zbrati gaye in lezbijke v Južni Aziji ne glede na njihovo raso, vero, kasto, nacionalnost ali politično pripadnost. To v tem delu sveta, kjer je



usoda posameznika še vedno določena z njegovim rojstvom (kasta in spol), nikakor ni lahka naloga. Sodobna Indija lezbijkam ne nudi dosti izbire – od ženske se pričakuje, da se poroči in neporočene ženske so redkost, ki vzbuja ogorčenje in pomilovanje. Po drugi strani ženske do določene starosti živijo ločeno od moških. V tej ženski skupnosti homoseksualni odnosi nikakor niso redki, čeprav se o tem ne govori – uradno lezbičnost v Indiji sploh ne obstaja... ▼

Spet nasilje za bencinsko črpalko

LJUBLJANA, 27. maja – V bližini bencinske črpalke ob Cesti VII. korpusa, v tako imenovanem »smasniškem trikotniku«, so v nedeljo zvečer štiri mladoletniki skušali oropati nekoga Avstrijca. Okrog pol devetih so na postajo milice Center sporočili, da se tam pretepajo, in policisti, ki so hitro prišli na kraj dogodka, so tam našli Avstrijca, kaj kmalu so prijeli dva in kasneje, na njegovih demovih, še dva mladoletna napadalca. Tridesetletnega tujca so se lotili petnajstletnik, štirinajstletnik in dva šestnajstletnika. Najprej ga je dvojica »povprašala«, če je kaj pri denarju in kor zahtevne niso bile uslišane, so planili na njem, mu preiskali žepa – in nič našli. Seveda so ga potem pretepli, vendar jo je tujec kar dobro odnesel. Le z nekaj buškami. Zoper vse štiri bodo napisali kazensko ovadbo. (K. D.)

DFLO, turek 28.5.

...CITIRAMO...

Če jim bomo ponudili prst, bodo zagnato hoteli še roko. Poglejte, če bi legalizirali homoseksualce, bi se takoj za njimi začeli oglašati še nekrofili. Imamo svoje tradicije.

Tovariš Valerij Rasputin, član sveta ljudskih odposlancev ▼

...CITIRAMO...

Ne govorite mi, da fant pri 16-ih ali 17-ih še ne ve, pri čem je. Takrat je človek dovolj star za poroko ali vojsko. Pri teh letih so me v vojaški policiji že učili, kako naj režem grla sovražnikom domovine.

▼ Tam Paton

Nadaljevanje s strani 14

pogojno včasih kar biseksualci. Kot tistih iz prve in druge skupine ne moremo šteti v homoseksualno populacijo, čeprav so njihovi spolni odnosi kdaj z osebami istega spola in čeprav se celo pojavljajo v svetu homoseksualcev, tako tudi teh na nek način ne moremo povsem šteti v heteroseksualno populacijo. Njihovo življenje je na vsak način dvojno. Viden, zunanji del je heteroseksualen, neviden, skrit ali prikrit (pred heteroseksualnim svetom) pa je homoseksualen. Ne da bi razpravljali zakaj so si izbrali ali bili prisiljeni v tak življenjski stil lahko rečemo, da je večina teh poročenih, ima družino ali so v ljubezenski zvezi z žensko. Svojo homoseksualnost živijo ob fantazijah, porno revijah in filmih, ter v nočnih skokih v svet homoseksualcev. Strah, da bi njihov heteroseksualen pol izvedel za njihov homoseksualen del, jim dela življenje precej napeto in negotovo. V homoseksualnem svetu se velikokrat gibljejo kot *anonimneži* (ali z lažnimi imeni) – zlasti v skritem svetu t.j. parkih, plažah, kinih, malo manj v barih (svobodnejši so v tujih mestih, stran od domačega mesta). Imeti stalnega partnerja je za njih zelo riskantno – vprašanja ljubosumja, izsiljevanja in razkritja skrivnosti. Njihovi homoseksualni stiki morda niso tako pogosti, so pa partnerji zato navadno vselej drugi. Torej so precej promiskuitetne narave. So skriti konzumenti gay subkulture in kulture, s tem da se večinoma omejujejo na potešitev seksualnih potreb, torej potrošniki pornografije v prvi vrsti. Za njih je najbolj primerno pojavljanje homoseksualnosti v množičnih medijih, torej na radiu, na TV ali v *straight* revijah, časopisih. Za enakopravnejši položaj homoseksualne populacije se morda niti ne zavzemajo (niti tiho) saj bi to ne spremenilo njihovega osebne položaja, kajti sami ga niso pripravljene spremeniti. Zlobneži bi vse te navidezne heteroseksualce uvrstili med homoseksualce – *podganarje*, se pravi tiste, ki le v noči prilezejo iz svojih lukenj in se potikajo po najbolj »umazanih« delih mesta. Ob svitu se pač potuhnejo. Kar se homofobije tiče, včasih, kadar se jim zdi to potrebno, jo na veliko razkazujejo, vendar običajno ne »grizejo«. Njihova homofobija je precej navidezna. Morda izražajo nestrpnost do gay parov ali do izrazite gay skupnosti, zlasti iz ljubosumja.

Tisti del te skupine, ki živi samsko življenje, zna biti precej histeričen. Dejanska možnost, da bi zaživel homoseksualno življenje ali pa neznanski strah, da bi se porušila njihova podoba »navideznega« heteroseksualca, jih žene v nevrotična reaganja. Za njih bi sicer lahko rekli, da so potrošniki

Nadaljevanje na strani 16

Nadaljevanje s strani 15

raznovrstnih produktov gay subkulture in kulture, da pa se je na njih težko zanesti.

4. Podobno bi lahko trdili tudi za tiste navidezne heteroseksualce, ki še živijo s starši (ali so z njimi še močno povezani), tako da je potrebno, kot mislijo, homoseksualna nagnjenja močno prikriti. Vendar jih zlasti zaradi začasnosti tega položaja že lahko uvrščamo v pravo homoseksualno populacijo, o kateri pa bo govora prihodnjic.

Zaključek?

Kakšna sta vloga in pomen obravnavanih (grobo skiciranih) skupin za gay subkulturo in kulturo, je bilo omenjeno že proti. Kakšen pa je odnos z njimi?

1. Odnos s tistim, ki le okusi homoseksualnost, je lahko le drag ali **nedrag spomin** oziroma izkušnja. Kaj več od njega ne moremo pričakovati, še zlasti ne, če je to že stvar preteklosti. Mukotrenen trud in borbe z njegovimi skritimi željami so le redkokdaj poplačane, pa še to verjetno le s kakim osamljenim doživljajem več. Čustvene zadovoljitve tu ni iskati.

2. Odnos z moškim, ki ima le kdaj spolne odnose s homoseksualci, je seveda **zgolj seksualne narave**. Tisti homoseksualci, ki si želijo enakopraven seksualni odnos, bodo seveda razočarani. Še bolj pa tisti, ki bi si želeli navezati tudi čustven odnos. Morda so ti »pravi moški« primerni le za kako doživetje več, še zlasti pa za potešitev najrazličnejših fantazem o »pravi moškosti«. Vendar za potešitev fantazem nekateri radi tudi trpijo.

3. Tudi odnosi z »navideznimi« heteroseksualci so praviloma **zgolj seksualne narave**. Anonimen in kratek seks, velikokrat v neprimernih prostorih, seveda marsikaterega homoseksualca prav tako privlači. Če pa bi si želeli kaj več, bo težav na tisoče. Trajajoča zveza z njim je bolj na obroke. Težko da se bodo z vami kazali v javnosti, vedno se jim bo mudilo, telefonirali jim boste zelo težko... skratka skrita zveza, ki nima takorekoč nobenega upanja na za vas ugodno rešitev. Seveda pa je lahko taka zveza včasih kaj prikladna za kake druge dobrine, kot pa zadovoljive seksualne ali čustvene. Morda je najprimernejša za tiste skrite homoseksualce ali »navidezne« heteroseksualce, ki imajo podobne težave ali podobne fobije. Ostalim je gotovo ne bi priporočal niti za krajši čas ne. ▼

B.M.

LEZBIJKE IN AIDS

Ali so tudi lezbijke v nevarnosti zaradi aidsa? Do nedavnega je veljalo prepričanje, da so lezbijke najmanj ogrožena skupina. Toda mnoge organizacije, ki se ukvarjajo z zaščito pred aidsom, že dalj časa opozarjajo, da niso ogrožene skupine, temveč določene spolne tehnike.

V Evropi bi sicer težko zasledili primere prenosa virusa HIV med dvema ženskama, medtem ko so jih v Ameriki že odkrili. To opozarja, da je za realnejšo podobo o aidsu potrebno upoštevati tudi žensko homoseksualnost.

Katere spolne tehnike pa so tvegane oziroma lahko pripeljejo do prenosa virusa HIV v spolnem odnosu med dvema ženskama? To so:

- izmenjava spolnih pripomočkov,
- vaginalni odnosi in
- penetracija s prsti.



Tveganje se še poveča pri spolnih odnosih med menstruacijo.

V Ameriki je že na voljo zbirka o varnih spolnih tehnikah za lezbijke. Izdala jo je skupina **Sapphex LEARN** (Lesbian's Educational AIDS Resource Network). To je zbirka brošur o varni spolnosti, uporabi latex rokavic, ustni zaščiti (dental dam) in zaščiti prstov. Priložen je tudi lubrikant Nonoxynol-9.

Sapphex LEARN je skupina lezbičnih prostovoljk, ki

želi predstaviti raznolikost v ženski spolnosti, ustvariti zavest o spolnem zdravju žensk, pomagati ženskam sprejeti odgovornost za lastno spolno življenje in zagotoviti izobraževalne vire ter informacije o varni spolnosti za ženske. Tako opisuje skupino voditeljica **Nancy Barbara**. Sapphex LEARN organizira konzultacije o aidsu, delavnice o erotizaciji varne spolnosti in tečaje za vse, ki bi tudi same želele voditi podobne seminarje. Prav tako izdajajo bilten *Sexual Health Enlightenment* (SHE), ki izhaja četrtletno. Pa še naslov: *Nancy Barbara, Sapphex LEARN, 14002 Clubhouse Circle, number 205, Tampa, Florida 33624, USA.* ▼

AZIL ZA IRANSKO LEZBIJKO

Lani decembra je sodišče v nemškem mestu *Gelsenkirchen* odločilo, da je ženska homoseksualnost relevanten razlog za pravico do azila. Gre za primer, ki v zgodovini nima presedansa.

S podporo organizacij *Amnesty International* in *DELSI* (Demokratischen Lesben- und Schwuleninitiative - Demokratična lezbična in gay iniciativa) je Iranaka po imenu **Ladan** dobila pravdo, ki se je

vlekla več kot štiri leta. Prvič je zaprosila za azil novembra 1986, saj ji je takrat grozil izgon iz Nemčije. Za sprožitev sodnega postopka se je njena pravnica sklicevala na paragrafe iz iranskega kazenskega zakonika, ki zadevajo »nečistovanje in homoseksualnost«. Sodišču je bila predložena tudi dokumentacija *Amnesty International* o moških homoseksualcih, ki jih je iranska vlada obsodila na smrt z obešanjem.

Samo upamo lahko, da ta primer ne bo ostal edini. ▼

HOMOSEKSUALNOST IN ARMADA

Odnos vojske do homoseksualnosti v njenih lastnih vrstah je povečini še tabu tema. Generali se ponavadi sprenevedajo, da v njihovi armadi »to« ne obstaja ali pa v najboljšem primeru izjavljajo, da »homoseksualnost ni združljiva z vojaškim načinom življenja«.

V Franciji se je vojaška revija *ARMÉE D'AUJOURD HUI* spotaknila ob brošure o zaščiti pred aidsom. »Predlagana zaščita (kondomi, op. prev.) je učinkovita le v 80 % primerov. Če se zaradi te brošure število primerov deviantnega spolnega obnašanja (beri homoseksualnost) poveča za petkrat, gre pravzaprav za propagiranje širjenja te bolezni. Tako pod krinko informiranja brošura zagovarja različne oblike deviantnega spolnega obnašanja«. Potem se avtor članka razpiše o moralnih vrednotah in normalnem spolnem življenju in ozuači sodomijo za »zločin proti naravi in popolno degradacijo človeške osebnosti«. Teh nekaj vrstic dobro ilustrira mentaliteto francoskih vojaških vrhov in popolnoma jasno je, da je kakršenkoli »coming out« v takšnih razmerah popolna norost.

1332. člen ameriške vojaške zakonodaje pravi: »Homoseksualnost ni združljiva s služenjem v vojski. Prisotnost takšnih članov negativno vpliva na učinkovitost vojaških sil pri vzdrževanju discipline, reda in morale«.

Ocenjujejo, da vsako leto izključijo iz ameriške armade med 1000 in 3000 oseb zaradi njihove spolne usmeritve. Organizacija *GAY AND LESBIAN TASK FORCE* poskuša opozoriti na ta problem in zahteva prenehanje diskriminacije nad homoseksualci. 15. marca je 40 kongresnikov podpisalo pismo izjavo namenjeno predsedniku **Bushu**, v kateri zahtevajo, da se naredi konec diskriminaciji nad gayi in lezbijkami v ameriški armadi, saj jih je približno 40000 služilo svoji domovini v Zalivski vojni. Ob vsem tem pa se *Pentagon* še vedno spreneveda, da v ameriški armadi homoseksualcev in lezbijk ni«. V še slabšem položaju kot gayi so lezbijke, ki se morajo boriti proti homofobiji in seksizmu hkrati. Znan je primer iz Kalifornije, kjer je rezervistka, ki je bila poslana v Zaliv, zahtevala pravico, da javno prizna svojo homoseksualnost. Končalo se je tako, da so se ji zahvalili za njeno sodelovanje.

GAY AND LESBIAN TASK FORCE poskuša pomagati vsem, ki so bili odpuščeni iz armade zaradi spolne usmerjenosti. Zelo malo se jih namreč pritoži pri sodišču, kar pa sploh ne preseneča, saj sodišča skoraj vedno razsodijo v prid Pentagona. Poleg tega lahko zaradi takšnega procesa izgubiš pravico do pokojnine in si zapreš pot za kariero v državni administraciji.

Po vsem tem se zdi čudno, da gayi in lezbijke sploh hočejo ostati v ameriški

armadi. Ne smemo pa pozabiti, da je vojska največji zaposlovalec v državi in pogosto edini izhod za falirane študente in pripadnike manjšin – črnce in Latino-američane.

Kot ponavadi spet izstopa liberalna **Nizozemska**. Homoseksualnost je v nizozemski armadi dobro tolerirana in celo sprejeta kot enakovredna oblika spolne usmeritve. Obrambno ministrstvo je po pregledu študije o homoseksualnosti v armadi prišlo do naslednjih zaključkov: »Učinkovitost obrambnih sil se bo povečala, če bo več pozornosti posvečeno problemu homoseksualnosti«. Nadalje ministrstvo svetuje homoseksualnim častnikom, da naredijo »coming-out« in dajo s tem zgled ostalim vojakom. Situacija je na Nizozemskem v primerjavi z ostalimi državami torej prav idilična.

Povsem drugače pa je v **Veliki Britaniji**. Tu je bilo lani iz armade odpuščenih 22 lezbijk in 54 gayev. 6 od njih je bilo kaznovanih z zapornimi kaznimi od 3 do 18 mesecev. *SEXUAL OFFENCES ACT* iz leta 1967, ki je dekriminaliziral homoseksualnost, se namreč ne nanaša

Ta zakon je bil predmet parlamentarne razprave decembra lani. Ob tej priložnosti so pripadniki gay skupine *STONEWALL* poskusili vplivati na delegate, da bi ukinili to obliko diskriminacije nad homoseksualci: »Homoseksualci so bili vedno prisotni v armadi, v njej so sodelovali kot vsi ostali državljani. Nekateri so pri tem izgubili življenje. Zato je čas, da dosežemo, da lahko služijo domovini z istimi pravicami kot njihovi heteroseksualni kolegi. Preprečiti nekemu dostop do vojaške kariere zaradi njegove spolne usmerjenosti je kršitev osnovnih človekovih pravic«.

JUGOSLAVIJA

Slednjemu mnenju se prav gotovo pridružujemo, obenem pa se seveda zavzemamo za možnost izbire. Obstajati mora pravica do služenja v vojski in seveda pravica, da ne služiš vojski. Gay gibanja se načeloma zavzemajo za nenasilje, **Roza klub** za demilitarizacijo - torej smo **proti vojski kot taki**.



na oborožene sile in trgovsko mornarico, za katere še vedno velja vojaška zakonodaja iz petdesetih let, ki prepoveduje vsako homoseksualno aktivnost. Vsak pripadnik oboroženih sil, za katerega je ugotovljeno, da je imel homoseksualne spolne odnose, je lahko obtožen za »ponižujoče, kruto, nespodobno in nemoralno vedenje, s katerim škoduje ugledu in disciplini armade«.

Kot nam je znano, so homoseksualci, po točki 87 (1) - verjetno gre za seznam razlogov oprostive, nesposobni za služenje v JLA. V praksi seveda to pomeni, da je potrebno svojo homoseksualnost "izpovedati", včasih tudi dokazovati (z izjavami prijateljev, staršev ipd.). Ob snovanju slovenske vojske se zdi, da veljajo pri njej ista pravila - kar se tiče homoseksualnosti, seveda. ▼

PRAŠKA POMLAD

Med 19. in 21. aprilom je Praga gostila predstavnike gay in lezbičnih organizacij na peti regionalni konferenci ILGA (International Lesbian and Gay Association) za vzhodno in jugovzhodno Evropo. Zbralo se je osemdeset udeležencev iz sedemnajstih držav. Konferenca, v organizaciji skupine Svaz-Lambda iz Prage, je bila posvečena problematiki gay in lezbičnih medijev.

In zakaj ravno mediji? Med drugim tudi zato, ker se je v vzhodni Evropi v zadnjem letu pojavilo deset novih gay in lezbičnih revij, rodilo se je gay in lezbično založništvo, prišlo pa je tudi do sodelovanja s TV in radiom.

Za razliko od »partizanskih« biltenov so nove revije vredne svojega imena, saj bolj ali manj redno izhajajo, dobite pa jih lahko na običajnih prodajnih mestih. Največ jih je na Poljskem – kar šest. Nekatero so celo komercialno uspešne (kar ni ravno pravilo). Na Češkem in Slovaškem imajo dve, na Madžarskem eno in v Sloveniji eno. Pomen in vloga lezbičnega

in gay tiska naj bi bila predvsem v informiranju, emancipaciji, socializaciji, izobraževanju in zabavi.

Na konferenci se je že v samem začetku pojavilo več dilem. Na eni strani se je pokazala potreba po prodoru v mainstream medije in s tem v zvezi po priznanju in integraciji v »normalno« družbo. Po drugi strani pa so predvsem zahodne skupine dajale prednost ustvarjanju lastnih medijev in ohranjanju drugačnosti. Tudi tokrat se niso mogli izogniti večnemu vprašanju o skupnem delovanju gay in lezbičnih skupin. Na Zahodu je prišlo do skoraj povsem ločnega delovanja gayev in lezbijk, predvsem zaradi različnih ciljev in interesov. Na Vzhodu, kjer je organizirano lezbično in gay gibanje še v plenih, pa je po besedah samih predstavnikov zaradi ekonomskih in kadrovskih razlogov skupno delovanje in nastopanje nujno. V takšnem primeru pa se takoj pojavi problem premajhne zastopanosti lezbičnih tem. Kot vzroke za to nesorazmerje so ndeleženci navedli različne razlage – od tega, da je premalo (aktiv-



nih) lezbijk, kar je povezano s problematiko lezbične vidnosti, do izjav o ignoriranju in nerazumevanju lezbične tematike.

Delo na konferenci je potekalo v večih workshopih pod različnimi naslovi. Več workshopov se je ukvarjalo s problemom (ne)prisotnosti lezbijk (lesbian visibility) v množičnih ter skupnih gay in lezbičnih medijih. Izkazalo se je, da se članki in intervjuji v mainstream medijih pogosto napačno interpretirajo in celo izkrivljajo. To postavlja pod vprašaj smiselnost prodiranja v množične medije, vendar pa so slednji edini način, da se doseže večji krog ljudi.

Na workshopu z naslovom *Gay in lezbični časopisi* se je govorilo o tem, kako nastane nov časopis. Najprej je potrebno določiti namen in cilje časopisa ter ciljno populacijo. Potrebno je najti ekipo sodelavcev, vire informacij, predvsem pa zanesljive in neusahljive finančne vire.

Pojavil se je tudi predlog o ustanovitvi posebne agencije za zbiranje informacij za potrebe vzhodnoevropskih časopisov. Agencijo bi financirale zahodne skupine, toda do bolj konkretnih rešitev še ni prišlo.

Eden izmed workshopov se je ukvarjal z vprašanjem prevajanja in izdajanja gay in lezbične literature ter avtorskih pravic.

Govorilo se je tudi o sodelovanju s psihologijo, medicino in pravom, o zaščiti pred aidsom in o nadaljnjem sodelovanju med zahodnimi in vzhodnimi skupinami.

Konferenca je bila uspešna predvsem zaradi številnih zanimivih idej in informacij, manjkalo pa je konkretnih dogovorov in projektov. Še najbolj otipljiv rezultat konference pa je spisek imen in naslovov uredništev sodelujočih časopisov, ki je bil poslan vsem udeležencem. ▼

Mitja Kranjc
Bojana Vesel



6. ODDAJA,
17. januar 1991

METKA MENCIN,

članica LDS in predsednica komisije za žensko politiko v skupščini Republike Slovenije

VLASTA JALUŠIČ,

sociologinja in članica skupine Ženske za politiko

▼ Po krajšem premoru je zopet postala aktualna nova slovenska ustava. V skupščini je bila zavržena pobuda, da se v ustavo med primere, za katere je diskriminacija izrecno prepovedana, vnese tudi beseda spolna usmerjenost. Interpretacije tega pojma so bile različne – pomenil bi naj tudi ščitenje pedofilije, nekrofilije itd. Predlog je bil zavržen s pobudo, da se za to najde konkretniji izraz. Mislite, da gre res zgolj za vprašanje interpretacije?

METKA: Prepričana sem, da ne. To je samo izgovor, da se opusti govor o tem v novi slovenski ustavi. Obstaja še en argument zoper to, da bi se v ustavo izrecno zapisala enakost državljanov in državljanov ne glede na spolno usmerjenost. To enakost naj bi vključevala že dikcija »in druge osebne okoliščine«. Zatenkrat še ne moremo govoriti, da je bil ta predlog zavrnjen, ker se predlog ustave še dela. Vse pa kaže, da se bo s tem problemom skušalo enostavno opraviti tako, da se tega izraza ne bo vneslo v ustavo.

VLASTA: Pri tem je treba opozoriti na dve stvari. Prva stvar je zgodovina tega pojma, kakor je pač nastajala na Slovenskem v tako imenovanem civilno družbenem prostoru, in način, na katerega je prihajala v političen prostor. Druga stvar pa je sam ustavni kontekst in sicer v tisti točki, kjer ustava govori – seveda implicitno – o stilih življenja.

Kar se tiče zgodovine, tako imenovana slovenska pomlad (ki je ne razumem kot stvar zadnjih dveh let, pač pa kot dogajanje od leta 1981 naprej) je prinesla to, da je pojem spolna usmerjenost postal tudi v političnem jeziku – sicer v opozicijskem političnem jeziku – legalen in legitimen. Toda v tistem trenutku, ko je opozicijski politični jezik postal tudi nacionalni, in še bolj, ko je prišel na oblast in postal politični jezik pozicije, je sintagma spolna usmerjenost postala odveč. Najboljši dokaz za to je dejstvo, da je spolna usmerjenost v prvem osnutku ustave, ki je bil pisateljski, obstajala, in da so seveda pri njej sodelovali isti ljudje, ki sodelujejo v ustavni komisiji še danes. Iz osnutka, ki je prišel izpod rok ustavne komisije za časa Demosove oblasti, pa je ta pojem izginil. To je eno dejstvo. Drugo dejstvo pa je, da osnutek nove slovenske ustave implicitno predpi-

suje kot glavno obliko življenja oz. življenjski stil družinsko življenje, seveda družinsko življenje, razumljeno na točno določen način tj. heteroseksualno življenje para, ki ima določeno – po možnosti čim večje – število otrok. Mislim, da je to osnovni kontekst, v katerem poteka diskusija ali spolna usmerjenost sodi v ustavo ali ne. Že samo vprašanje je problematično, ker je v prvotnem osnutku ta pojem obstajal. To vprašanje se pokriva z vprašanjem, ali sodi splav v ustavo ali ne. Oba pojma sta problematična na isti način in sicer natanko v točki vprašanja življenjskega stila. Kakor hitro se vnese v ustavo prepoved diskriminacije zaradi spolne usmerjenosti in pravica žensk do prekinitve nosečnosti, so življenjski stili dokaj svobodno oblikovani in tudi zakonodaja, ki sledi iz tega, mora biti seveda dokaj liberalna. V tej točki se pojavi popolnoma jasen strah, da ta država ne bi funkcionirala kot nacionalna država. Pogoji, pod katerimi funkcionirajo nacionalne države, pa je tradicionalna heteroseksualna družina.

Glavni argument, da bi se pod pojmom seksualne orientacije lahko skrivale različne tako imenovane seksualne perverzije ali pa celo kriminalna dejanja, je izredno problematičen. Gre namreč za pojem »sexual orientation«, ki je mednarodno uveljavljen. Tisti, ki govorijo drugače, se seveda sprenevedajo predvsem v tisti točki, ko govorijo o pedofiliji. V sedanjih kazenskih zakonih je tako imenovana »age of consent« opredeljena. Če pedofilija ni vprašljiva ob implicitno dovoljeni in seveda predpisani heteroseksualnosti, potem tudi ne more biti vprašljiva v točki, ko se zapiše v ustavo prepoved diskriminacije zaradi spolne usmerjenosti. Mislim, da je v tej točki vseeno, če se pojem imenuje seksualna usmeritev ali modra trava. Tudi pojem modra trava bi bil problematičen, kakor hitro bi se nanašal na svobodo življenjskega stila.

▼ V nekaterih vzhodnoevropskih državah se je s prihodom krščanske ideologije na oblast položaj homoseksualnih žensk in moških zaradi nekakšnega vračanja na krščanske norme poslabšal. Je tudi pri nas čutiti kaj podobnega?

METKA: Mislim, da se je poslabšal položaj vseh marginalnih skupin: narodnostnih manjšin, žensk, homoseksualcev. Problem je v tem, da se kar naprej poudarja pravica skupnosti pred pravicami posameznikov in posameznic.

VLASTA: Govoriti je potrebno prav o katoliški ideologiji, ne pa o krščanski. Gre za to, da se Slovenija konstituira v najbolj klasičnem smislu kot nacija – država. Iz te točke sledijo vse ostale makro in mikro politike. Nacija – država lahko eksistira samo na vseh pritliklah, ki ji pripadajo, torej z vsemi nacionalnimi simboli, himnami, zastavami in seveda z

nacionalnim telesom. Nacionalno telo pa nikakor ne more biti homoseksualno telo. Nacionalno telo je heteroseksualno telo. Politika nacionalne države meri predvsem na tisti del heteroseksualnega telesa – ki ga seveda predpostavlja kot eno – kjer gre za zakonsko celoto moškega in ženske. Meri pa predvsem na žensko. Ko bi se ji to telo izmaknilo (z nediskriminacijo zaradi spolne usmerjenosti), bi ta država prenehala funkcionirati kot nacionalna država.

▼ V kakšni meri je nova oblast naklonjena vprašanju marginalnih skupin? Mislite, da se lahko zgodi kaj podobnega kot v Angliji, ko so s prihodom Thatcherjeve na oblast te skupine bile potisnjene na rob družbe?

VLASTA: Dogaja se še nekaj slabšega. Marginalne skupine ne obstajajo kar tako, ampak jih nekdo za marginalne naredi. Skratka: se producirajo kot take. Slovenski prostor – tako zasebni kot javni – ima določeno dediščino, in marginalne skupine so v njem obstajale že v socializmu. Predvsem v socializmu so bili istospolno usmerjeni tisti, ki so predstavljali marginalno skupino. Prehod uacije v državo producira nove marginalne skupine, pluralne skupine, ki statistično sploh niso marginalne, recimo upokojeneci, ženske.

▼ Glede na slab položaj žensk pri nas je verjetno položaj lezbijk še toliko slabši.

VLASTA: Tu spet drži princip marginalizacije, o katerem smo prej govorili. Pri vprašanju lezbijk je še dodatna težava, ki po eni strani pomeni »prednost«, po drugi strani pa pomeni hendikep. Ženska homoseksualnost namreč cirkulira v javnosti pod drugačnimi oznakami kot moška. Ženska homoseksualnost velja za manj nevarno, manj resno in sploh se jo včasih obravnava kot neeksistentno, kot lahke igrice, ki za družbo in politiko ne morejo imeti posledic, sploh pa ne, če so postavljene v kontekste, ki reproducirajo običajne podobe seksualnosti in spolnega razmerja. To so podobe, ki pač cirkulirajo v medijih, predvsem pa v pornografskih predstavvah. Samo dejstvo, da »lezbični par« izredno dobro funkcionira v najbolj ortodoksni heteroseksualni pornografiji, govori o tem, na kak način se da prezentirati žensko homoseksualnost. Težava je v tem, da homoseksualne ženske potem toliko težje zahtevajo družbeni in politični prostor, ki jim pripada. Zaradi tega pri nas še vedno izredno težko nastopajo v javnosti. Cel »keč« je v tem: do coming outa je lezbištvo obravnavano kot nenavadno. Ko pa nastopi coming out, so sankcije velikokrat dosti hujše kot pa za moško homoseksualnost.

9. ODDAJA, 28. februar 1991

dr. VALENCIČ,
profesor pastoralke na Teološki fakulteti

▼ O cerkvi in njenem odnosu do vprašanja homoseksualnosti smo se pogovarjali z dr. Valenčičem, profesorjem pastoralke na Teološki fakulteti v Ljubljani. Kot iztočnico za najin pogovor sem izbral nekatere odlomke iz *Svetega pisma*. Prva *Samuelova knjiga* pravi: »Ko je nehal govoriti s Savlom, se je Jonatanova duša združila z Davidovo dušo in Jonatan ga je vzljubil kakor sam sebe. Jonatan je sklenil z Davidom zvezo, kjer ga je ljubil kakor sam sebe. *Druga Samuelova knjiga*: »Žalujem po tebi, Jonatan, brat moj. Ljub si mi bil izreduo. Tvoja ljubezen mi je bila čudovita bolj ko ženska ljubezen.« *Tretja Mojzesova knjiga*: »K moškemu ne moreš iti kakor k ženski, gnusoba bi to bila. Če kdo gre k moškemu, kakor se gre k ženski, sta oba storila gnusobo, morata umreti, smart zaslužita.« *Pismo Rimljanom*: »Zaradi tega jih je Bog prepustil sramotnim strastem. Njihove ženske so namreč zamenjale naravno občevanje s protinarnavnim. Podobno so tudi moški opustili naravno občevanje z žensko in se v svojem poželenju vneli drug do drugega. Moški so počenjali uespodobnosti z moškimi in tako sami na sebi prejemali plačilo ustrezno svoji zablodi.« *Prvo pismo Timoteju*: »Zavedam se namreč, da postava ni dana za pravičnega, ampak za kršilce postave, za nepokorne, za brezbožne in grešne, za nesvete in posvetne, za ubijalce očetov in mater in za morilce, za nečistnike, za hotnike moških, za prekupčevalce z ljudmi, za lažnivce, za krivopri-sežnike in za vse drugo, kar nasprotuje zdravemu nauku.«
Profesor Valenčič, ali lahko pri teh tekstih iz Biblije govorimo o kontradiktornosti?

VALENCIČ: Je delna kontradiktornost, ampak samo navidezna. Odnos med Davidom in Jonatanom je razmeroma težje razumljiv tekst v smislu interpretacije. Nekateri teološki razlagalci se sploh podrobneje ne ustavijo pri tem vidiku istospolne ljubezni, o katerem naj bi bil danes govor, ker mu ne dajejo te vsebine. Drugi samo mimogrede omenijo možno takšno razlago, nekateri jo morda tudi bolj izrazito poudarijo. Vse svetopisemske navedke pa moramo razumeti veliko bolj celovito. Spolnost je treba razumevati v celotnem načrtu, kakršnega bog razodeva v Svetem pismu. Stara zaveza že takoj na začetku postavlja človeka v medsebojno razmerje Adama in Eve, torej dva različna spola, ki se med seboj

dopolnjujeta. Iz tega razmerja tudi izhajajo nova človeška bitja.

V Svetem pismu je izraženo izredno visoko razumevanje in spoštovanje do te človekove moči, ki jo imenujemo spolnost. Seveda spolnost, ki združuje moža in ženo v skupno življenjsko enoto. Celo odnos boga do izvoljenega ljudstva ima to prisposodbo zakona, seveda nikakor ne v nekem zgolj profanem, človeškem odnosu.

Ljubezen, ki jo bog polaga v človeka, je hkrati človeška v smislu zemeljske ljubezni do človeka, in hkrati božja ljubezen, seveda nikakor ne v spolnem ponenu te besede.

▼ Pa vendar, ali v nekaterih tekstih ne bi mogli govoriti o poudarjanju čiste ljubezni pred spolnostjo?

VALENCIČ: Vsekakor. Če razumemo pravilno Sveto pismo, le-to postavlja duhovne vrvine ne nad zemeljske, pač pa velja, da edino duhovne komponente ljubezni dajejo pravi pomen in smisel telesni ljubezni. Ravno odnos Davida in Jonatana je primer resnično iskrenega prijateljstva, nesebične ljubezni, resničnega čustva, ki bogati dva človeka. Mislim, da je narobe, če mislimo, da je v vsakem človeškem čustvu nekaj napačnega ali pregrešnega in podobno. Človek je, kakor ga danes razumevamo, bitje komunikacij, bitje odnosov. To niso najprej tisti zunanji, fizični odnosi, ampak so to medčloveški, medosebni, duhovni odnosi. Tukaj gre za bližino človekovega duha, razumevanja ljubezni, ki lahko dva človeka povezuje v katerikoli relaciji. Kar se pri enem naučim resnično globokega, znam prenesti tudi v svoje odnose s katerikoli človekom. Ljubezen v tem smislu ni izključujoča.

▼ Torej bi lahko nekako rekli, da je homoseksualna ljubezen enaka heteroseksualni?

VALENCIČ: No, mislim, da nam zgodovina človeštva in tudi krščanskega občestva govori o številnih najrazličnejših primerih resnično lepega in globokega prijateljstva tako med ljudmi različnega spola kakor tudi med istospolnimi prijatelji, kjer seveda ne gre za spolno ljubezen.

▼ Kakšen je odnos cerkve nekoč in danes do homoseksualnosti?

VALENCIČ: V novejšem času je prišlo do diferenciacije tega odnosa. Ker se nekoč vsega ni vedelo, je tu lahko bila storjena neka pristranskost v presojanju. V zadnjem času je cerkev o teh vprašanih spregovorila tudi z nekaterimi dokumenti, denimo leta 1975 o spolni etiki. Treba je razlikovati istospolno nagnjenje, ki je človeku prirojeno in tisto pridobljeno, kar je tudi v znanosti sicer težko ločiti. Pridobljeno spolno nagnjenje je lahko sad nekega okolja, neke vzgoje.

▼ V cerkvenih dokumentih številka 43, ki govorijo o aidsu, piše: »Krščanska skupnost bi morala biti

posebej razumevajoča do homoseksualcev in jim nuditi posebno pastoralno oskrbo.«

VALENCIČ: Gotovo. V smislu Svetega pisma in zlasti Kristusovega odnosa do vsakega človeka, ki je odločujoči odnos do človeka. Kristus sprejema človeka v njegovi konkretnosti, v situaciji, v kateri se človek nahaja, bodisi kot bolnik, grešnik ali izločen iz družbe. Pri tem ni pomembno, ali družba nekoga sprejema ali ne. Pravzaprav je naloga vsakega človeka, da ne ostaja na istem mestu, temveč gre naprej in se dopolnjuje. Zlasti pa v določenih primerih, ko človek čuti svojo drugačnost, svojo zadolženost ali preprosto potrebuje Kristusa kot tistega, ki ga osvobaja.

11. ODDAJA, 28. marec 1991

KARLO ZUPANČIČ,
profesor na Pravni fakulteti

▼ Dve prijateljici že nekaj let živita skupaj. V tem času sta si že ustvarili nekaj skupnega premoženja. Zanima ju, kaj se s tem premoženjem zgodi, če se eni izmed njiju kaj zgodi? Ali sodišče v tem primeru priznava med njima sklenjeno pogodbo?

ZUPANČIČ: Po našem pravu zakon ne daje nobenih pravnih posledic istospolnim skupnostim. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ureja samo življenjske skupnosti moškega in ženske, ki trajajo dalj časa. Za osebe istega spola ta ureditev ne velja. Lahko pa se seveda sklene pogodba. Šlo bi za neke vrste družbeno pogodbo, vprašanje pa je, če bi sodišče priznalo veljavnost. Mogoče bi se še vedno lahko štel, da gre za pogodbo, katere namen je v nasprotju z moralo ali dobrimi običaji. V tem primeru seveda partner ne bi mogel iztožiti svoje pravice iz te pogodbe. Vsekakor ne bi mogel imeti stvarno pravnega zahtevka in zahtevati lastnine na delu tega premoženja. Morda bi lahko imel obligacijsko pravni zahtevek in zahteval, da se mu vrednost njegovega prispevanja izplača v denarju.

Pravne posledice istospolnih življenjskih skupnosti za zdaj regulirata v Evropi samo dva zakona: zakon Danske o registriranih skupnostih in pa švedski zakon. Zakon Danske je bil uveljavljen 1. oktobra 1989 in določa, da imajo registrirane homoseksualske skupnosti pravne posledice zakonske zveze. Nimajo pa tistih posledic, ki so vezane na otroke – dve istospolni osebi ne moreta posvojiti otroka. Mladoletni istospolni partner si s tako skupnostjo ne pridobi poslovne sposobnosti. Še nekatere druge posledice ne pridejo v poštev za istospolne skupnosti. Pridejo

pa v pošte v zlasti tiste premoženjsko pravnega značaja. Po danskem pravu bi lahko veljala skupnost premoženja tudi med istospolnima partnerjema.

Drug tak predpis pa je **švedski zakon**, ki pa se sklicuje na zakon o heteroseksualskih izvenzakonskih skupnostih. Posledice, ki jih ta zakon določa, pa so pravzaprav majhne. Istospolna partnerja lahko imata skupno lastnino na stanovanju, ki sta ga skupaj ustvarila (zgradila ali kupila), in pa tudi na predmetih gospodinjstva, torej na celotni opremi tega stanovanja. Drugih posledic skupnost nima.

▼ Kako je z vprašanjem stanovanja pri nas?

ZUPANČIČ: Dve istospolni osebi živita v skupnem stanovanju. Po našem pravu bi lahko imel istospolni partner imetnika stanovanjske pravice kot uporabnik določene pravice, vendar samo v primeru, če živi z imetnikom stanovanjske pravice v ekonomski skupnosti več kot dve leti. V tem primeru mu zakon priznava možnost, da po smrti imetnika stanovanjske pravice pridobi stanovanjsko pravico in ostane v tem stanovanju. Enako velja tudi v primeru, da njegov partner trajno preneha uporabljati stanovanje.

SVETLANA MAKAROVIČ

▼ Prvič nastopate v nekem klubu s tako specifično populacijo.

MAKAROVIČ: V Roza disku sem prvič, in se mi zdi, da bo lepo. Pričakujem elitno publiko, ki je žejna lepega, nekoliko drugačnega. Po drugi strani mi je blizu pojem drugačnosti zato, ker sem tudi sama celo življenje desetnica, tudi po svoji volji izločena iz konfeksijske družbe, drugačna od večine in izpostavljena izraziti simpatiji ali izrazitemu sovraštvu s strani ljudi. Kakor hitro si drugačen v kakršnemkoli smislu, če recimo svoje delo jemlješ preveč zares, če si dosleden v svojih življenjskih odločitvah, če se izogiblješ nesnažnim kompromisom, si avtomatsko izločen iz konfeksijske mase. Lahko kontaktiraš z ljudmi, ki jim jaz pravim drap ljudje, zviška ali pa se jim umakneš s poti, da se izogneš njihovemu nasilju. Pred približno osmimi leti je bila neka afera v zvezi s pojmom stenska ura. Inteligentni ljudje v Sloveniji so se od srca nasmejali ob tej aferi, medtem ko je mene smieh nekoliko minil. Povedala bom, samo kot zanimivost, za kaj je pri tem šlo: Revija *Telex* je sklicala okroglo mizo na temo erotika. Povod za to je dal neki profesor, ki je zbiral mnenja Slovencev o homoseksualcih. Eno izmed vprašanj, ki so bila namenjena anketirancem vseh slojev, se je glasilo: *Ali se strinjate, da bi za homoseksualce uvedli smrtno kazen?* Zelo velik procent vprašanih ljudi je izjavil, da se strinjajo z

uvedbo smrtne kazni za homoseksualce. To je bila seveda krasna provokacija, vsaj zame, da sem na tej okrogli mizi povedala nekaj jeznosti. Eno izmed njih je bila ta, naj se vendar, za božjo voljo, ljudje nehajo vtikati v intimno življenje drugih, ker nikogar nič ne briga, s kom kdo spi. Če želi nekdo imeti spolni odnos s stensko uro, naj ga ima s stensko uro! *So far, so good.* Revija *Telex* je potrebovala denar, višjo naklado, senzacija in je odprla pisma bralcev. Takrat sem spoznala nivo povprečnega Slovenca. Ogromno ljudi je vzelo to pripodobo s stensko uro dobesedno. Dobivala sem gore pisem. Med njimi so bila seveda večinoma sramotilna, grozilna itn. Nekatera so bila samo kvantitativna, nekatera pa so bila čisto resno mišljena, kajti ljudi je čisto zares zanimalo, kako jaz osebno baje to počnem s stensko uro – kot s predmetom stenska ura. To je bil prav en tak premik v mojem življenju. Takrat sem onemela. Bila sem že precej odrasla oseba in to je bil zame šok, ki je precej vplival na moje kasnejše življenje. Takrat se je usula roža mojega sentimentalnega humanizma – hvala bogu – zdaj imam dosti bolj realno mnenje o ljudeh nasploh in vem, kaj lahko pričakujem od nekoga, ki na primer posluša narodnozabavno glasbo. To mi krasno določa intelektualni nivo povprečnega Slovenca. Tak človek se je sposoben zanimati, kako se dol daje s stensko uro in po drugi strani je sposoben izjaviti, da je pač treba homoseksualce pobiti. In v resnici tudi tako misli.

12. ODDAJA, 11. april 1991

dr. JOŽE PUČNIK,

predsednik Socialdemokratske stranke Slovenije

▼ Deklaracija Roza kluba z naslovom *Pravica do drugačnosti* je bila povod za moj pogovor z dr. Jožetom Pučnikom. Kakšno je stališče njihove stranke do te deklaracije?

PUČNIK: Socialdemokratska stranka Slovenije je to deklaracijo podprla in se zavzema za tam opisane pravice. To se sklada z našim programom, kajti mi smo za načelno priznavanje individualnosti, za pravice individualnih oseb, s tem pa tudi za pravice manjšin in usmerjenosti večjih ali manjših skupin. Kadar gre za temeljne človekove pravice, število tistih, ki te pravice zahtevajo, sploh ni pomembno. Gre za pravico samo in ta mora biti zagotovljena.

▼ Kaj pa istospolne skupnosti v zakonodaji?

PUČNIK: Istospolne skupnosti so po mojem občutku doslej v zakonodaji še nezadostno določene. Tukaj je potrebno

preciziranje. Mislim, da bi bilo treba uveljaviti splošni pravni institut ali pravno kategorijo življenjskih skupnosti, ki imajo potem lahko različne oblike, od tradicionalne družine do istospolnih življenjskih skupnosti in morda še kakšne druge oblike, če bi se pojavile.

▼ Med homoseksualci vlada strah pred nvajanjem podobne zakonodaje, kakršna je v sosednji Avstriji.

PUČNIK: Jaz takšne nevarnosti ne vidim. Prvič, potrebno je, da se pravice istospolnosti vnesejo v ustavo. Drugič, pri nas nekih starih zakonov, ki bi grobo diskvalificirali to skupino prebivalstva, ni. Če v tem smislu uredimo zadevo z ustavo, te nevarnosti absolutno ne vidim.

▼ Zakaj še vedno vlada predsodek do homoseksualcev?

PUČNIK: Primarni razlog je v tem, ker gre tukaj za spolno usmerjenost, ki je drugače usmerjeni, recimo heteroseksualni ljudje, ne morejo niti čustveno niti nagnosko podoživeti, zato je tudi ne morejo razumeti. Potrebno jo je nadomestiti z racionalno obdelavo tega problema, izhajajoč pri tem iz temeljnih človekovih pravic do svoje individualne usmerjenosti. Tega pa mnogi ljudje sami pri sebi niso opravili. Zato so ti predsodki do drugače spolno usmerjenih še zelo trdni in se bodo verjetno še zelo dolgo obdržali.

▼ Kaj pa ustanovitev Roza centra?

PUČNIK: Vkolikor gre pri Roza centrih za mesta, kjer bi državljani lahko brezplačno dobili ustrezne, strokovno utemeljene in odgovorno formulirane informacije o svoji seksualni usmerjenosti ali o drugih problemih, ki so s tem povezani, mislim, da bi to bilo zelo koristno. Homoseksualnost, kakor tudi vsa spolnost nasploh, spada med tista tabuizirana področja, kjer bi sploh bilo potrebno sistematično urediti mrežo. Ta naj bi omogočila res odgovorno in ustrezno informiranje za vsako starostno skupino.

▼ In kakšen pomen ima lahko Roza klub?

PUČNIK: Takšna organizacija ima pač vse karakteristične značilnosti vseh organizacij. Lahko pomeni nekaj pozitivnega, lahko pa se seveda tudi zlorablja. V pozitivnem smislu bi prav za to področje omenil možnost razsvetljevanja in formiranja določene oblike socialne kontrole na področju te subkulture. Če pa takšnih klubov nimajo v rokah odgovorni ljudje, ki vedo, za kaj gre, lahko pride do zlorab. To je pač potrebno pravočasno preprečevati. Organiziranje teh tabuiziranih področij družbenega življenja je koristna zadeva, ker se tako ustvarjajo mehanizmi socialne kontrole in s tem se preprečuje ali pa vsaj zmanjšuje nevarnost uveljavljanja kriminalnih interesov, izsiljevanja, prodaje uslug na nek nesprijemljiv način itn.

13. ODDAJA,
25. april 1991

JOŽE LOKAR,
psihiatr

▼ Za večino ljudi je homoseksualnost še vedno nekakšno kriminalno dejanje. Homoseksualce imajo za malo inotene ali nenormalne.

LOKAR: Mislim, da vsaj v Sloveniji ni tako hudo. V zadnjih dveh ali treh desetletjih se pri nas veliko piše o tem in ogromno ljudi je izvedelo in sprejelo, da gre samo za drugačno spolno usmeritev, ne pa za duševno motnjo ali celo bolezen. Gre za ljudi, ki imajo homoseksualno usmerjenost, kot imajo nekateri heteroseksualno ali obe, zato jih ne smemo uvrščati v neko posebno skupino s posebnim izrazom. Homoseksualnega vedenja in teženj mi ne uvrščamo med bolezni.

Gre pa za nekaj drugega, kar je zelo pomembno. Heteroseksualno usmerjeni zmorejo razumsko sprejeti homoseksualno usmerjene, ne morejo pa jih sprejeti v čustvenem smislu. Vsi dose-danji poskusi, da bi to čustveno naravnost heteroseksualnih do homoseksualnih, in seveda obratno, spremenili, so bili neuspešni. Zagata izhaja iz čustvenega, ne pa iz razumskega reagiranja ljudi.

▼ Različni strokovnjaki se oprijemajo različnih razlag o vzrokih za homoseksualnost.

LOKAR: To je res. Če bi kdo znal odgovoriti, kaj je resnični vzrok, bi mu v najkrajšem času podelili Nobelovo nagrado. Nekdanje skupine telesnih, hormonskih vzrokov in psihološke teorije, ki so izhajale iz enega vzroka, na primer navezanost na mamo, se niso izkazale kot posebno uspešne. Dandanes menijo, da mora za bodočega homoseksualno usmerjenega biti izpolnjeno mnogo različnih dejavnikov. Pri vseh homoseksualno usmerjenih pa vzroki niso isti. Temu grdo pravijo multifaktoralna teorija.

▼ Ali bi se pri otroku že zgodaj dalo ugotoviti bodočo homoseksualnost?

LOKAR: Izjemoma bi se dalo. Tisti, ki so kasneje v življenju povsem homoseksualno usmerjeni brez slehernih heteroseksualnih teženj, imajo določene vedenjske značilnosti že od otroštva naprej. Seveda pa to pokaže šele daljši razvoj, ne pa enkratni pregled. Pri tistih, ki pa imajo hkrati homoseksualne in heteroseksualne težnje, pa je v otroštvu ali v mladostniškem obdobju težko ugotoviti, kam se bo obrnila njihova spolna usmerjenost.

▼ Ustaviva se še pri deklaraciji *Roza kluba*. Med primere, za katere je diskriminacija izrecno prepoveda-



na, naj bi se v ustavo uvrstila tudi istospolna usmerjenost.

LOKAR: Taka zahteva je razumljiva, vendar je ne vidim samo kot nekaj dobrega. Taka odločba bi v ustavi formalno res preprečevala vse oblike diskriminacije, hkrati bi pa homoseksualno usmerjene pravzaprav diskriminirala in izolirala kot nekaj posebnega. Takšno ločevanje homoseksualno usmerjenih od heteroseksualno usmerjenih ne bi prineslo nevemkakšnih koristi. Korist lahko prinese spremenjena miselnost družbe, ki pa se ne spremeni z ustavo. Mora biti kvečjemu obratno: spremenjena ustava naj bi bila odraz te miselnosti. Verjetno bi se kakšen pravnik zgrozil ob tvojih besedah, ampak jaz mislim, da mora biti vsak zakonski predpis odraz življenja. Trmasto vztrajanje na formalnih ali celo formalističnih zakonskih predpisih prinese manj koristi kot pa poskusi, da se doseže čim večja strpnost heteroseksualno usmerjenih do homoseksualno usmerjenih. Te strpnosti ni mogoče doseči z ustavnim določilom, ampak s čisto drugimi metodami.

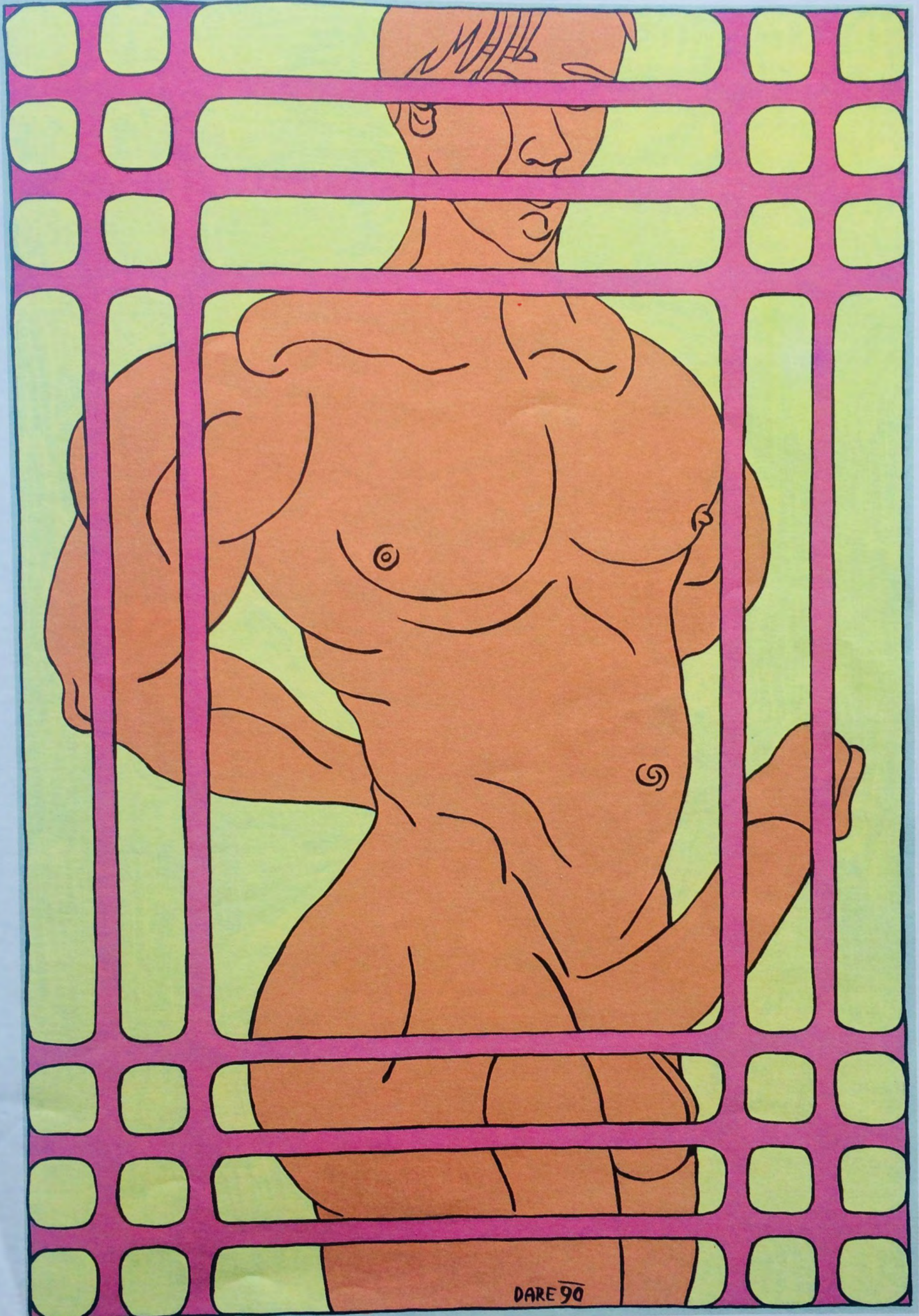
▼ Na Zahodu velikokrat uporabljajo izraz »gay« za homoseksualnega človeka. Le-ta ni homoseksualen zgolj spolno, ampak tudi svetovno-nazorsko.

LOKAR: To je točno. Vendar je to samo manjši del ljudi s homoseksualnimi težnjami. Osebnostno mislim, da je poudarjanje neke posebne gay kulture nekoliko sporno, ker na ta način ni mogoče izboljšati strpnosti heteroseksualno usmerjenih. Po drugi strani pa se zelo velik procent oziroma večina homoseksualno usmerjenih sploh ne želi vključevati v te oblike posebne homoseksualne kulture. Hočejo živeti natančno tako, kot živijo heteroseksualni. Njihova želja je samo ta, da bi jih ljudje pustili pri miru, da bi jih doživljali kot človeka in ne preko njihove seksualne usmeritve. Če pa greste v tako imenovano gay gibanje, človeka zopet doživljate preko njegove seksualne usmeritve, ne pa obratno.

Pripravila

Vesna Borič in Gregor Kralj

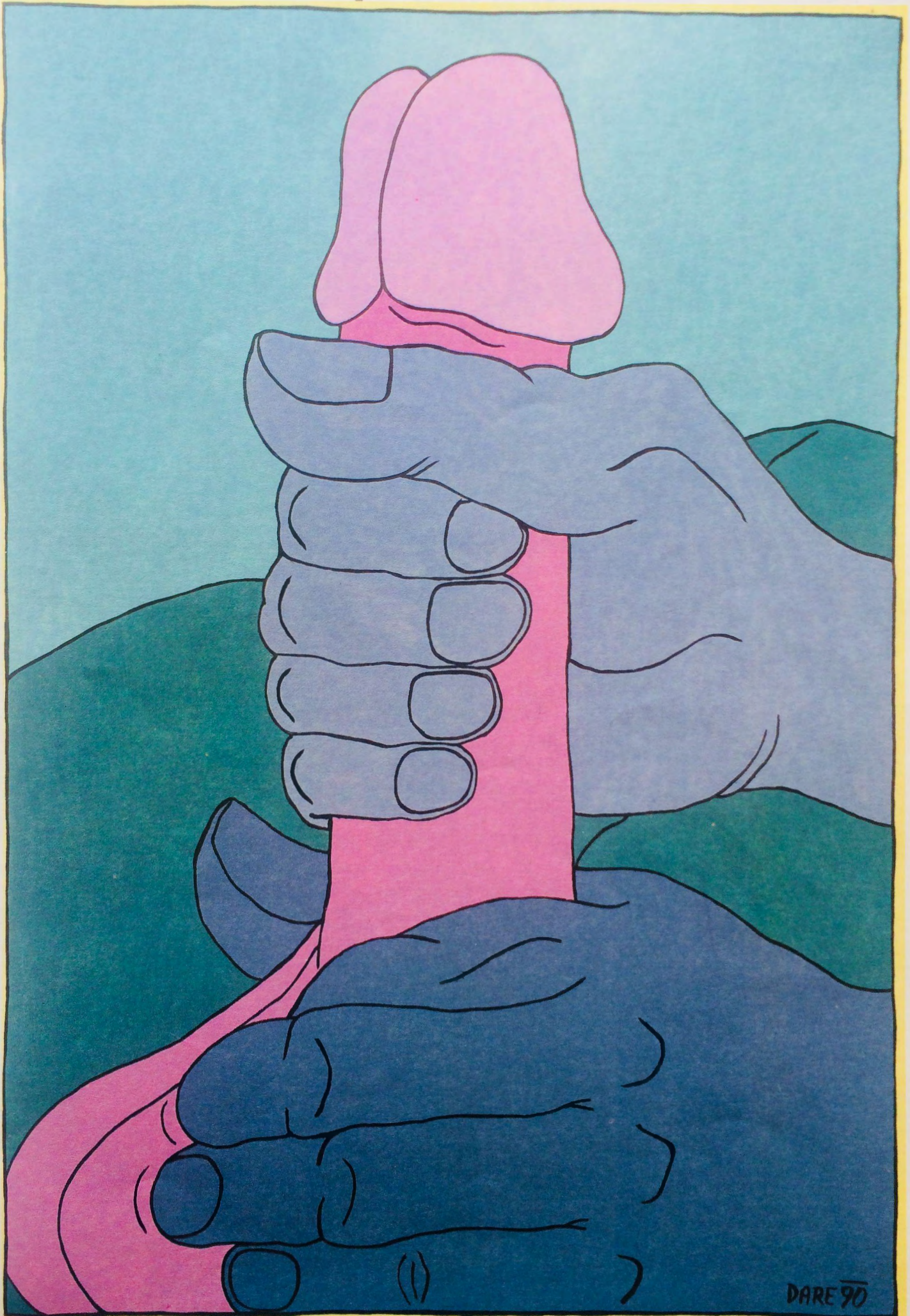
portfolio 1



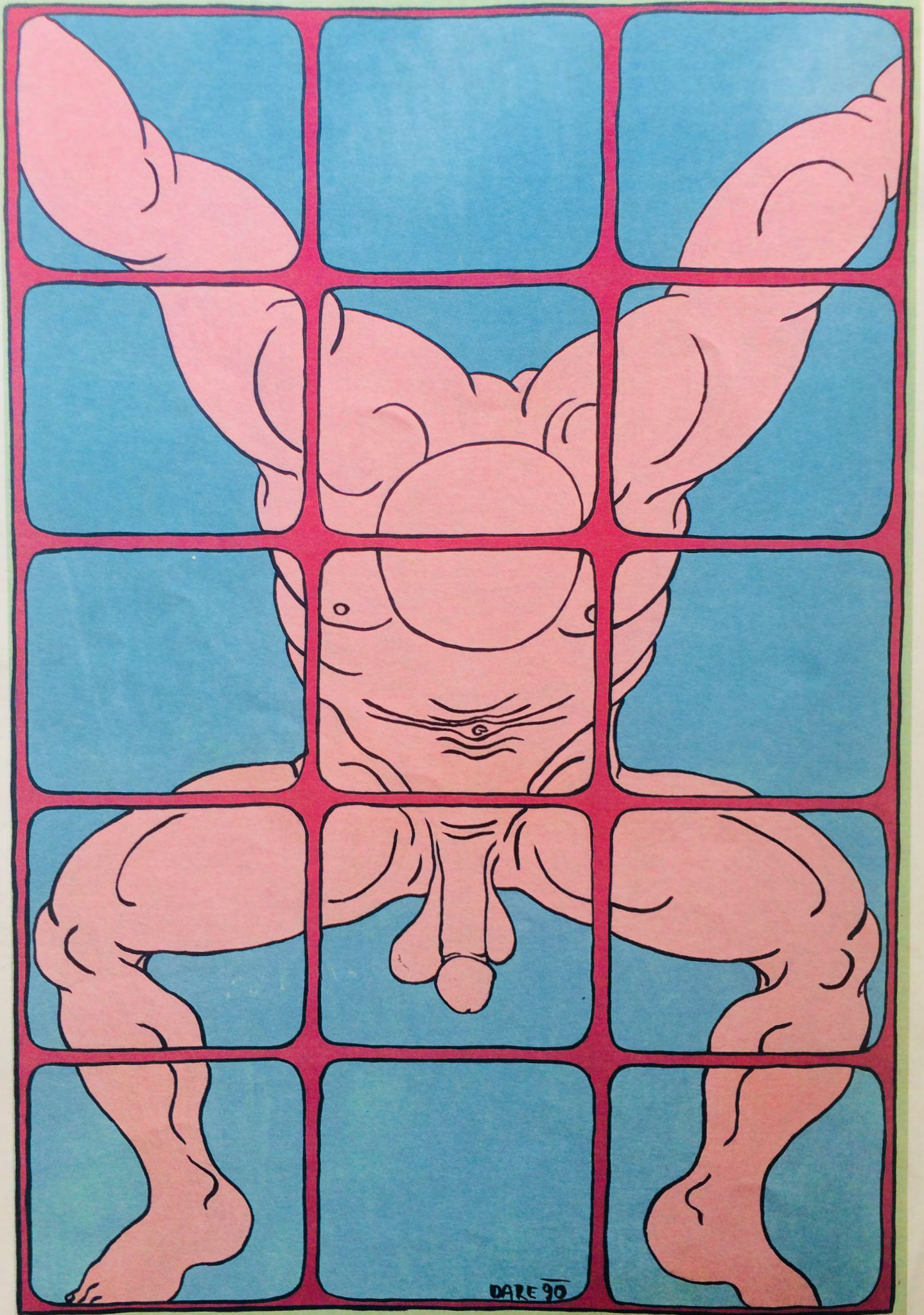
portfolio 1



portfolio 1



portfolio 1



LEZBIJKE IN UMETNA OSEMENITEV

Kaj mora storiti lezbijka, ki si želi otroka? Odgovor je preprost. Potem, ko so ji prepovedali dostop do bank sperme, ji ostane še umetna osemenitev z anonimnim darovalcem.

»Otroka je naredila čisto sama«: prepeva francoski pevec **Jacques Goldman**. Lezbijke bi o tem lahko povedale marsikaj. »Obstaja tipična pot«, pravi Francozinja **Carole**, lezbična mati. »Na začetku si res želiš najti očeta. Iščeš primerne partnerja. Najdeš gay prijatelja. Poskusita z osemenitvijo v njegovi kopalnici, pa ne gre. Potem dojameš, da hoče tip vzgajati otroka skupaj s svojim prijateljem. S hetero prijatelji se zakomplicira, ko se zaljubijo vate. Pustiš vse skupaj. Po enem ali dveh letih si rečeš, da je še najbolj enostavna umetna osemenitev z anonimnim darovalcem«.

Ostane še to, da najdeš nekoga, ki se s tem ukvarja. »Ne obstajajo prave mreže ali kaj podobnega. Danes lahko v Franciji vsak ginekolog, ki najde darovalce, opravlja umetno osemenitev. Ve se za nekaj naslovov, ki pa se pogosto spreminjajo. Pred časom se je s tem ukvarjal pastor **Doucé** (glej **REVOLVER** štev. 1) Naslovov ne daš vsakomur, saj gre za zelo intimno zadevo. Obstaja tudi nevarnost, da bi se dvesto lezbijk prijavilo pri ginekologu, ki ima dva darovalca. Nazadnje bi bili vsi otroci v sorodu«.

Sam postopek osemenitve je zelo enostaven. V primerjavi z najnovejšimi genetskimi poskusi in raziskavami je pravo rokodelstvo. Darovalce se ponavadi najde prek malih oglasov. **Carole** pravi: »Moški, ki dajo seme v banko sperme ali pa se javijo na mali oglas, imajo isto fantazmo o hiperplodnosti, ki je v vsakdanjem življenju ne morejo uresničiti. Sploh pa je bolj ali manj umetna osemenitev vedno obstajala. Lezbijke so si jo le prilagodile. Potrebno je razlikovati med umetno osemenitvijo, zanositvijo v inkubatorju in drugimi sofisticiranimi tehnikami.«

Kar se tiče (ne)primernosti lezbijk za vzgojo otrok, **Carole** pravi: »Na svetu je milijone otrok brez staršev. Vedno je bilo ogromno otrok brez očeta. Matere, ki so žrtve nasilja svojih mož, projicirajo na otroka negativno sliko o očetu. Ali ni to nevarnejše za otroka?«

V ZDA, Avstraliji in Zahodni Evropi je prišlo do primerov, da so se lezbijke, ki so za osemenitev prosile svoje gay prijatelje, okužile z virusom aidsa. Ta nevarnost odvrča vedno več kandidatk. »Dogovori z gay prijatelji so postali nevarni. Pri ginekologu vsaj veš, da je moral darovalec skozi dva testa v roku šestih mesecev«.

Poseben problem predstavlja odnos zakonodaje do tega, kdo ima in kdo nima pravice do umetne osemenitve. Pregled po evropskih državah pokaže, da to problematiko različne države rešujejo zelo različno.

V **Franciji** je situacija precej nejasna, saj zakonodaja tega vprašanja sploh ne

obravnava. Zaenkrat imajo torej tudi lezbijke možnost, da se odločijo za umetno oploditev, toda pod pogojem, da si same najdejo ginekologa, ki je pripravljen opraviti poseg. Dostop do bank sperme je lezbijkam namreč onemogočen. V vladnih krogih pa je slišati predloge o novi zakonodaji, ki naj bi v celoti prepovedala umetno oploditev izvenzakonskih zvez ali heteroseksualnih izvenzakonskih skupnosti.

Drugače je na **Nizozemskem**, ki zopet preseneča s svojo liberalnostjo. Dostop do programov osemenitve je omogočen vsaki ženski za približno 15.000 dinarjev (1000 guldnov). Po ocenah je približno 10 % žensk, ki se odloči za osemenitev, lezbijk. Čeprav so lezbijke dobrodošle v bankah sperme, se raje odločajo za osemenitev v lastni organizaciji. Razlog za to je preprost: v uradnih institucijah je anonimnost darovalca obvezna. Približno 50 % kandidatk si same poiščejo darovalca, osebnega prijatelja ali pa prek malih oglasov. Toda želja po »realnem« in ne-anonimnem očetu se lahko izkaže za precej nevarno: leta 1988 je prišlo do sodnega procesa, na katerem je biološki oče, v katerem se je zbudil očetovski instinkt, zahteval pravico do obiskovanja svojega otroka, ki je živel pri lezbičnem paru.

Na **Švedskem** je osemenitev rezervirana za poročene pare in za heteroseksualne izvenzakonske skupnosti. Lezbijke, ki želijo otroka, se najpogosteje odpravijo na **Dansko**, kjer ni podobnih omejitev. Da bi bili otroci deležni vseh socialnih pravic, je potrebno prijaviti, da je oče neznan.

V **Veliki Britaniji** je bila do nedavnega osemenitev pravica vseh žensk, ne glede na stan. Najnovejši zakon, ki ga je sprejel parlament, pa predvideva prepoved osemenitve za homoseksualne pare, kar je že izzvalo proteste lezbičnih in gay skupin.



PATRICIA HIGHSMITH (CLAIRE MORGAN)

The Price of Salt (cena soli)

Therese, devetnajstletna gledališka designerka, načrtuje poroko in selitev v Pariz s svojim prijateljem Richardom, ki sanja o slikarski karieri. Srečanje z elegantno in nenavadno Carol v neki newyorški trgovini pa povsem spremeni njene načrte. Carol, ki ima za sabo afero s prijateljico Abby in se ravnokar ločuje od moža, se odloči za daljši oddih. Na potovanje po Ameriki povabi Therese. Medtem pa jima že sledi detektiv - Carolin mož namreč išče dokaze o njenem nagnjenju, da bi lahko obdržal hčerko Rindy...

Petnajsto poglavje

Therese je še vedno čutila posledice pijače, sčemenje šampanjca, ki jo je boleče gnalo v Carolino bližino. Če bi preprosto vprašala Carol, je premišljevala, bi ji to noč dovolila prespati na isti postelji. Želela pa si je še več. Želela je poljubiti Carol, čutiti njuni telesi eno ob drugem. Therese se je spomnila dveh deklet, ki ju je videla v baru Palermo. Vedela je, da sta onidve počeli vse te stvari. In še več. Bi jo Carol z gnusom pahnila od sebe tudi, če bi jo Therese želela samo objeti? In ali bi potem sleherno čustvo, ki ga goji Carol do nje sedaj, splahnelo? Podoba Caroline hladne zavrnitve je povsem pometla z njenim pogumom. Toda ponovno se je priplazila skromna misel, ali je le ne bi preprosto vprašala, če sme spati na njeni postelji.

"Carol, bi te motilo?"

"Jutri si bova ogledali živinske staje," je istočasno rekla Carol in Therese je planila v smeh. "Kaj pa je tako neznanško smešno?" je vprašala Carol med ugašanjem cigarete, vendar se je tudi sama smejala.

"Je preprosto smešno. Neverjetno zabavno," je rekla Therese med smehom in tako sprostita vse hrepenenje in nočne namere.

"Hihitaš se zaradi šampanjca," je rekla Carol in ugasnila luč.

Pozno popoldne naslednjega dne sta zapustili Chicago in se odpravili proti Rockfordu. Carol je namreč rekla, da jo tam morda čaka Abbyno pismo, kar pa ni bilo zelo verjetno, ker Abby ni bila navdušena nad pisanjem. Therese je stopila k čevljarju, da bi ji sešili mokasine, in ko se je vrnila, je Carol že brala pismo v avtu.

"Po kateri cesti greva?" Carolin obraz se je razvedril.

"Po dvajseti, proti zahodu."

Carol je prižgala radio in vrtela gumb, dokler ni našla glasbe.

"Katero mesto je primerno za nočitev na poti v Minneapolis?"

"Dubuque," je rekla Therese med proučevanjem zemljevida. "Tudi Waterloo mora biti precej velik, vendar je oddaljen okoli 200 milj."

"Morda pa nama bo uspelo."

Peljali sta se po dvajseti avtocesti proti Freeportu in Galeni, ki je bila na zemljevidu označena kot rojstni kraj Ulyssesa S. Granta.

"Kaj pravi Abby?"

"Ne veliko. Je samo zelo lepo pismo."

Carol je v avtu in v cafeju, kjer sta se kasneje ustavili, da bi popili kavo, le malo govorila. Stopila je k jukeboxu in počasi metala kovance vanj.

"Želiš, da bi bila Abby z nama, kajne?" je vprašala Therese.

"Ne," je odgovorila Carol.

"Povsem drugačna si, odkar si dobila njeno pismo."

Carol jo je pogledala čez mizo. "Draga, to je samo neumno pismo. Lahko ga tudi preberš, če želiš." Carol je segla po torbici, vendar ni vzela pisma.

Kasneje zvečer je Therese zaspala in se zbudila z mestnimi lučmi na obrazu. Carol je izčrpano počila roke na vrhu volana. Ravnokar sta se ustavili pred rdečim semaforjem.

"Tukaj bova prenočili," je rekla Carol.

Ko je Therese stopala čez predsobo hotela, jo je še vedno premagoval spanec. Med vožnjo z liftom se je jasno zavedala Caroline prisotnosti, kakor da bi sanjala sen, v katerem je bila Carol subjekt in edina figura. V sobi je dvignila kovček na stol, ga odprla in stoji ob pisalni mizi opazovala Carol. Kakor da bi njena čustva bila zavrtva v vseh preteklih urah ali dneh, so jo preplavila v trenutku, ko je opazovala, kako Carol odpira svoj kovček in najprej, kot je bila njena navada, vzame usnjeno skrinjico s toaletnimi potrebščinami ter jo vrže na posteljo. Gledala je Caroline roke in koder las, ki je padal čez šal, tesno ovit okoli vratu, gledala je prasko na njenem mokasinu, ki jo je dobila pred dnevi.

"Kaj pa stojiš tam?" je vprašala Carol. "V posteljo pojdi, zaspanka."

"Carol, ljubim te."

Carol se je zravnila. Therese je strmela vanjo z napetimi, zaspanimi očmi. Carol je vzela pižamo iz kovčka in zaprla pokrov. Stopila je k Theresi, ji položila roke na ramena in jo močno stisnila, kakor da bi od nje zahtevala oblubo ali morda preverjala, če so bile njene besede resnične. Potem je poljubila Therese na usta, kakor da bi to storila že tisočkrat poprej.

"Mar ne veš, da te ljubim?" je vprašala.

Carol je vzela pižamo v kopalnico in obstala za trenutek zroč v umivalnik.

"Ven grem," je rekla. "Tako se vrnem."

Therese je med Carolinim odhodom čakala za mizo. Čas je tckel brez konca ali pa sploh obstal, dokler se niso odprla vrata in je vstopila Carol. Položila je papirnato vrečko na mizo in Therese je vedela, da je stopila samo po mleko, kar sta sicer zvečer obe pogosto storili.

"Lahko spim pri tebi?" je vprašala Therese.

"Si videla posteljo?"

Bila je dvojna postelja. Posedali sta v pižamah, pili mleko in si podelili pomarančo, saj je bila Carol preveč zaspana, da

bi jo sama pojedla. Potem je Therese odložila posodo z mlekom na tla in pogledala Carol, ki je že spala z eno roko vrženo preko trebuha, v položaju, v katerem je vedno zaspala. Therese je ugasnila luč. Carolina roka je smuknila pod njen vrat in njuni telesi sta se dotaknili po vsej dolžini kakor da bi bili že vnaprej domenjeni. Občutek sreče se je kakor zelena vinska trta razrasel v Theresi, stegoval tenke vitice in nosil rože skozi njeno meso. Videla je blede belo rožo, ki se je lesketala, kakor da bi jo gledala v temi ali skozi vodo. Zakaj ljudje sploh morajo govoriti o nebesih, se je spraševala.

“Zaspi,” je rekla Carol.

Therese je upala, da ne bo zaspala. Ko pa je začutila Carolino roko, ki se je premaknila na njenem ramenu, je vedela, da je že zadremala. Napočila je zora. Carolini prsti v njenih laseh so se skrčili, Carol jo je poljubila na usta in užitek je ponovno preplaval Therese, kakor da bi se le nadaljeval trenutek prejšnje noči, ko ji je Carol položila roko pod vrat. Ljubim te, je Therese hotela ponovno reči, toda besede je odplavilo šumeče in zastrašujoče zadovoljstvo, ki se je v valovih širilo s Carolininih ust na njen vrat in ramena in nenadoma zajelo celo telo. Therese je tesno objemala Carol, zavedala se je samo nje in ničesar drugega, zavedala se je Caroline roke, ki ji je drsela po rebrih, Carolininih las, ki so ji božali gole prsi, in potem se ji je zazdelo, da je tudi njeno telo izginilo v sunkovitih krogih, ki so se večali in nenehno širili tja, kamor misli ne sežejo več. Medtem ji je prestreljevalo možgane kakor rep kometa tisoče spominov in trenutkov, besed, ki so ji je Carol prvič rekla “draga”, ko sta se drugič srečali v trgovini, tisoče spominov na Carolin obraz, na njen glas, na trenutke jeze in smeha. In potem je bila blede modra razdalja in prostor, razširjen prostor, v katerem je nenadoma poletele kakor dolga puščica. Zdelo se je, da je puščica z neverjetno lahkoto švignila prek nepreglednega prepada in se še kar naprej izstreljevala v vesolje, ne da bi se povsem zaustavila. Potem je spoznala, da se še vedno oprijema Carol, da divje drhti, in da je ona sama ta puščica. Videla je Caroline svetle lase na svojih očeh in njeno glavo ob svoji. In ni se spraševala, če je to prav, ni potrebovala nikakršnega potrdila, ker nič ne bi moglo biti pravilnejše in popolnejše. Še tesneje je prižela Carol k sebi in začutila njena usta na svojih smejočih se. Therese je mirno

ležala in gledala Carol, njen obraz, oddaljen le nekaj inčev, in zrla v njene mirne sive oči, kakor da jih ne bi videla nikoli poprej, kakor da bi obdržale nekaj vesolja, iz katerega je ravnokar prišla. Bilo je nenavadno, da je to bil še zmeraj Carolin obraz, kakršnega je poznala, s pegami, z namrščenimi obrvmi in z usti, mirmimi kot njene oči, kar je Therese videla že tolikokrat.

“Angel moj,” je rekla Carol, “padel iz vesolja.”

Therese je pogledala kote v sobi, ki so se sedaj zdeli veliko svetlejši, predalnik z izbočenim ospredjem in njegove ročaje v obliki ščitov, ogledalo brez okvira in s poševnimi robovi, zeleno vzorčaste zavese, ki so visele pred okni in dve sivi konici stavb, ki sta se kazali tik nad okensko polico. Za zmeraj si bo zapomnila vsako podrobnost te sobe.

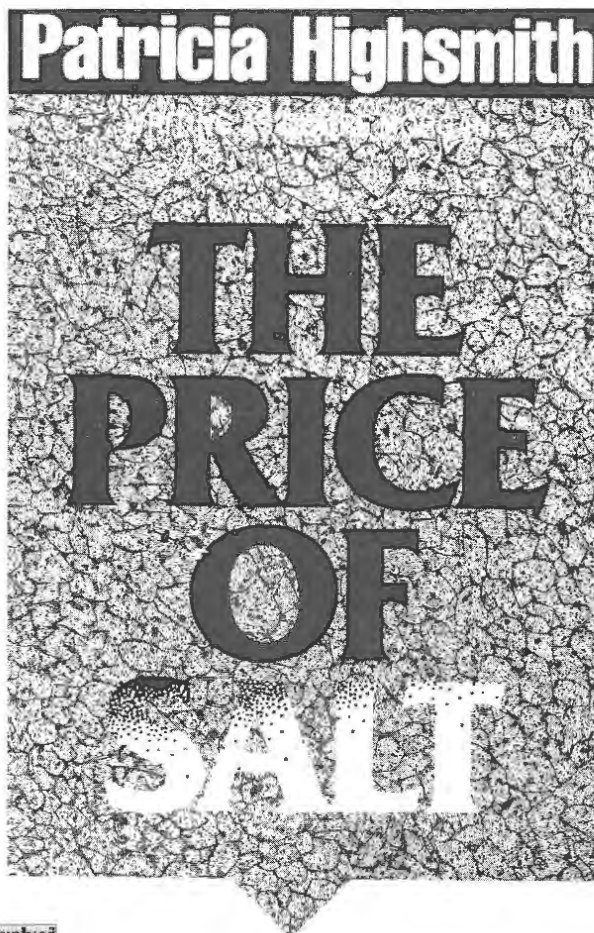
“Katero mesto je to?” je vprašala.

Carol se je zasmejala. “To? To je Waterloo.” Segla je po cigareti. “Sploh ni tako slabo.”

Therese se je smeje naslonila na komolec. Carol ji je položila cigareto med ustnice. “V vsaki državi je nekaj Waterloojev,” je rekla Therese.

Patricia Highsmith: The Price of Salt. The Naiad Press, Inc., P.O.Box 10543, Tallahassee, FL 32302, U.S.A., 1991, str. 177 - 181.

Prevedla in pripravila
Bojana Vesel



O DELU IN SOLI ŽIVLJENJA

Delo *The Price of Salt* je bilo prvič objavljeno leta 1952 in postalo ena izmed največjih lezbičnih uspešnic vseh časov. Ponovno je izšlo leta 1984 pri ženski založbi *The Naiad Press*, kjer je bilo deležno še dveh ponatisov v letih 1986 in 1991. Ob zadnjem ponatisu pa se je zgodilo še nekaj drugega. Avtorica je opustila psevdonim **Claire Morgan** in se prvič podpisala s svojim pravim imenom - **Patricia Highsmith**. Da, na veliko presenečenje vseh, je prav mednarodno priznana pisateljica napelega čtiva tudi avtorica *Cene soli*, zgovorne in sugestivne ljubezenske zgodbe o dveh ženskah.

Novela je nastala v petdesetih letih, ko so vsa dela s podobno motiviko govorila predvsem o moških, zaradi strahu avtorjev (predvsem pa založnikov) pa so se praviloma končala tragično z implicitnim moralnim podukom, podobno kot mnogi današnji pisci svariijo mladino pred škodljivostjo drog. Tako je novela *Cena soli* veljala za prvo (znano) gay delo s srečnim koncem. **Highsmithova** se je iskreno, neposredno in brez lažne morale lotila istospolne ljubezni, usode zaznamovanih, ki se jim odreka pravica do ljubezni, te soli življenja, za katero morajo nemalokrat plačati visoko ceno.

Leta 1983 je avtorica (takrat še pod psevdonimom **Claire Morgan**) napisala dodatek, ki je izšel v drugem ponatisu. V dodatku je opisala usodo njenega dela in nanizala nekaj razmišljanj o položaju homoseksualnih ljudi in pred sodkih, ki veljajo v družbi. Takole piše na koncu: “Zakaj ljudi tako fascinira spolno življenje drugih ljudi? Delno zaradi užitka, ki izvira iz fantazij, delno pa to zanimanje izvira iz bolj pokvarjene, primitivne potrebe po kaznovanju tistih, ki odstopajo od črede. Če nekdo zagleda postavo brez oblin, v dežnem plašču, na zamegljeni cesti, se najprej vpraša, ali je to moški ali ženska. To je takojšnje in nezavedno vprašanje, ki ne more ostati brez odgovora. Če se bo postava zaustavila in nas vprašala za pot, in če zaradi njene starosti, zastrtega obraza in androgenega glasu še vedno ne bomo mogli določiti njenega spola, bo to postala zabavljiva zgodba, vredna, da jo povemo svojim prijateljem. Spol določajo telesne značilnosti in označen mora biti v potnem listu. Ljubezen pa je v glavi, je stanje duha.

Moje delo *The Price of Salt* je prvi založnik zavrnil, sprejel pa ga je drugi. Postalo je uspešnica brez posebne reklame, ki se je širila le ustno. Mnogo ljudi se je identificiralo s Therese ali Carol. Srečna sem ob misli, da je knjiga nudila oporo tisočem osamljenih in prestrašenih ljudi.”

VALKIRE V PORNOGRAFIJI

BOJANA VESEL

Ali je mogoče ustvariti ženski heroični subjekt, ki ni žrtev? Ali je lezbična pornografija uspešna v prikazovanju ženskega užitka, kjer večina heteroseksualne pornografije odpove?

Ob pojmu lezbična pornografija nam pride na misel več stvari. Prva je prav gotovo ta, da obstajata heteroseksualna in gay pornografija, lezbične pa pravzaprav sploh ni. Najbolj znan argument (predvsem moški) pa je, da je lezbična pornografija vendar široko razprostranjena, saj nas takorekoč vabi v vseh kioskov. In kaj pravijo same ženske, konkretneje

lezbijke? Seveda vedo, da lezbična pornografija nima nobene zveze s podobami ženskih parov, ki jih kar mrgoli v ortodoksni heteroseksualni porno produkciji. Nekatere menijo, da eksplicitna erotika žensk sploh ne zanima ali celo to, da jih ne bi smela zanimati.

»Ali je namen ‚dobre‘ erotične zgodbe raziskati ključno dimenzijo lezbične identitete... ali pa je njen namen vzburjati...? Odločile smo se, da gre za oboje.«

(Predgovor k zbirki *Serious Pleasure* (1989).)

Pa pojdemo po vrsti.

MOŠKI POGLED

Heteroseksualna pornografija največkrat ne uspe prikazati ženskega užitka, ker ga razume kot moški konstrukt, kjer je mogoče doseči užitek edinole s penetracijo. Nepenetracijski prizori, denimo masturbacija, služijo le za uvod v »pravi« spolni akt, ki seveda vključuje penis. Tako klasična pornografija promovira erekcijo in masturbacijo moškega gledalca in vedno skuša zakriti (čeprav tako, da razkriva) upadanje oziroma diskontinuiteto moči falusa. V naslavljanju/nagovarjanju moškega potrošnika je kinematografija in še posebej pornografija objektivizirala in degradirala žensko telo.

Velik del feministične kritike filmske produkcije nasploh se osredotoča prav na strukturo moškega pogleda, znotraj katerega je moški subjekt, seksualizirano žensko telo pa objekt, kar odraža strukture nesorazmerja moči med spoloma. Tako ima lezbična pornografija pravzaprav zagatno nalogo. Njen namen je prikazati žensko kot subjekt in kot gledalko (voyeurko), ne da bi nadaljevala represivno identifikacijo z mainstream pornografijo (kinematografijo), in obenem naj



bi zadovoljila žensko željo po užitku. Večina feminističnih razprav pa je skorajda zanikala možnost vzpostavitve drugačnega, ženskega užitka v tej točki. V nekaterih primerih je to pripeljalo do reakcionarne feministične ideologije, ki je deseksualizirala žensko telo in ga oropala užitka. Znotraj lezbične skupnosti je prišlo do ostre delitve na pro-sex oziroma seksualno pozitivni klan in anti-sex, seksualno negativni lobby. Ta razkol na »dobra in slaba dekleta« je silil lezbijke, da se identificirajo z enim ali drugim kampom in tako potisnejo dvom ter zmedo o svoji identiteti.

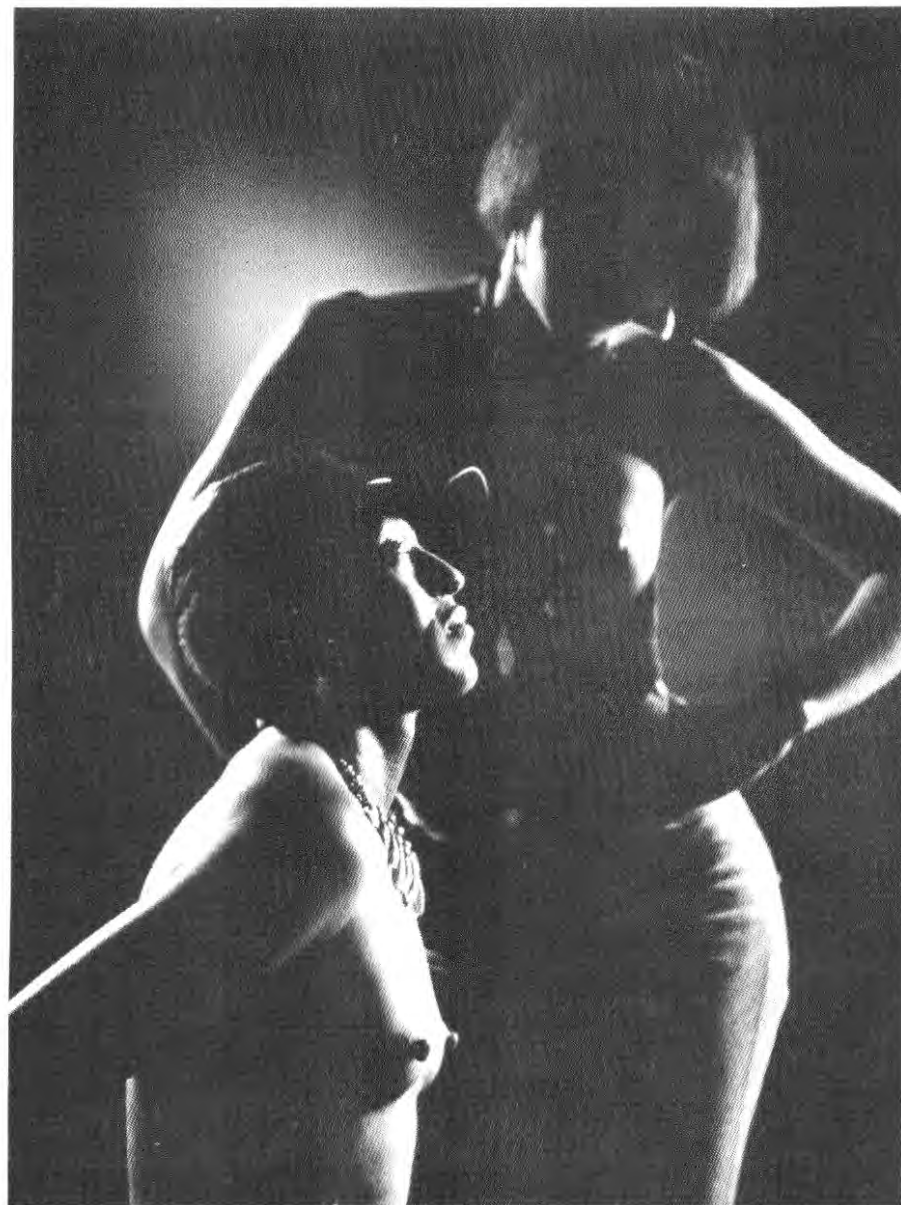
DOBRA IN SLABA DEKLETA

Pornografija je lahko tako napredna kot nazadnjaška, zatiralska ali osvobajajoča. Diskusije se ponavadi vrtijo okoli njene zatiralske narave in mnoge radikalne feministke nas skušajo zavarovati pred njeno koruptivno močjo, ne da bi sploh razmišljale o možnostih ženskega užitka. Izražanje zanimanja za spolnost in spolni užitek je bil tabu za ženske. Podobno je del feminizma predpisal nadaljnje tabuje, ki se jim reče »politično korektni« načini spolnega vzbujenja in zadovoljstva. Takšna predpisana spolnost mora biti enakovredna, nežna, nepenetrativna in romantična. Gledanje pornografije ali celo uživanje v njej je podobno izdaji in kolaboraciji z najmočnejšo komponento heteropatriarhata.

Ker je pornografija vidna in eksplicitna, je seveda najprimernejša tarča, v katero je usmerjen boj proti seksizmu in moškemu nasilju. Anti-porno kampanje

Dve ženski, Liz in Carol, z avtom potujeta po Ameriki in »iščeta ženske za fuk«. Pobere ta štoparko Iris, ki ju povabi k sebi na večerjo. Kmalu postanajo njune namere do Iris povsem jasne: »Ponovno je bila tukaj surovost, ki si jo je Iris želela in se je bala obenem. Kakor da bi se hotela upreti, toda Carol je bila hitrejša in ji je potisnila glavo čez mizo. Iris se je branila, toda Carol ji je zvila roko na hrbet in tako zagotovo prevzela kontrolo. Iris je čutila, da Carol uživa v nadzoru. Čutila je, da Carol uživa v surovosti in zaječala, bolj iz užitka kot iz strahu. Potem ji je Liz slakla hlače. Sledil je daljši premor...«

(Odlomek iz zgodbe *Ride My Bitch II* (1987) avtorice C. Bailey. Zgodba je bila objavljena v antologiji *The Leading Edge*, ki jo je uredila Lady Winston.)



so pogosto povezovala seksualno eksplicitne podobe z neposrednim nasiljem nad ženskami, niso pa proučevale pornografije kot družbeno konstruiran del veliko večje celote – družine, jezika, izobraževalnega sistema, zakonodajne in religiozne tradicije – ki ohranja zatiranje žensk.

Ena izmed paradoksalnih posledic feministične antipornografske kampanje pa je ravno vznik odločnih in samozavestnih zahtev po seksualno eksplicitnem materialu, ki naj bi ga proizvajale ženske za ženske. Tako feministične kot lezbične pisateljice porno literature so se vzpele ravno v času, ko je bila pornografija najbolj pereče vprašanje feminističnega gibanja. Publiciteta je bila dobra, za večino pisateljic pa so bile posledice neprijetne. Tako opisujeta svoje izkušnje »slabi dekleti« Joan Nestle v delu *My History with Censorship* – Moja zgodovina s cenzuro (1988) in Dorothy Allison v knjigi *Public Silence, Private Terror* – Javni molk, privatni teror (1984).

Spor med WAP (Women Against Pornography – Ženske proti pornografiji) in Samois, skupino lezbičnih sadomazo-

histk, spominjajo na vojno dveh klanov, na nekakšen paralelni monolog. Oba klana sta namreč prepričana, da krivda leži v nasprotni skupini, ki ne želi sodelovati niti v načelni diskusiji. Gayle Rubin, članica Samois, takole zatre sleherni možnost dialoga: »Iskanje srednje poti med skupinama WAP in Samois je podobno izjavi, da je resnica o homoseksualnosti nekje vmes med stališči moralne večine in gay gibanja.« (1984)

Nehajmo se spraševati, če naj lezbična pornografija obstaja ali ne, in pogledjmo, na kakšen način lahko predstavi ženski užitek v lezbičnem kontekstu, oziroma, kakšno funkcijo ima.

LEZBIČNI POGLED

Študije pogleda in objekta so praviloma določene s heteroseksualnostjo, saj izhajajo iz predpostavke, da sta tako pogled kot objekt določena po spolu, rasi in spolni preferenci. Običajna je torej opozicija moški – ženska, ki se ne komplicira z »muhavostjo« razlik. E. Ann Kaplan v delu *Women and Film* –

Ženske in film (1983) piše: »Pogled ni nujno (dobesedno) moški, toda prisvajanje in aktiviranje pogleda, ki je dano našemu jeziku in strukturi nezavednega, je v 'maskulini' poziciji.«

Kaj se torej zgodi z ženskim objektom in moškim pogledom v lezbični pornografiji? Se tudi tukaj predpostavlja, da je gledalka bele kože? Ali je pogled črne lezbičke lociran v lezbični pornografiji? Je sploh mogoče kreirati ženski heroični subjekt, ki ni žrtev? Ali je lezbična pornografija uspešna v prikazovanju ženskega užitka, kjer večina heteroseksualne pornografije odpove?

Običajno je, da je tako imenovana lezbična pornografija (torej pod narekovanju) seksualno eksplicitni material, prirejen za vzburjenje moških. Ko pa so lezbičke dobile dostop do lastne (čeprav skromne) porno produkcije, se pojavi povsem nov tok. Že omenjena **Joan Nestle** pravi: »Tudi erotično pisanje je dokument, enakovreden biografijam.« Erotične zgodbe namreč beležijo eno izmed poglobitvenih dimenzij lezbične identitete in – zabavajo obenem. Lezbična spolnost je (bila) vseskozi potlačena, v družbi nevidna, oziroma veljala je za impotentno. Z gledanjem lezbičnih porničev se tudi prepoznavamo, branimo pravico do izražanja spolnosti in uveljavljamo spolno željo. Vse to lezbičke vključuje v subkulturni sistem seksualnih stilov in gest, kar potrjuje občutek pripadnosti.

V osemdesetih so izšle prve zbirke lezbične erotične literature. Omenimo vsaj tri: *Serious Pleasure* – Resni užitek, avtorice **Shebe**, s podnaslovom »zbirka lezbične erotične proze in poezije; mogoče, nemogoče, fantastično in realistično«. Istega leta (1989) je izšlo tudi delo *A Restricted country* – Omejena domovina, kontroverzne ameriške pisateljice in akvivistke **Joan Nestle**. V delu, ki je zmes avtobiografije, polemik, seksualnih avantur in fikcije, Nestlova skuša rehabilitirati lezbične butch-femme odnose in

Lezbična erotična literatura je pogosto obremenjena s politično anksioznostjo avtoric. Ta problem je duhovito prikazala Barbara Smith: »Gledam tvoj obraz, ki gleda moje mednožje. Oblizuješ si ustnice – apetit? Ali pa odsevaš gibanje, gibe mojega telesa? Je tvoj obraz moje mednožje? (O politiki gledanja bomo razpravljale pozneje.)«

(Zgodba *Barbare Smith The Art of Poise* je bila objavljena v zbirki *Serious Pleasure*.)

hkrati opisuje rojstvo največjega ameriškega lezbičnega arhiva – *Lesbian Herstory Archive*, pri katerem je sodelovala. **Lady Winston** pa je že dve leti prej uredila antologijo lezbične seksualne fikcije z naslovom *The Leading Edge* – Vodilna ostrina.

Vsa naštetata dela imajo skupno temo, in sicer, da je pisanje o spolnosti in spolni identiteti že samo po sebi subverzivno početje. Spolnost per se je torej v lezbištvu radikalna, celo možen izvor sprememb in boja proti represiji in homofobiji. Toda nekatere menijo, da je ta tematika kontradiktorna, saj se pri uveljavljanju lezbične zgodovine in identitete v svetu opira na prepovedano, torej na spolnost, ki je izolirana od emocionalnega in družbenega konteksta. Bolj skrajno stališče določenih feminističnih krogov pa je, da beleženje in raziskovanje lezbične spolnosti ni le tratenje časa, temveč tudi odvrča od pravega političnega dela, ki edino vodi k pozitivnim spremembam.

Poseben trn v peti pa predstavlja uporaba seksualnih pripomočkov, kakršen je na primer dildo. Le-ti se v ameriški lezbični pornografiji pogosto pojavljajo, čeprav »prave« lezbičke tega

ne bi smele početi. Gre za strah, da bi pri odsotnosti penisa dildo nosil osrednji pomen. V heteroseksualni pornografiji je namreč penis edina (vidno) zadovoljena genitalija, kar je eksplicitno predstavljeno z ejakulacijo. V lezbični pornografiji pa prisotnost dilda lahko subverzira potenco penisa, saj z nenehno »erekcijo« poudarja žensko spolno moč. Obenem dildo na drug način predstavlja in smeši iluzornost razlike med dvema človekoma, ki se ljubit. V tem primeru spol ni fiksno določen, medsebojna menjava dilda pa kaže tudi na možnost menjave vlog subjekta in objekta želje.

Za konec omenimo še **Pat Califio**, ameriško avtorico odličnega splošnega priručnika za lezbičke z naslovom *Sapphisty, the book of lesbian sexuality* (The Naiad Press inc., 1983). Califio se je lezbične spolnosti lotila neposredno in odkrito, ne da bi katerokoli spolno tehniko očrnila kot politično nekorektno, estetsko nezadovoljivo ali moralno vprašljivo. Podobno neposredne so tudi njene izjave: »Če bomo ženske dovolj seksale, se bomo v svoji koži počutile bolje, imele več energije in homo manj pripravljene požreti ves drek tega sveta. Spolno zadovoljena ženska ne vegetira, ona je Valkira. ... Spolno avtonomna ženska ne bo svojega življenja prebila v učenju. Verjetno bo počela kaj pametnejšega, kot pa se petkrat tedensko udeleževala sestankov, kjer se razpravlja o rešitvi.«

Seveda tudi njej ne gre evforično pritrjevati. Še tako močna seksualnost namreč ne bo odpravila potrebe po sestankih in razmišljanjih, kakršno je tudi pričujoče.

Viri:

1. **Cherry Smyth**: *The Pleasure Threshold: Looking at Lesbian Pornography on Film*. *Feminist Review*, No. 34, Spring 1990.

2. **Sara Dunn**: *Voyages of the Valkyries: Recent Lesbian Pornographic Writing*. *Feminist Review*, *Perverse Politics: Lesbian Issues*, No. 34, Spring 1990. Routledge, London.

3. **Pat Califio**: *Sapphisty, the book of lesbian sexuality*. The Naiad Press Inc., Tallahassee, Florida, 1983.

Nekaj naslovov lezbičnih porničev:

–Clips, Part II, In Which Fanny Liquidates Kenni's Stocks (humoren video, ki na ironičen način govori o delitvi na butch in femme lezbičke),

–Clips, Part III, In Which Coccojo and Houlihan are Bound for A Safe Journey (safe sex porno). Fatale Video, 1988.

–Mano Destra (SM porno). Cleo Ubelmann, 1985, Švica.



esej (PRE)OBLIKOVANJE JAVNEGA MNENJA

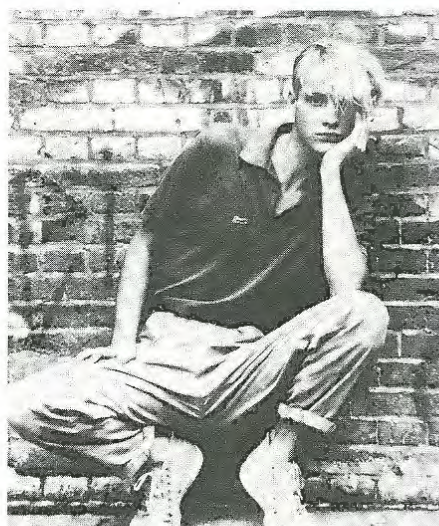
Andrej Zupanc

Verjetno bi se bilo potrebno najprej vprašati, ali Slovenci sploh imajo izoblikovano mnenje o tako marginalnih in nepomembnih stvareh (za večino heteroseksualcev), kot je homoseksualnost. No, v skrajni fazi je tudi to, da imaš nekaj za povsem nepomembno, izražanje svojega mnenja o tej isti stvari. V (precej redkih) časopisnih in radijskih anketah se je namreč izkazalo, da velik del vprašanih o »tem« sploh noče govoriti oziroma, da nima kaj povedati. Pogoste so bile izjave v stilu: »Mene pedri ne zanimajo, jaz sem normalen« ali pa: »Ni mi do tega, da bi se videl v časopisu in tudi premalo vem o teh stvareh«. Eden od vzrokov za tako stališče je prav gotovo tudi strah pred kakršnokoli povezavo svojega imena s homoseksualnostjo (kljub temu, da so bile ankete anonimne!). Zelo značilne so tudi izjave politikov v stilu Peterletove izjave iz predvolilnega obdobja: »Vsi me sprašujejo o tem (o homoseksualnosti), nihče pa ne vpraša, kaj mislim o Markovičevem programu«.

Po drugi strani pa je bilo tudi precej takih, ki so imeli izoblikovano izrazito negativno stališče. Izjave, ki človeka kar prestrašijo, ali pa vsaj spravijo v slabo voljo, niso bile redke. Samo za pokušino vam navajamo dve: »Po mojem spada vsak buzerant ali lezbijka v norišnico. Slabši so kot vsaka žival«, ali pa: »Fuj, človeku gre na bruhanje. Včasih se vprašam, kako je sploh mogoče, da se rodi človek, ki ni ne on ne ona«.

Na srečo se je našlo tudi nekaj izjav, ki kažejo na večjo ali manjšo tolerantnost in ki bi jih lahko povzeli z naslednjo mislijo: »Mislim, da ima vsakdo pravico do svojega načina življenja, če pri tem ne škoduje drugim«. Toda previdno, v tej in podobnih izjavah se skriva razmišljanje: »V redu, živite kakor hočete, toda pustite nas »normalne« pri miru.«. S tem se homoseksualnost reducira na spolnost in na privatnost, vsako javno manifestiranje homoseksualne kulture, načina življenja ali vrednot pa se ima za nepotrebno ali neprimerno.

Iz opravljenih anket in reakcij bralcev na članke s homoseksualno tematiko je mogoče izluščiti tudi več stereotipov in predsodkov o homoseksualcih in lezbijkah, na primer:



–homoseksualci so poženščeni, lezbijke so moščače

–homoseksualci sovražijo ženske, lezbijke sovražijo moške

–homoseksualci in lezbijke so hormonsko in duševno moteni ljudje

–homoseksualne in lezbične zveze so prehodne oblike, po čustveni in erotični plati niso enakovredne heteroseksualni zvezi

–homoseksualci in lezbijke so nesrečni in depresivni ljudje

–vsi homoseksualci so promiskuitetni

Seveda so vse te raziskave in ankete nestrokovne in nesistematične in kot take ne morejo biti podlaga za resnejše sociološke analize. Še največ so o tej problematiki pisali Teleks, Nedeljski Dnevnik, Jana in Mladina. Najbolj objektivni in korektni so članki v Teleksu, tisti v Nedeljskem Dnevniku in Jani so precej naivni in kažejo na slabo poznavanje problematike. Mladino pa zanima predvsem politična komponenta homoseksualnega in lezbičnega gibanja. Kar se tiče drugih medijev, na primer radia in televizije, je stanje še precej slabše. O homoseksualnosti se govori zelo malo in še to le v povezavi z aidsom. Svetla izjema je celodnevna oddaja na RGL, ki jo je pripravila in vodila novinarka Alenka Sivka in ki je bila v celoti posvečena homoseksualnosti.

Jasno je, da je (pre)oblikovanje javnega mnenja danes možno le preko

množičnih »main stream« medijev, ki edini dosežejo večino populacije. V zvezi s tem se v samem gay in lezbičnem gibanju v zadnjem času vedno bolj postavlja v ospredje dilema: ali prodirati v »main stream« medije in težiti za integracijo v »normalno« družbo ali pa vztrajati v nekakšni prostovoljni izolaciji in zaščititi svoje drugačnosti. To drugo stališče zastopajo predvsem skupine z Zahoda, kjer pa je položaj gayev in lezbijk precej drugačen kot na vzhodu in jugovzhodu stare celine in je določena stopnja tolerance in priznanja od strani večine že dosežena. Glavni razlog za zavračanje sodelovanja z »main stream« mediji je očitek, da le-ti problematiko homoseksualnosti predstavljajo in obravnavajo na neprimeren, pogosto homofobičen način in da so celo prispevki samih članov gay in lezbičnih skupin napačno interpretirani in spremenjeni. To velja tudi za slovenske medije, čeprav ne gre posploševati (glej zgoraj). Po drugi strani je zelo zgovorna tudi situacija v ZDA, kjer so gayi in lezbijke že 20 let prisotni v množičnih medijih pa še javno mnenje večine Američanov ni kaj bistveno spremenilo. Natlačnejše raziskave so pokazale, da nastopanje in prisotnost v množičnih medijih pozitivno vpliva na tisti del populacije, ki je imela že prej izoblikovan pozitiven odnos do homoseksualnosti. Pri tistih, ki so bili sovražno razpoloženi, se je negativno stališče le še stopnjevalo. Ostanejo še tisti, katerih stališče je bilo neodločeno. Ta del populacije je najbolj odprt za spremembo stališča in po izkušnjah zahodnih skupin se tudi najbolj »splača« osredotočiti na ta del prebivalstva. Še posebno učinkovito je delovanje prek ljudi, ki imajo velik vpliv na določeno skupnost.

Kaj pa v Sloveniji? Kako spremeniti javno mnenje Slovencev, oziroma jih vsaj vzpodbuditi, da začno (o tem) razmišljati. Osebo sem prepričan, da je še vedno najbolj učinkovito delovanje preko množičnih medijev – ob hkratni izgradnji »svojih«, gay in lezbičnih medijev, ki so namenjeni predvsem (ne pa izključno) gayem in lezbijkam. Kot primer uspešnega prodora v slovenski medijski prostor lahko navedemo ROZA VAL na valovih programa Val 202.

HOMO THEATRALS

Gusti Leben

O teatru pisati je sila nehvaležno delo. Iz spomina izjemno izmuzljiva reč je to, zamagljenega ali izgubljenega spomina ni mogoče z ničemer več osvežiti. Tudi ne z branjem dramskega besedila, kajti vtis, združen s svojevrstnim užitek, ki ti ga lahko ponudijo poustvarjajoči umetniki v trenutku, ko se dvigne gledališki zastor, je preprosto neponovljiv. Takrat šele tekst zadobi ves svoj vseobsegajoči čarobni naboj, kot čarobni napoj pa se nam s pomočjo neštetihi režiserjevih trikov ter s pomočjo igralčeve umetniške besede in interpretacije dokončno vgnezdijo in zasidra v spomin. Če se to ne zgodi dovolj intenzivno, bog pomagaj, predstava je bila in ne bo nikoli več. Seveda pa je od vsakega posameznika in njegovih afinitet odvisno, katera predstava bo v njem živela naprej, kakor tudi od vsebine in oblike pladnja s katerim mu je bila servirana. Dejstvo, da se spominjamo predstav, uglasenih na homoseksualno tematiko, tako nikakor ne bi smelo biti presenetljivo. Podajmo se torej na potep med takšne tekste in njih uprizoritve. Tokrat zgolj slovenske, tuje bomo na teh straneh predstavili v prihodnje.

GAY TEATER GORI POSTAVITI

Naslov je namenjen prihodnosti, mi pa se podajmo v zgodovino. Pred približno 200 leti je **ANTON TOMAŽ LINHART**, po zaslugi in zgledu svojega vzornika **Beaumarchaisa**, na oder postavil delo **TA VESELI DAN ali MATIČEK SE ŽENI**. Ta briljantno napisana komedija, nadvse smešna in zabavna, predstavlja začetek slovenskega teatra sploh. Skozi zgodovino je doživela nešteto uprizoritev, šele njena poslednja postavitev (MGL, sezona 1989/90) pa se je povsem osvobodila temnih plati predrevolucijskega časa in se nam s pomočjo režiserja **Zvoneta Sedlbauerja** predstavila kot prisrčno mlada in šarmantno frivolna komedija zmešnjav. V njej je posebej zanimiv lik najstniškega **Tončka (Radoš Bolčina in Bojan Emeršič** v alternaciji), ki ga situacija prisili v žensko preobleko. Zato seveda še ni transvestit, je pa res, da je komika njegovega lika zastavljena na gegih dvospolne dvoumnosti.

ROJEVAJOČA SE OBLOČNICA

Predstavitve življenja in dela **IVANA MRAKA** (1906–1986) bi zahtevala tehtnejši portret, a obločnica, ta božanska luč, ki omogoča svetu, da se sploh vidi in spozna, nam ni bila naklonjena. Kljub prizadevanju in iskreni želji nam ni omogočila celovitega vpogleda in popolnega spoznanja samosvoje življenjske poti te vseskozi tako karizmatične osebnosti. Ob tej priliki se zato posvečamo le trem njegovim, po obravnavani tematiki nam zanimivim tekstom.

Z dramsko umetnostjo se je srečal že nenavadno zgodaj; že kot šestleten je napisal prizorček o ljubosumnosti. Kot gimnazijec je napisal že zdavnaj izgubljeno dramo **EROS URANIOS**, za vse njegovo vnaprejšnje delovanje in življenje pa je pravzaprav usodna **OBLOČNICA**. V intervjuju s **Tarasom Kermaunerjem** (Mrak – Kermauner: Obločnica, ki se rojeva, 1987) Ivan Mrak med drugim pravi: »Mislim, da je bila moja javna izpoved o homoseksualizmu izrečena v *Obločnici*, ki pa ni bila predvsem provokacija našega okolja, ampak krik po nekem, ki me bo spremljal skozi življenje. Najbolj paradoksalno je bilo to, da se je na ta klic odzvala ženska in se je, ne da bi se kakorkoli slepila o mojih nagnjenjih, zvezala z menoj na življenje in smrt. Skratka: ni bila nobena kulisa, ki naj bi jo postavljala predse z namenom, da krijem svojo homoseksualnost, marveč sva se prek teh ovir zavestno priključila drug drugemu.«

»Najzavrgljivejše se mi zdi namreč, če kdorkoli svoja svetu sicer »tako zavržena« nagnjenja skuša prikrivati na kakršenkoli način.«



Ko je v nezaslišani evforiji **Obločnico** dokončal, je takoj sklenil, da jo mora posredovati javnosti. Po oglasu v časopisu je iskal primernih igralcev. Na oglas se je prijavila **Marja Gorčeva**, ki je svoj čas študirala igralsko umetnost v Pragi in Dresdenu. Pri njej je naletel na **Karlo Bulovčevo** in njeno umetnost: »Če je *Obločnica* en sam krik po življenjskem tovarštvu, potem je bilo na ta krik tisti hip odgovorjeno. V Karli sem v hipu videl izpolnitev vseh svojih sanj, ona pa je našla v tem devetnajstletnem fantu skrajno zavzetost za vse. Kaj me je na njej pritegovalo? Njena deškost, saj sem jo še kot mrtvo ogovarjal z *Ganimedom*. Bohemstvo je bilo v njej sami in je zategadelj našla v meni sopotnika, ki ji je v vsakem pogledu ustrezal. Medsebojna zagledanost naju je v hipu prenesla prek kakršnekoli seksualne navezanosti in je vse ono, kar je bilo intuitivno izpovedano v *Obločnici*, v hipu postalo stvarnost.«

V zvezi s pripravami na uprizoritev pa je zanimivo še eno pričevanje iz njegovih, za zdaj še neobjavljenih dnevniških zapiskov: »Devetnajstletnik sem v veliki ekstazi napisal »privid v dveh vozlih« *Obločnico*, ki se rojeva. Vse to je bilo v tesni povezavi s filozofijo Hansa Blüherja, ki je z neko zagrizenostjo postuliral pederastični princip v svoji aristokratski kozmologiji. Skratka, iskal sem doživljenjskega druga, kamarada – in *Obločnica* je bila krik po njem. Zoglasom v *Jutru* sem iskal primernih igralcev. Poleg **Bena Reša**, ki je stanoval v ciparski romantiki v najzgornejšem nadstropju Cukrarne (in ki sem ga prvi hip v svojem srcu izvolil za priželjenega druga z vso romantično navlako Blüherjeve erotike – *Eros Uranios* – in sem videl v njem najmanj poosebljenega *Siegfrieda*, ki se je božansko gol kopal v prečuden slapu zmajevе krvi v filmu *Nibelungi*) – no ja, Reš se je izkazal kot prenavadna moška cipa – in se je ob vseh mojih erotično pomalanih tiradah smrtno dolgočasil in me kradel po mili volji –«

Obločnico je Ivan Mrak uprizoril leta 1925 in jo sam tudi režiral. Reakcije publike so bile zelo različne. Del publike je stvar spremljal z vso pozornostjo, del pa je že takoj na začetku z izgredi skušal onemogočiti predstavitev.

Ker je tej predstavi poleg **Josipa Vidmarja, Otona Župančiča, Pavla Golje in Srečka**

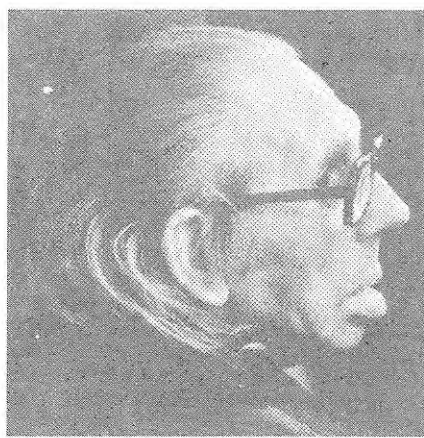
Kosovela prisostvovala množica tedanjih intelektualcev, je tem bolj čudno, da so se po predstavi pred *Mestnim domom* vneli pravi pretepi med tistimi, ki so stvar zagovarjali, in tistimi, ki so jo šteli za nesmiselno ekshibicijo. Logično, da je njegova koncepcija življenja, njegov način bohemstva, vzbudil v ljubljanski malomeščanščini vsesplošen odpor. Po čudnem naključju je bilo to izgubljeno delo spet najdeno in *Obločnica* je po šestdesetih letih izšla v tisku. S podnaslovom *Himna o početku slovenskega Olimpa* je bila izdana v zbirki Znamenja založbe Obzorja 1987. leta. V uvajanju v njeno vsebino pa **Taras Kermauner** med drugim pravi: »*Homoerotskost je vzporedna téma. Pri preobrazbi Salome v Janeza Evangelista ne gre za odkritje transvestitstva ali za samo transvestitstvo. Ko Saloma kot ženska premaga podložnost čutnosti, postane moški, Mož: iz kraljice prerok, tisti, ki napoveduje prihod pravega Boga. Žensko počelo – počelo telesnosti, sle, spolne strasti, slasti – kraljuje nad preteklim svetom, nad povprečnimi, majhnimi, bednimi, nemočnimi. ...*«

Ivan Mrak je bil usodi nadvse hvaležen, da se je njegov prvi pravi nastop končal z brezprimernim škandalom, ker ga je to potisnilo v popolno osamelost, daleč proč od kulturniških igrice. Ker na kakršnekoli konvencije katerekoli institucije ni pristal, je ustanovil svoje gledališče. V njem so igrali prvenstveno njegova dela, izjema je bila le **Hofmannstahlova Elektra**, v kateri je Mrak sam predstavljal Klitaimnestro, Egista in Oresta. Ker je kot prvi moški na Slovenskem nastopil v vlogi kraljice Klitaimnestre, to se pravi v ženski vlogi, je to spet povzročilo nešteto polemik.

Po skoraj vse življenje trajajočem tabuiziranju pa je leta 1979 nedvomno doživel svoj umetniško izrazni, pogojno rečeno pa tudi zvezdniški vrh. V okviru *Mednarodnega festivala v Križankah* je takrat predstavil koncertno izvedbo himnične monotragedije *CHRYSIPPOS*, za katero je snov zajel v antični tematiki. Govori o kralju Laju, ki so ga obdolžili zločina nad mladeničem Chrysipposom, mladeničev oče pa je kralja Laja in njegov rod preklel; govori o usodnem srečanju med očetom, kraljem Lajem in njegovim sinom Ojdipom. Srečata se sredi razžarjene puščave, oba telesno in psihično izčrpana. Laj vidi v golem mladeniču Chrysipposu, ki ga je bil davno tega ljubil in bil tako posredno kriv njegove smrti. Skušaja ga prisiliti, da pove resnico in razklene kletev. Ojdip pomena usodne zameujave seveda ne razume in tako se njuno srečanje stopnjuje v tragični nesporazum, ki se konča z očetomrom. To odkrito homoseksualno temo je Ivan Mrak uprizoril ob pomoči **Toma Rebolja** in **Karla Brišnika**, odziv občinstva pa je bil presenetljivo velik. Delo je doživelo devet ponovitev, z

velikim razumevanjem so ga sprejeli tudi v Trstu. Posnela ga je ljubljanska TV, vendar ga ni nikdar predvajala, ker je neznana sila zbrisala filmski trak. Žal se je isto zgodilo tudi s posnetkom *MARIJE TUDOR* (Drama SNG Lj.), kar je še ena nenadomestljiva škoda, kajti s tem je uničena enkratna kreacija **Duše Počkajev** v njeni vlogi.

Zaradi bohemstva, ki ga je vezal s prepričanjem o svoji posebnosti, celo izrednosti, izjemnosti in zaradi popolne prilagodljivosti malomeščanski ljubljanski srenji ter zaradi umetniške poti, ki se ni uklonila nikakršni ideologiji katerekoli uradne politike, so mu, zvestemu samemu sebi in nikogaršnjemu podniku, bila zaprta prenekatera vrata, zabarikadirane prenekateri poti. Tako je leta 1961 izšla »himnična tragedija v dveh stopnjevanjih« *BEG IZ PEKLA*



(Rimbaud – Verlaine) v preprosti šapirografirani izdaji in v vsega 200 izvodih. Leta 1983 so jo šele uprizorili igralci PDG Nova Gorica, zbrani v igralški skupini *Thema* in jo gledalstvu posredovali na odru ljubljanskih Križank. Usodno povezanost, »čudovito medsebojnost«, privlačnost in predvsem odbojnost obeh francoskih pesnikov sta v intenzivni in izjemno naporni igri predstavila **Matjaž Višnar** kot Rimbaud in **Karel Brišnik** kot Verlaine. K uspehu te z igralsko energijo nasičene predstave sta pripomogli še **Dragica Kokot** in **Marjana Krošl** kot njuni materi, razrvan mlad poet Germain Nouveau pa je bil **Tomo Rebolj**. Žal je ena izmed kritik zaustavila njihov polet in uprizarjanja niso nadaljevali.

Takoj po Mrakovi smrti je gledališče *TDS Proces* prevzelo nalogo uprizarjanja njegovih del. Na repertoar je uvrstilo *ŽIVLJENJE KARNEVAL*, zaradi spora z njegovimi dediči pa je grozil škandal, ki bi bil lahko farsa, upoštevaajoč večnostno Mrakovo getoiziranje, ki pa je tokrat prihajalo z »njegove« strau. Spor je bil na srečo zglajen in predstava je, v režiji **Marjana Bevka** in dramaturgiji **Toma Rebolja**, le ugledala odrske luči. Ocenili so jo kot v veliki meri ezoterično, brez natančnejše razvidnosti tako v dogajanju kakor tudi v oblikovanju posameznih likov, niso pa spregledali intenzivno

izostrene vloge **Alje Tkačeve** v osrednjem Luizinem liku.

Nekako v istem času pa je bilo ustanovljeno novo gledališče za ohranitev Mrakove dediščine, *Rimska cesta* poimenovano. V začetku leta 1988 so kot otvortveno predstavo uprizorili *Chrysippos*, tokrat kot pravo gledališko delo. Kot gol antični kip je nastopil **Matjaž Višnar** v vlogi Ojdipa, svojo muko izpovedujoč vseskozi z igro celega telesa. **Karel Brišnik** je sugestivno interpretiral Laja, sodelovali pa so še **Branko Miklavc**, **Miran Kavšek** in **Bobo Vasič**. Pretresljiv erotičen spev **Primoža Ramovša** je na kljunasti flavti izvedel **Klemen Ramovš**, arhaično falichen kip srhljivo dvoumno smehljaajočega se Erosa pa je kot edini scenski element upodobil **Krištof Zupet**. Predstava ni imela zadostnega števila ponovitev, žal pa gledališče tudi vse do sedaj še ni presenetilo z novo premiero.

Resda je visoko privzdignjena poetična beseda Mrakove dramatike današnjemu gledalcu precej odtujena, če ne že povsem tuja, a vseeno smo veseli, da *Rimska cesta*, kot je zatrdil eden ustanoviteljev, še živi.

OSTALI...

Kot nam izpričuje *MODRA SVETLOBA* (Škuc – Lambda, 1990), antologija slovenske homoerotične literature, je ta v dramatikii precej poredko zastopana. Pretežno služi kot stranski, epizodni motiv.

ZNAMKE, NAKAR ŠE EMILIJA je zgodnje delo **DUŠANA JOVANOVIČA**. Svoj krst je ta groteskna kriminalka doživela na odru ljubljanske Male drame (sezona 1969/70), še enkrat pa so jo desetletje kasneje, v sezoni 1980/81, postavili na oder SLG Celje. Vse štiri v igri nastopajoče osebe so v resnici nekaj drugega kot tisto, za kar se izdajajo. Tako ni prav nič čudno, da Možakar (**Miro Podjed**) razglaša Emilijo za kraljico ženske lepote, čutnosti in seksa, sam pa se raje zabava s služabnikom **Albertom (Igor Sancin)**.

S homoseksualnostjo se pri Dušanu Jovanoviču srečujemo tudi v novejšem času, bodisi da je samo omenjena, kot v drami *ZID, JEZERO* (Drama SNG Lj., sezona 1988/89), ali pa je takšen kakšen njegovih junakov kot v postmeščanski drami *VIKTOR ali DAN MLADOSTI* (MGL, sezona 1989/90). V njej ima homoseksualna nagnjenja zblojeni in preteklost oživljajoči bivši partizan Grom (**Janez Škof**), zanimiv pa je tudi v svojo dvoumno pederastijo naravnani lik admiral **Strela (Borut Veselko)**.

Groteska *LJUDOŽERCI*, ki jo je za oder pesniško oblikoval **GREGOR STRNIŠA**, je bila občinstvu prvič predstavljena na deskah MGL (sezona 1976/77), po hudih spopadih z avtorjevimi dediči pa še v PDG Nova Gorica (sezona 1987/88). V tem moralizirajočem mrtvaškem plesu je Majorja (*»Jaz*



sem velika težka zvezda: lovim fante in dekleta.«) predstavil **Milan Vodopivec**, gladkega in sladkega laškega Tenenteja («*Raje živim! sem mislila.*») pa **Boris Kerč**. Vlogo Majdalenke («*Marta, jaz te imam rada!*») je oblikovala **Teja Glažar**, Marto («*Tako te imam rada, Majda!*») pa **Mira Lampe Vujičić**.

Tragično farso *IMPRESARIJ*, ki jo je za oder ljubljanske Male drame napisal **FERI LAINŠČEK**, so uprizorili v sezoni 1989/90. Igro sestavlja osem kratkih prizorov, oblikovanih med absurdom in verizmom, dogajanje pa se suče okoli miselno in čustveno zaostalega fanta Edija (**Marko Okorn**). Je psihično otopel in emocionalno nerazvit mladenič, precej omejeni tretjerazredni bokser, ki ne zmore normalnega komuniciranja. Razpet je med tri ženske in enega moškega, ki mu je ime Klaus (**Andrej Kurent**) in je njegov trener, hkrati pa tudi ljubitelj zdravih mladih fantov.

V pravkar iztekajoči se sezoni pa je SLG Celje premierno krstilo šokantni žanrski tekst *CAMERA OBSCURA*, psihološki triler **VINKA MÖDERNDORFERJA**. Med junaki je tudi v pijanosti naivni, drugače pa vedno manj diskretni homoseksualec Erhard Piler (**Drago Kastelic**), ki je kot nekakšen kulturnik, udeleženec mednarodnega simpozija, prišel med Slovence naravnost iz Berlina. Vloga je bila posredovana brez pretiravanja in umirjeno, ho-

moerotični nagibi odigrani kot samoumeven pojav. Tudi sicer lahko ugotovimo le, da imajo tovrstne vloge v slovenskih igralcih povsem zanesljive interpretacije.

Včasih se zgodi, da je izključno režiser tisti, ki nekemu dramskemu tekstu prida nadih homoerotičnih vezi, za katere bi se celo sami zakleli, da jih delo ne vsebuje. To se je zgodilo s poslednjo postavitvijo *DOGODKA V MESTU GOGI*, z mamili, psihoanalizo, suicidnostjo, erotičnimi zadregami in blodnjami zaznamovano mračno delo **SLAVKA GRUMA**, ki ga je v sezoni 1986/87 na oder ljubljanske

Drame postavila **Meta Hočevar**. Tako sta v silovit, a nepotešljiv lezbični objem stisnjeni erotično agresivna in frigidna Hana (**Silva Čušin**) in frustrirana gospa Tereza (**Marijana Breclj**), v homoerotični odnos pa sta povezana Kvirin (**Marko Okorn**) in Kaps (**Vojko Zidar**).

Ivan Mrak

Mrak: **CHRYSIPPOS**
(Matjaž Višnar kot Ojdip)

Jovanovič: **VIKTOR** ali **DAN MLADOSTI** (Janez Škof)

Lainšček: **IMPRESARIJ**
(Okorn, Kurent)



LAURIE ANDERSON

Nataša Slokar

*OK! OK! Hold it!
I just want to say something.
You know, for every dollar a man
makes
a woman makes 63 cents.
Now, fifty years ago that was 62
cents.
So, with that kind of luck, it'll be the
year 3888
before we make a buck. But hey,
girls?
We can take it. And if we can't
we're gonna fake it
We are gonna save ourselves
Save ourselves*

(odlomek iz pesmi: *Beautiful Red Dress* z albuma *Strange Angels*)

Danes je štirinštiridesetletna Laurie Anderson prav gotovo najbolj znana performance umetnica osemdesetih. Vendar, namesto da bi njen umetniški izraz s časom bledele in usihal, se dogaja prav nasprotno. S svojim zadnjim projektom *Strange Angels*, ki predstavlja glasbeni del predstave *Empty Places*, dokazuje svojo nenehno inovativnost, svoj nenehen raziskovalni nemir v usvarjanju. O tem smo se lahko vsekakor prepričali na njenem več kot odličnem koncertu v Ljubljani. Sama na vprašanje, zakaj je prišlo do tako nenadne spremembe v njenem stilu, odgovarja:

»Nenadne?! Gre le za to, da sem prigrabila priložnost in se začela ukvarjati z drugimi stvarmi... na drugačen način.«

Samo snemanje te plošče (*Strange Angels*, op. prev.) mi je vzelo ogromno časa, večkrat sem delo na tem projektu tudi prekinila. Samo za vizualni del performancea sem porabila leto dni, zatem pa še več kot leto, da sem dokončala celoten scenarij in predstavo do najmanjših podrobnosti izpeljala skupaj s sodelavci.

Struktura predstave je zelo drugačna od vsega kar sem počela doslej – hotela sem ustvariti nekaj arhitektonskega. Večkrat sem bila deležna očitkov, da moji posnetki niso nič drugega, kot povzetki mojih prejšnjih nastopov. Zato sem se odločila, da naredim nekaj posebnega, nekaj intenzivnega. Pri snemanju te plošče sem se počutila zelo ranljivo, to pa zato, ker so teksti zelo osebni. Poleg tega sem spoznala, kako me

omejuje zgradba pesmi. Na tej plošči pojem in ne pripovedujem, kot sem to počela prej. Rada vidim, da so stvari bolj sproščene, zato jih bom skušala razrahljati.«

Na ugotovitve, da je ta plošča bolj resna od prejšnjih, da se je nekako odrekla humorju, na katerega nas je navadila, pa pravi: »Saj je tudi tukaj nekaj zelo smešnih reči! V bistvu sem hotela opisati utopijo. Čutila sem se dolžno reagirati na vsakodnevno nasilje, ki vlada v ZDA in na uspavanke, ki nam jih je več let prepeval Ronald Regan. Zadovoljna sem, da so Berlinčani dobili vse te pravice, toda ko na TV gledam njihove obraze, imam občutek, da so obupani, čeprav drvi v kapitalizem, v potrošniško družbo. Isti obup zaznavam na obrazih ljudi, ki hitijo na delo. Poskušala sem dojeti, kaj pravzaprav hočejo in kam gredo. Vse izgleda popolnoma nesmiselno, to večno iskanje in nezadovoljstvo povzročata le trpljenje. Teško je pisati o tem, kako zmagovalci egoistično puščajo ostale za seboj, še težje jim je to očitati. Nimam pravice dajati nasvetov, še tem manj, ker nikoli nisem znala spraviti v red lastnega življenja.

Ne vem, kako je bila vseč drugim, toda zame je ta plošča eksperimentalna v pravem pomenu besede: še nikoli nisem uporabila takšne strukture in pojma nistem imela, kaj bo nastalo iz tega. Nekaj novega je na primer v pesmih kot je *The Dream Before*, kjer je tekst zelo aktualen. Sprva je bila glasba zelo komplicirana, z violinami, pozavnami, tolkali, klavirjem... Ob mikšanju sem zbrisala vse, razen klavirja. Če pomislim, kaj vse je v končni verziji izpadlo, moram reči, da je bila ta plošča zelo potratna.

Naslednja plošča bo zelo enostavna, vsekakor bolj kot *Strange Angels*, z veliko melodike. Predvsem bo naslednja plošča spet drugačna.

Odločila sem se, da opustim elektrono in da poskusim nekaj narediti le s svojim glasom. Nočem biti zaprta v en stil, etiketirana. Večina ljudi, ko pomisli name, pomisli na tehnologijo in ne na človeško bitje. Zaželela sem si odložiti svoja očala in narediti nekaj brez pomoči tehnologije. Nikoli nisem hotela biti umetnica, ki jo imajo za eksperimentalno, ampak sem želela delati tisto, kar me v nekem trenutku zanima...

Nastopi, ki sem jih imela v New Yorku, so bili zelo politični. Bilo je govora o

ženskah, o denarju... Rada bi naredila dvominutne klike o določenih temah – na primer o centralizmu, ki v ZDA dobiva zastrašujoče dimenzije, ali pa o svobodi izražanja, ki je z dogajanjem okrog fotografij Roberta Mapplethorpa znova postavljena pod vprašaj...« (Fotografije za ovitek plošče *Strange Angels* je l. 1987

FROM PHOTOGRAPHY AND OTHER GOOD DREAMS

DARLING, STAYED AT YOUR PLACE WHEN YOU WENT TO CALIFORNIA AND I SAW ALL THOSE PHOTOGRAPHS OF HER SMILING FACE THERE'S A BIG ONE IN THE KITCHEN, ONE DAILING ON THE BEACH THERE'S A SMALL ONE IN THE BATHROOM, SHE'S LOOKING OUT AND SMILING

WELL I THOUGHT YOU WERE JUST FRIENDS, TIL I FOUND A LETTER IT SAID, "DARLING, I LOVE YOU, BUT YOU LOVE ME BETTER." "I READ," "DARLING, I RE-FROM LOVE YOU BUT YOU LOVE ME BETTER." WELL I MAY HAVE BEEN BLIND, BUT NOW I CAN SEE DREAMS, MY DARLING, YOU WERE TRUE, TELLING ME

I LOOKED AT THOSE PHOTOGRAPHS, DAY AND NIGHT HER EYES WERE A PAZZLING BLUE, EVEN IN BLACK AND WHITE I TRIED TO DISTURB THE WAY SHE SMILED, HOW SHE MOVED, WHY SHE THOUGHT ABOUT DRIVING ON THE ROAD ALONE ~~WHY SHE WAS TO STRANGE AND BEAUTIFUL, TO COOL, TO WOMAN~~ AND SHE DID SMILE A LOT AFTER A WHILE, I THOUGHT I WAS IN LOVE WITH HER I COULDN'T HELP FALLING IN LOVE WITH HER

I HAD A DREAM THAT THE AND I WERE LOVERS, WE MADE LOVE ALL DAY UNDERNEATH YOUR COVERS WE USED ALL YOUR TOOLS TO DRILL HOLES IN YOUR TEMPERATURE THEN WE LAY ON THEM ALL DAY - WE WAS A CARRY COOK TOO - COULD CURE

I LOVED HER SO MUCH, AND I WILL NEVER FORGET HER THE DAY SHE SMILED AT ME AND SAID, "DARLING I LOVE YOU, BUT YOU LOVE ME BETTER." THE DAY THE WHISPERS, "DARLING, I REALLY LOVE YOU, BUT YOU LOVE ME BETTER."

30

© 1977 LAURIE ANDERSON

izdal Robert Mapplethorpe, svetovno priznani gay fotograf, ki je umrl za aidsom, op. prev.).

Ne preseneča, da Laurie Anderson v svojem delu meša različne umetnostne smeri, saj se je v Chicagu ukvarjala s študijem umetnostne zgodovine, kiparstvom, slikarstvom in grafičnim oblikovanjem. Prvi avtobiografski performance je imela leta 1972 v *Carnegie Recital Hallu*, v New Yorku, potem ko je zaključila študij kiparstva na *Columbia University*. Pri študiju umetnostne zgodovine je oddala material za »sanjske serije, ki so nastale iz spanja med predavanji o umetnostni zgodovini, z mešanjem teh sanj in tistim, kar je bilo na ekranu«. Serijam sanj so sledili delci insomnije (insomnia=nespečnost) – *Songs And Stories for the Insomniac* leta 1975. Laurie kreira naracije z manipuliranjem preteklih dogodkov, ki jim dodaja lastno družinsko ozadje. Navada pripovedovanja zgodb predstavlja velik del njenega otroštva, mešanica glasbe in pripovedi pa je bila običajni dogodek v njenem domu. Sama pravi, da je njeno delo delo o času, merjenju časa, spomnih in o tem, kaj se dogaja v spominskih luknjah, v premorih, v šumih. Mentalno mešanje dogodkov

preko aktivnosti pozabljanja in spominjanja v umu nosi določene kulturne in politične vtise/odtise, ki jih je Andersonova s pridom uporabila v svojem prvem performansu z naslovom *Americans on the Move* (Američani na pohodu).

Laurie Anderson s svojimi deli gledalcu omogoča, da vidi več kot le umetnikovo edinstveno družbeno-osebno vizijo, ki je omejena z vsiljeno kulturno in politično shemo. Neverjetna kombinacija njenih skladateljskih, performerskih, igralskih, vizualnih in intelektualnih sposobnosti le še podčrtuje moč predstav. Rezultat je petje, igranje, glasba in pripovedovanje zgodb. To so izrazna sredstva, ki jih uporablja v različnih kombinacijah. Tehnologija, ki jo uporablja v svojih performansih, je združljiva z idejo ali bolje rečeno s predstavo o Američanih na pohodu in o tehnologiji, ki obkroža naša življenja. Pa ne samo to. Specifične lastnosti elektronsko modificiranega zvoka, ki prekinja oziroma trga prostor, dajejo občutek razdalje in potovanja. Svoje predstave izvaja na mnogih trakovih, kar

ji omogoča, da ohranja različne subtilne nianse, ki jih je drugače domala nemoogoče doseči.

O svoji spolni preferenci sicer ne govori javno, vendar je nikakor ne skriva, kaj šele zanika. Svoje osebno življenje, izkušnje, razmišljanja in različne poglede na aktualne in pereče družbeno dogajanje pretanjeno in subtilno sporoča skozi svojo poezijo/tekste. To, da svoje lezbične spolne preference niti najmanj ne skriva, kaj šele problematizira, pač pa jo povsem »normalno« vključuje v svojo ustvarjalnost, je na primer razvidno iz pesmi »*PHOTOGRAPHY AND OTHER GOOD DESIGNS*«, ki jo objavljamo v celoti in v originalu.

In kaj meni o polemikah okoli že pridobljenih pravic v zvezi s splavom?

»Vzpon desnice in splošna eksplozivna situacija v ZDA sta posledica večih dejavnikov: gre za nekakšno mešanico seksualnosti, religije, smrti (strah pred aidsom) in denarja (državne subvencije). Zame ni zločin v prepovedi splava, pač pa dejstvo, da obstajajo zakoni, ki pred-

pisujejo stvari, ki se tičejo posameznika in ne skupnosti. Poskuša se ustvariti mnenje, da noseče ženske nosijo Belo hišo z zastavo vred. To dobro razkriva, v čem je bistvo problema. Preko splava se napada svoboda kot tako. To, kar se je dogajalo v zvezi s fotografijami Mapplethorpa, lepo ilustrira isti problem. Če bi te fotografije prikazovale ženska in ne moških teles, ne bi bile prav nič kontroverzne, saj so ženska telesa razstavljena po vseh muzejih sveta. Za puritanske Američane je sleherno povezovanje spolnosti in religije tabu. Toda prav dobro se spominjam, da nam je župnik v kraju, kjer sem odrasla, pokazal Kristusa in rekel: »Poglejte tega človeka, ljubite ga, ljubite njegovo telo, on vas ljubi«. Mogoče v tem tiči razlog, da gre večina moških v nedeljo popoldan na nogometno tekmo, ne prenese pa fotografij moških teles. Ni še dolgo tega, kar je vlada prepovedala predstavo, ki je podpirala boj proti aidsu, ker je bila po njenem mnenju preveč kritična do cerkvenih stališč. To je seveda povzročilo burne proteste«.

Za Laurie Anderson je znano, da je precej osveščena in angažirana, da večkrat med svojimi nastopi govori o aidsu, saj sama pravi, da je govorjena beseda zanjo najlažji, najbolj neposredni način komuniciranja.

In njene »junakinje«? To niso javne osebnosti, ampak ženske, ki so ji blizu. Najraje ima tiste, katerim uspe, da se izvlečejo tedaj, ko jim gre vse narobe. Meni, da je zelo dobro, da so ljudje ustvarjalni, da počnejo kup novih stvari. Pri tem pa je najpomembnejše, da vedo kaj hočejo in to tudi storijo. Sploh pa ji koncept junakov in junakinj ni prav nič všeč.

DISKOGRAFIJA:

You're the guy I want to share my money with

Giorno Poetry Systems, LP, 1982

Big Science

WEA, LP, 1982

United State I-IV

WEA, LP, 1984

Mister Heartbreak

WEA, LP, 1984

Zoolook, J. M. Jarre

FDM, LP, 1984

Home of the Brave, film

Laurie Anderson

WEA, LP, 1986

Strange Angels

WEA, LP, 1989

Viri: *LESBIA MAGAZINE*, januar 1990,

Intervju z Laurie Anderson
avtoric Sophie-Anne Bled in
Edith Wilson

Moirra Roth: *The Amazing Decade*.

Astro Artz, Los Angeles, 1983

Pri prevodih sodelovala:

Andrej Zupanc in Bojana Vesel



branje

PATRICK GALE: POT DO TEBE

Dobrodošel doma.

Ko bom končal ta odstavek, bo ura deset in petinštirideset minut. Točno. Ko boš bral to pismo, bom jaz v hotelski sobi v sončnem Frankfurtu, kjer bom brskal po svojih zapiskih za konferenco in po malem hotelskem hladilniku v kotu sobe.

Vem, da ti danes zjutraj ni bilo prav. Ko si odhajal, sem bil še vedno v kopalnici in rekel sem ti, da mi pusti ključe, tako da bom lahko zaklenil stanovanje. Obljubil sem ti, da jih bom vrgel v nabiralnik. Po nekem tihem dogovoru naj bi tudi jaz odšel takoj, ko bi bil pripravljen. Opazil sem, da si okleval, ker mi še vedno nisi dovolil, da bi imel svoje ključe in da bi bil sam v tvojem stanovanju. Ne gre za to, da bi se bal, da ti bom ukradel srebrnino ali zamenjal ključavnico, nič tako dramatičnega. Toda nisi hotel tvegati, da bi mi prišlo na misel brskati po tvojih stvarih... Ja, še vedno nisem šel od doma. Končal sem s kopeljo, v miru pojedel zajtrk in si ogledal dišečo vsebino tvoje garderobne omare. Mize se nisem dotaknil. Pregledal sem jo namreč že včeraj. Ko si se zbudil, nisem bi v postelji, ampak za tvojo mizo, kjer sem delal »domačo nalogo«. Ko si me zagledal, sem ravno zapiral predal, kjer sem našel napotnico za obisk klinike. Našel sem tudi listek, na katerega si zapisuješ, kaj moraš storiti naslednji dan. Pisalo je: »Pokliči kliniko«, tako da vem, da si danes šel tja in ne v službo. Zato mislim, da je čas za pogovor. Ker pa tebe ni tukaj in ker bom ves naslednji teden v Frankfurtu, se boš moral zadovoljiti s pismom.

Ljubim te. Vem, to je v nasprotju z vsemi mojimi načeli; politično si popolnoma neosveščen, Lloyd Weber ti je bolj všeč kot Sondheim, od obeh pa Abba, sovražiš curry, piješ polnomastno mleko in voziš popolnoma nov BMW. Toda kljub temu te ljubim.

Ves čas se pritožuješ zaradi razlike v letih med nama. Ne moreš se pretvarjati, da je to, če imaš deset let mlajšega ljubimca, kaj manj statusni simbol kot tvoj hiter nemški avto in neslišni italijanski čevlji. Povezano mora biti s tvojim skrivnostnim obiskom danes zjutraj. In pa z različnostjo najinih preteklosti. Seveda, v nekaterih primerih bi dodatnih deset let

pomenilo dodatnih petstodvajset različnih fukov. Toda ti nisi eden teh »nekaterih primerov«.

A. Preveč si zloben, da bi šel ven več kot enkrat na štirinajst dni (in nikar se ne izgovarjaj, da zato, ker si preveč zaposlen – oba dobro veva, da si za pol povabil na večerjo prosil sam).

B. Ven greš vedno v družbi, ker hočeš ustvariti vtis o svoji popularnosti in družabnosti.

in

C. V redkih primerih, ko 1. vidiš koga, ki ti je všeč 2. vidiš koga, ki te gleda in te to ne moti 3. vidiš koga, ki je prost 4. zbereš pogum in govoriš še kaj drugega kot svojo polomljeno portugalsčino s tistim, ki se je naveličal spogledovanja in te ogovori... (oprosti za točke, že mislim na konferenco...)

Torej, tudi v primeru vsch teh malo-verjetnih dogodkov, se ti prikaže tvoja pokojna mati in mine te vsaka misel na seks. No, pustimo te neverjetne dogodke,



zadnjič sem si ogledal fotografije iz tvojih počitnic zadnjih desetih let in na njih ni nikogar razen Barneya, Vala in Henrya. Barney, Val in Henry so mi zaupali veliko več o tvojem ljubezenskem življenju kot ti in moram reči, da se po vsem, kar sem slišal, počutim prav starega.

V primerjavi s teboj, dragi moj, sem imel zelo zelo burno življenje. To sem sumil že od vsega začetka, toda kadarkoli sem namignil kaj o tvoji neizkušenosti, si takoj spremenil temo pogovora. Nisem bil ravno to, kar bi Barney imenoval kurbir, to se pravi, nisem pozabil njihovih imen in še vedno si od časa do časa dopisujemo. Seveda je bilo tudi nekaj neizogibnih izletov v razuzdanost, toda le, ko sem bil še zelo mlad in potreben, ponavadi v času počitnic. Vsekakor pa to ni bil moj življenjski stil. Sem nepopravljiv romantik, zaljubil sem se sedemkrat. Natanko. Tukaj je, najljubši, spisek vseh mojih »ovinkov« na poti do tebe.

1. Dr. Caldwell: Dr. Caldwell je bil moj učitelj za matematiko, ko sem imel dvanajst let. Bil je visok in suh in nič kaj posebno privlačen, razen njegovih velikih in močnih rok. Bile so poraščene čisto do zapestja, kjer so mu dlake stale pokonci ob pasu za uro. Nekaj kocin je imel celo na zgornji strani prstov. Ker sta moj oče in njegova žena čisto brez dlak, sem bil na Dr. Caldwellla popolnoma nor. Dokler ni prišel v naš razred, sem bil v matematiki eden izmed najboljših, toda kmalu sem zdrknil med najslabše v razredu. To mi ni prineslo zgolj tega, da se je večkrat sklonil nadme, da bi popravil moje enačbe, ampak tudi uradno dovoljenje za obisk nebeškega kraljestva, kar je bila zame njegova soba, kjer sem bil po pouku deležen dodatnih ur matematike. Bil sem premlad, da bi lahko zahteval več.

2. Rutger Schott. Prva prava ljubezen. Rutger je bil Nemeč, toda starši, ki so bili mednarodni pravniki, so ga vpisali v mojo šolo, ker jim je bil angleški šolski sistem bolj všeč od njihovega. Bil je zelo blond. Oba sva imela petnajst let. Raje, kot da bi ga zaupali skavtom, so mu starši dovolili, da je poletje preživel z mano. Veliko sva kampirala.

3. Mr. Ballard. Pozneje sem ga klical Geoffrey. Učil me je zgodovino in squash. Ločen. Hiter rumen avto. Veliko katoliške krivde, ker je poznal mojega očeta, ki naju je ves čas spravljal skupaj. Od trenutka, ko je bilo njemu več do mene, kot je bilo meni do njega, me ni več



zanimal. Zadnjič sem videl njegovo fotografijo v šolskem časopisu. Zelo se je zredil, zaradi česar se počutim kar nekam starega in odvečnega.

4. Mervyn. Frizer (ja, saj vem...). Eden mnogih, tako značilnih za sedemdeseta. Friziral je mojo mamo, spoznal pa sem ga na moji prvi »moški« zabavi, kamor sem prišel z Rutgerjem. Naučil me je »pravega« seksa, potem pa mi je dal košarico, ker sem bil premlad. Baraba. Včasih mu telefoniram in globoko diham v slušalko.

5. Anthony. Arhitekt. Strašen pedantnež. Vstop v stanovanje s čevlji prepovedan. Nobenih obiskov prijateljev. Moje prvo uspešno zapeljevanje. Moj prvi ljubezenski prepir (čez noč sem pustil moker kozarec na njegovi japonski jedilni mizi) in moja prva zabava v dvoje. Kmalu sem mu dal košarico (jaz njemu!). Johnnie (glej pod točko 6) je vse skupaj razložil kot maščevanje Mervynu.

6. Johnnie. Psihoanalitik. Gast na prvi in zadnji večerji, ki sva jo pripravila z Anthonyem. Z mano je ravnal tako lepo, da niti sanjati nisem mogel v miru. Prvi, ki mi je kupil rože. Na žalost je bila vsa ta pozornost nadomestilo za kronično impotenco. On je tisti, ki sem ti ga hotel predstaviti zadnjič, ko sva šla iz kina, pa si se razjezil in zbežal. Še vedno sva

prijatelj. Zdaj živi z Anthonyem, kateremu je očitno uspelo ozdraviti impotenco. Včasih se napijeva in žgečkava. Ali naj to prečrtam? Mislim, da bom.

7. Robert. Bivši Johnniev pacient (za katerega noče niti slišati). Politično sva se ujemala. Moj prvi poročen moški. Žena mu je umrla. Prehitro sem začel upati, on pa je pobral šila in kopita in se preselil v Washington. Še vedno si dopisujeva. Spomin na njega me še vedno boli, zato ne bo nobenega analiziranja.

To pa naju pripelje, po letu in pol prisilnega celibata, do tebe. Zaljubiti se pomeni odstopiti od norme, zaviti s svoje poti. Nikoli se nisem zaljubil vate. Vse skupaj se je zgodilo samo od sebe in po nekaj tednih sem spoznal, da si ne znam več predstavljati prihodnosti brez tebe (napisati kaj takega me je prestrašilo ravno toliko, kot bo tebe, ko boš bral te vrstice...) Prvič se mi dogaja, da ne vlačim ljubimca k prijateljem, da bi jim pokazal, kako zelo sem zaljubljen in iskal odobravanja. Prvič se mi dogaja, da mi je čisto vseeno in da sem pripravljen prijatelje ignorirati in mogoče celo izgubiti, samo da bi bil čim več s teboj.

To naju pripelje, po treh mesecih skoraj spolne sreče, do tvojega obiska klinike danes zjutraj in do razloga, da ti sploh pišem vse to.

Zelo me je ganilo, ko si zadnjič priznal, da si stal v vrsti v lekarni kot kakšen prestrašen najstnik in prvič v življenju kupil kondome. Ko si rekel, da si se zmedel in kupil tri škatlice, si celo zardel. Tisti večer si pomil posodo, ker sem moral jaz končati neko poročilo. Preden sem šel v kabinet, sem zavil še v spalnico, kjer sem iz predala vzel kondome. Že prej sem videl, da si jih skril tja. Potem pa sem zelo zelo previdno prebodel vsak srebren zavojček s tanko iglo.

Ljubim te, tako da sploh ni važno kaj so ti povedali na kliniki.

PATRICK GALE: THE ROAD TO YOU (GAY TIMES, 1988)

Prevod: Andrej Zupanc

Mladi in uspešni angleški pisatelj (rojen 1962) je doslej izdal že več del, med drugim: *The Aerodynamics of Pork*, *Ease*, *Kansas in August*, *Facing the Tank*, *Little Bits of Baby*.

scena

SAVA ŠUMI...

Verjetno veste, da ljubljanska gay scena, ki sicer ni ravno živahna, še manj pa vesela, premore pravo gay plažo. S tem je seveda mišljen levi breg Save nad črnuškim mostom, ali po domače Rive Gauche. V razloge za izbiro te lokacije se ne bi spuščali, dejstvo pa je, da je to poleg »štroke«, železniške postaje in nedeljskega K4 edino javno mesto v Ljubljani, kjer se zbira homoseksualna populacija.

No, za začetek nekaj praktičnih napotkov in informacij za tiste, ki omenjene plaže še ne poznate. Do Save najlažje pridete s »šestico«. Izstopite pri črnuš-

kem mostu, stopite do gostilne Žagar in se spustite do Save. Do gay plaže je še približno 5 minut hoje – začne se nekako pri leseni baraki, ki so jo postavili letos, razteza pa se vse do betonskega nasipa. Poleg same obale spada zraven še bližnji gozd in grmičevje. Plaža praviloma obratuje v poletnih mesecih (junij – september), toda ob lepem vremenu se najbolj neučakani obiskovalci pojavijo že marca in aprila. Ponavadi je največ ljudi popoldan, nekako od 4h do 7h, čeprav tudi dopoldan Sava ne sameva.

Obala je na tem delu precej zaraščena, toda med grmičevjem se skriva nekaj prav prijetnih in skalnatih kotičkov, kjer se lahko brez skrbi sončite tudi spodaj brez. Posebno znamenita je skala z imenom *Capo di Keka*. Velika pomanjkljivost savske plaže je seveda to, da ni ob morju, ampak ob (zelo) umazani Savi, zato vam kopanja, kljub neznosni poletni vročini, ne priporočam.

Poleg tega, da nastavljate svojo telo sončnim žarkom in poslušate romantično šumenje Save, lahko (če je tak vaš namen) tudi koga spoznate. Recepta, kako to storiti, vam žal ne morem dati, vsak ima svoj stil in svojo taktiko. Kljub temu pa velja, da imate največ možnosti, če se odpravite na sprehod po gozdnih poteh nad samo plažo. Če verjamete ali ne, ljubljanski gayi so preveč vpljudni in obzirni, da bi vas motili v vašem počitku na bregu Save. S tem, ko se sami sprehajate, pa daste jasno vedeti, kakšni so vaši nameni.

Za tiste, ki hočejo vse skupaj opraviti (in zaključiti) na licu mesta, Sava ni ravno primerna. Prvič zato, ker je še svetlo in drugič, ker je ponavadi v bližnji okolici precej sprehajalcev, kolesarjev, psov in njihovih lastnikov ter šolskih piknikov, ki bi vas lahko zalotili pri vašem početju. Pravzaprav mi nikoli ni bilo jasno, ali takšni naključni sprehajalci vedo, kaj se ob Savi dogaja ali ne.

Ima pa Sava tudi nekaj prednosti pred »štroke«. Predvsem to, da ni prav nič nevarna (za razliko od »štroke«), da tu ni prostitucije, policije, pretepaško razpoloženih mladoletnikov in podobnih nadlog. Atmosfera je mnogo bolj prijazna in sproščena. Na Savi se vam lahko celo zgodi, da se boste zapletli v prav prijeten pogovor, sploh pa boste, po nekaj tednih bolj ali manj rednega obiskovanja, poznali večino obiskovalcev.

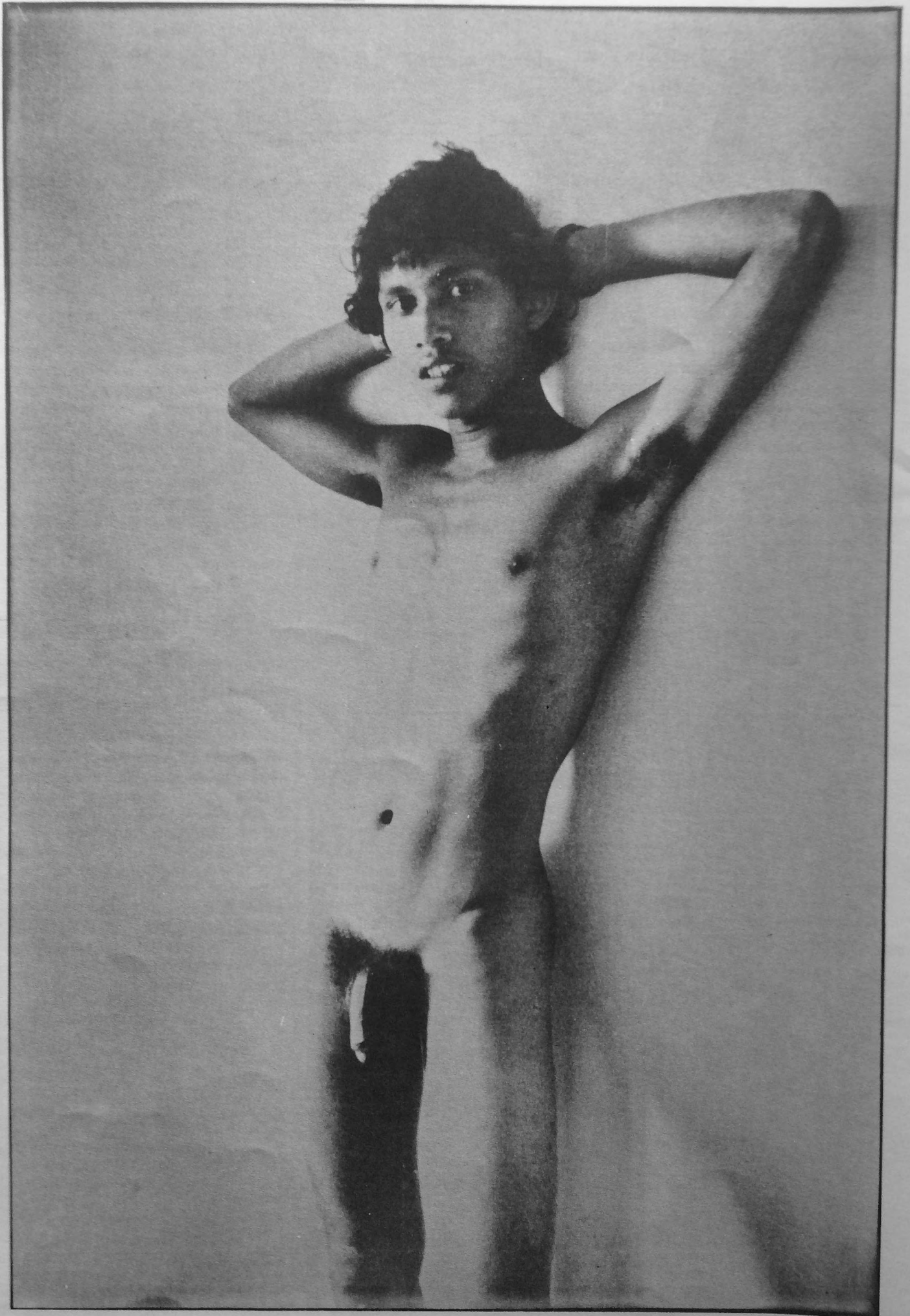
Vidimo se torej na Savi!

Nekatere druge plaže v Jugi:

Dubrovnik - nudistična plaža na otoku Lokrum
Kanegra - nud. plaža pri Savudriji
Krk - Malinska, nud. plaža Rajski put
Pula - Zlatne stijene
Rab - nud. plaža pri mestecu Rab
Rovinj - Crveni otok, Koversada
ter verjetno še marsikje drugje.



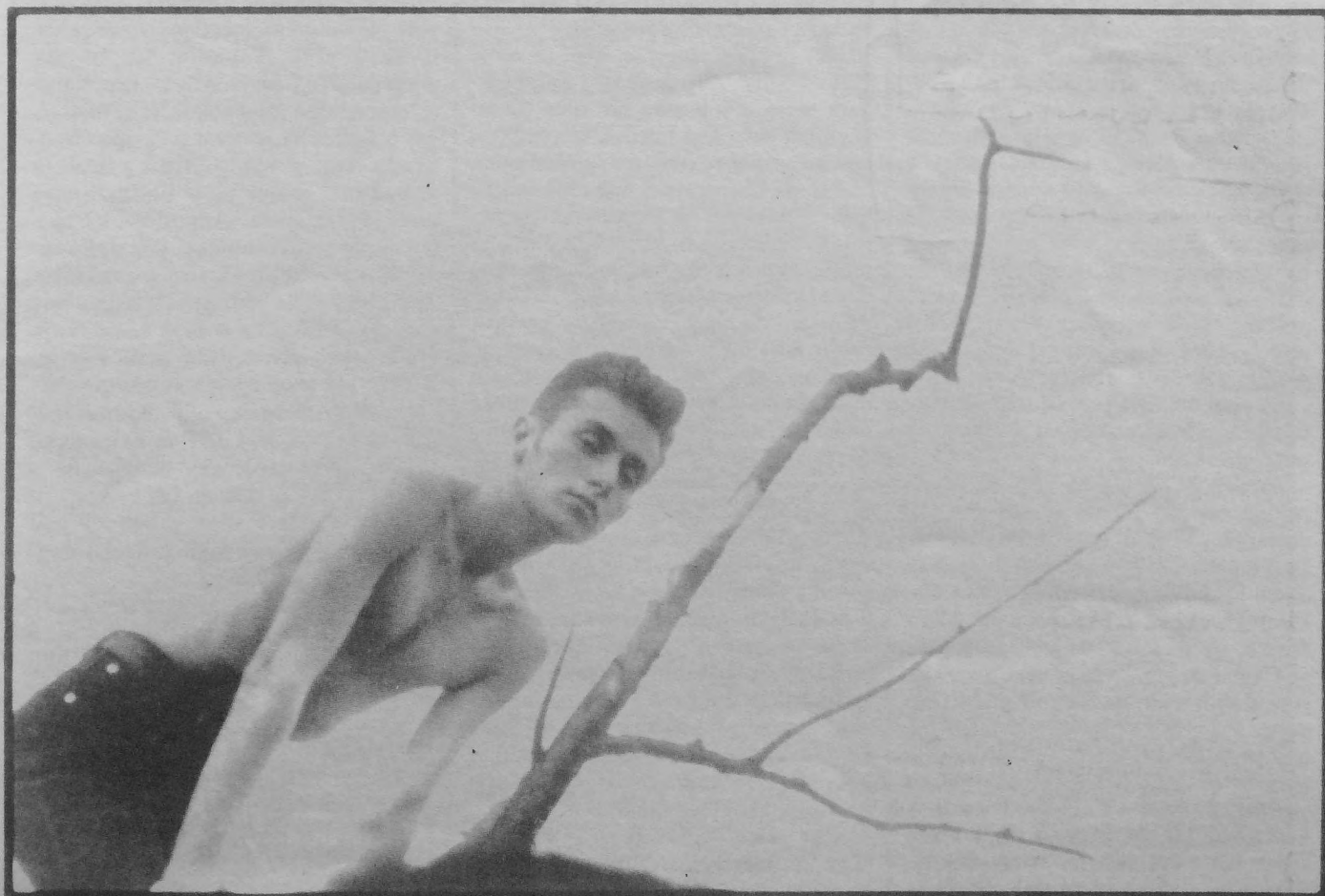
portfolio 2



portfolio 2



portfolio 2



GAY BEOGRAD NEKAD I SADA



Septembra 1923. godine »Politika« je objavila da se u jednom beogradskom hotelu dogodilo okrutno ubistvo. Novinar, očito sklon senzacionalizmu, napisao je da se radi o »špijunskoj ili homoseksualnoj zaveri«. A u jednoj medicinskoj enciklopediji izdatoj takodje početkom dvadesetih godina u Beogradu piše da »PEDERI izgledaju kao obični ljudi, samo im dlaka raste u suprotnom smeru«. Po pisanju tadašnje štampe i stava medicinskih radnika prema homoseksualcima može se zaključiti kakav je položaj ovih ljudi u Srbiji, tj. Beogradu bio između dva rata. Ipak, po nekim (ne potpuno proverenim) podacima predpostavlja se da je gay subkultura cvala u najbogatijim slojevima tadašnjeg beogradskog društva. I misli se da su skuplji i otmeniji bordeli pružali »specijalne« usluge muškarcima koji su skloni svom polu.

O gay Beogradu za vreme rata ne postoje nikakvi podaci koji bi nam bili dostupni, pa čak ni nagadjanja. Jer gay-ljudi koji su tada živeli nisu se usudjivali da svoju homoseksualnost ispolje na bilo kakav način zbog, svima nam dobro znanih, represija nacista nad njima.

Čini se da je zato posleratni period, tj. period pedesetih – šezdesetih godina bio najzanimljiviji u, ne baš mnogo bogatom, gay istorijatu Beograda. Po svedočenju starijih beogradskih homoseksualaca gay-ljudi su se tada okupljali u boemskim kafanama i bistroima, od kojih treba izdvojiti: »Tri šešira« u Skadarliji, »Resavu«, »Žubor cveća« (koji je

kasnije nazvan »Kazbek«). A ispred »Manježa« uglavnom su se okupljali glumci među kojima je uvek bilo jedan veći krug homoseksualaca. Na sva ova mesta su izlazili i heteroseksualno opredeljeni ljudi. Beogradski homoseksualni i heteroseksualni svet pedesetih godina bili su mnogo više povezani nego danas, a za boemski gay i straight svet može se reći da su bili potpuno integrirani. Tadašnji homoseksualno opredeljeni ljudi su odlazili i na »underground« mesta, tj. okupljališta »nižeg ranga«, kao što je **Železnička stanica** i neki **parkovi**, ali sa mnogo manje opreza i straha, jer su tada fizički napadi na gay-ljude bili vrlo retki. Čak su i šikaniranja homoseksualaca od strana organa bezbednosti bila retka, što danas apsolutno nije slučaj. Gay-ljudi koji se sećaju tih vremena kažu da su ranije veze i prijateljstva među homoseksualcima bile mnogo emotivnije i duže, sa više romantike i stila, a da promiskuitet gotovo nije postojao.

Gay Beograd danas se, ipak, ne razlikuje mnogo od gay Beograda u posleratnom periodu – bar ne po tome što su gay-ljudi tada, kao i danas, bili prilično pasivni u borbi za svoja prava. Medjutim, čini se da i beogradski homoseksualci i lezbijke počinju sa kakvim-takvim organizovanjem da bi se izborili za svoja prava. Kao vrhunac tog organizovanja formirano je udruženje **ARKADIJA** o čijim je ciljevima bilo reči u prošlom broju **REVOLVERA**. U eri erupcije srpskog nacionalnog kiča i veličanja mačizma ovo Udruženje nailazi na velike probleme, a aktivisti **ARKADIJE** ističu da im je najveći problem nedostatak prostorija za rad. I upravo iz tog razloga **ARKADIJA** još uvek nije formalno registrovana. Ipak, mora se primetiti da tolerancija prema istopolno opredeljenim ženama i muškarcima u Srbiji raste, bar u onim kulturnijim krugovima društva. Tome su veoma doprineli mediji koji postaju sve liberalniji i problemima »onih koji su drugačiji u krevetu« posvećuju mnogo više pažnje nego do sada. Ovo se pre svega odnosi na radio stanice kakva je **B-92** (na ovom radiju, kao što je poznato, svakog petka se može čuti emisija »Dee Gay«) ili radio **Pančevo** (koji je homoseksualnoj problematici posvetio nekoliko celonoćnih kontakt-



emisija, koje je vodio Nebojša Pop Tasić). No, izgleda da su srpski zakon, a i srpski milicioneri, mnogo manje liberalni, jer još uvek je na snazi **3 stav 110-tog člana KZ Srbije**, koji inkriminiše dobrovoljni homoseksualni odnos između lica muškog pola. Takodje, što se gay okupljališta u Beogradu danas tiče, stanje se nije mnogo promenilo. Najaktuelnija gay okupljališta, restoranskog tipa u Beogradu su: poslastičarnica hotela »Moskva«, picerija u podzemnom prolazu kod palate »Albanija«, kafeji u teatru »Bojan Stupica« i u **Jugoslovenskom dramskom pozorištu**. Takodje, i dalje postoje »underground« gay okupljališta na kojima se ne može dobiti, tj. doživeti ništa osim »instant seksa«. Od beogradskih »underground« okupljališta treba izdvojiti: **Karadjordjev park**, park kod **JDP-a**, **Železničku stanicu**. A najveće gay okupljalište u Beogradu ovog tipa je **Ušće** (koje je, doduše, danas mnogo poznatije kao mesto za održavanje mitinga *Socijalističke partije*).

Ukratko rečeno – ako ste lezbijka ili gay koji je imao »sreću« da se rodi u Srbiji u dvadesetom veku – vaš senzibilitet može biti zadovoljan sa samo dva-tri događaja na ovom tlu. Ili, ukoliko ste zaista skromni (da ne kažem malo hrabri) bićete zadovoljni i slušajući feminizirani glas jednog poslanika u Skupštini Srbije i naravno nećete preduzeti ništa da promenite svoj nezavidan položaj.

Dejan Nebrigić

FIRENCE: PRAKTIČNO

Italija

Homoseksualnost je že začela izgubljeni pečat socialne nevarnosti. Mladi so do nje v glavnem indiferentni, več ima čezno povedati starejša generacija. Posebnih anti-homo zakonov ni več že od l. 1889, »age of consent« je za vse spolne orientacije 16 let, prostituirate pa se lahko z 18-imi leti... Glavni sovražnik italijanskega homoseksualca pa je Družina, neomajna institucija italijanske družbe, kjer la Mamma svojim potomcem vlada vse tja do tridesetih let starosti! Značilno je tudi toleriranje fizičnih istospolnih stikov. Ne navdušite se prehitro, ko boste na cesti zagledali dva lepotca z roko pod roko...možnosti, da sta gaya, so zelo majhne. Za gay sceno v Italiji je značilno, da se na Jugu odvija drugače kot na Severu, kjer je podobna ostalim evropskim državam. Južno od Rima pa so zbirališča gayev v t.i. »mešanih« lokalih, kjer pretirani izpadi niso priporočljivi. Posebno na Jugu lahko gay ekshibicionizem izzove nasilne reakcije. Vseeno se v Mediteranu do homoseksualnosti že tradicionalno obnašajo bolj odprto.

Lezbičnost po italijansko

Če lokalna scena lepo skrbi za gaye, pa je z lezbijkami slabše. Klubi jim sicer na široko odpirajo vrata in v Tabascu na primer, deklet res ne manjka, tudi tistih ne, ki so le pobegnile pred napadalnimi Latiu-loverji. V državi, ki je tako prežeta s katolištvom in mačizmom, je javni odpor do moške homoseksualnosti presentljivo majhen. Podobno je z lezbijkami, ki pa so tu komaj opazne.

Firence

Firence so na svoj ugled med muzejskimi mesti Evrope zelo ponosne. Lahko bi bile tudi na svoje mesto v homoseksualni zgodovini, saj so gostile nekaj največjih umetniških imen. Tu so svoje navdihe iskali Michelangelo, Caravaggio in kasneje E. M. Forster, med drugim tudi avtor romanov *Maurice* in *Soba z razgledom*. Vsa ta preteklost lahko morda bolj pojasni dejstvo, da so ravno v Firencah pred sedemnajstimi leti odprli prvi »uradni« gay disco v Italiji, ki se imenuje **Tabasco**.

Zvečer

Vsem tistim, ki redno romajo v gaymeko Italije Milano se zdi inorda scena v Firencah skromna. Vseeno pa je mesto vredno obiska tudi s te plati: Resnično, italijanski ragazzi v Tabasco prihajajo iz Pise, Bologne in celo iz Benetk! Že večkrat renoviran klub se nahaja v kripti stare cerkve in v njem prostora ni prav veliko. Poleg plesišča si lahko v klubu ogledujete bolj »poredne« risanke in filme, žejo pa gasita kar dva šanka. Klubu včasih rečejo tudi **Lefty's**, saj je tako ime glavni mestni gay znamenitosti - tamkajšnjemu natarkarju, ki je ciprski Grk.

Poletue Firence so za navezovanje novih stikov primerne, saj mesto od silnih količin ameriških in evropskih turistov kar poka po šivih. Koristna posledica gneče je za Italijane presentljivo dobro obvladanje angleščine, če pa boste poskusili domačina očarati s ščepcem italijanščine, vam tega gotovo ne bo zameril-

a. V sobo si ga lahko pripeljete, če je star vsaj 18 let.

Pa nazaj plesat: Tabasco dela od torka do nedelje, priporočljivi večeri pa so ob torkih, petkih in sobotah...in vsekakor tudi posebni večeri, tako kot npr. travestitski showi, ki jih redno prirejajo na Halloween (za vse svete). Ob sobotah vas na vhodu oropajo za celih 20.000 LIT, sicer boste za vstopnino ter konzumacijo odšteli 12.000 LIT.

Pozor! Pijača je po italijanskih diskotekah izredno draga, zato se raje opijanite že v hotelu. Po klubih Italijani runde ne plačujejo nikomur. To ni njihov način in tovrstna dobrosrčnost se vam ne bo povrnila!

Do kluba, na Piazza S Cecilia pridete tako, da s slavnega mestnega trga **Piazza della Signoria** zavijete po Via Vacchereccia in nato v prvo pasajo na desni. Potem na levi strani poiščete težka jeklena vrata, osvetljena v roza neonu in že ste na cilju.

Številka dve je na gay sceni Firenc **bar Crisco**, ne tako trendovski, a vseeno nabasan. Tudi tu so precej prijazni, veदार se je za bar čas očitno nstavil in je vse v slogu svetovnih klubov pred aidsom. To pomeni, da labko zadaj, za mizami, obiščete dark room. Ko kaj takega počnete v Firencah in po Italiji sploh, bodite posebno previdni. Italija glede virusa HIV sodi med najbolj okužene evropske države, mladih Italijanov pa to ne zanima kaj dosti.

V središču mesta se je pred nedavnim odprla tudi nova gay savna, prva v tem koncu države.

Slang

Za konec še nekaj o vzdevkih: mednarodni *gay* in *lesbica* sta običajna, vendar ne edina. Za blago žaljivko velja *frocio*, za lezbijko *frocia*, medtem ko je z izrazi *finocchio* ter *bucolbuca* stvar že malo hujša.

Nočni zemljepis

Tabasco: Piazza S Cecilia 3r, tel.:055/21 30 00, ob ponedeljkih zaprto

Crisco : Via Sant'Egidio 43r, tel.:055/24 80 580, blizu Bolnišnice S Maria Nova, ob sredah zaprto

Gay shop: Frisco International Import, Via Galliano 29r, ob sobotah in nedeljah zaprto
Magic America Via Guelfa 89-91r

Hotel: Soggiomo S Egidio, Via S Egidio 6, enop. soba 25.000 LIT

Albergo Brunetta, Borgo Pinti 5, enop. soba 26.000 LIT, dvop. soba 60.000 LIT.

Tine Žnidaršič

FLORENCE
BATHS

GYM
SAUNA CLUB



VIA GUELFA 93 • FIRENZE

TEL: 055-216050

anketa

ANKETA:

Morda sta dve številki časopisa za povratne informacije še prekratko obdobje, vendar ne veste, kako neznansko potrebujemo in si želimo vaše mnenje o Revolverju! Če si izboljšav skupaj z nami želite tudi vi, nam prosim izpolnjeno anketo pošljite na uredništvo:
Roza klub - Revolver, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana.

Obkrožite prosim ustrezne odgovore:

Kako ste prišli do Revolverja:

1. Kupil-a sem ga v knjigarni ali v trafiki
2. Kupil-a sem ga v prostorih Roza kluba ali v Roza disku
3. Revije nisem kupil-a, posodil mi jo je prijatelj-ica

Ali boste kupili naslednjo številko:

1. Da, ker mi je Revolver všeč
2. Ne, ker mi je Revolver sicer všeč, a se mi zdi zanj škoda denarja
3. Ne, ker mi Revolver ni všeč

Ali vas v reviji moti odsotnost pornografije:

1. Da, zelo jo pogrešam
2. Še kar, a gre tudi brez
3. To vprašanje se mi ne zdi pomembno, še dobro, da sploh izide
4. Ne, pornografske revije ne bi kupil

Ali bi bili pripravljene odšteti (občutno) večji znesek za Revolver v barvah:

1. Da
2. Najbrž ne
3. Zagotovo ne

Kako ocenjujete informiranje revije:

1. Preveč tuje scene
2. Preveč domače scene

Kako ocenjujete težavnost branja:

1. Članki so napisani prezahtevno, preveč je politike
2. Članki so napisani prezahtevno, preveč je kulture
3. Članki so napisani preveč enostavno, preveč je politike
4. Članki so napisani preveč enostavno, preveč je kulture

Kako ocenjujete razmerje med besednim in slikovnim materialom:

1. Preveč besedil s premalo fotografijami
2. Preveč fotografij in premalo besedil

Ste z dosedanjim izborom fotografij zadovoljni:

1. Da
2. Ne

Kako ocenjujete obseg člankov:

1. V glavnem predolgi
2. V glavnem prekratki
3. V glavnem ustrezni

Kaj ste doslej najbolj pogrešali:

Pravične nasvete:

- modu
- image
- vdruk po sceni

TRACE iz domače scene

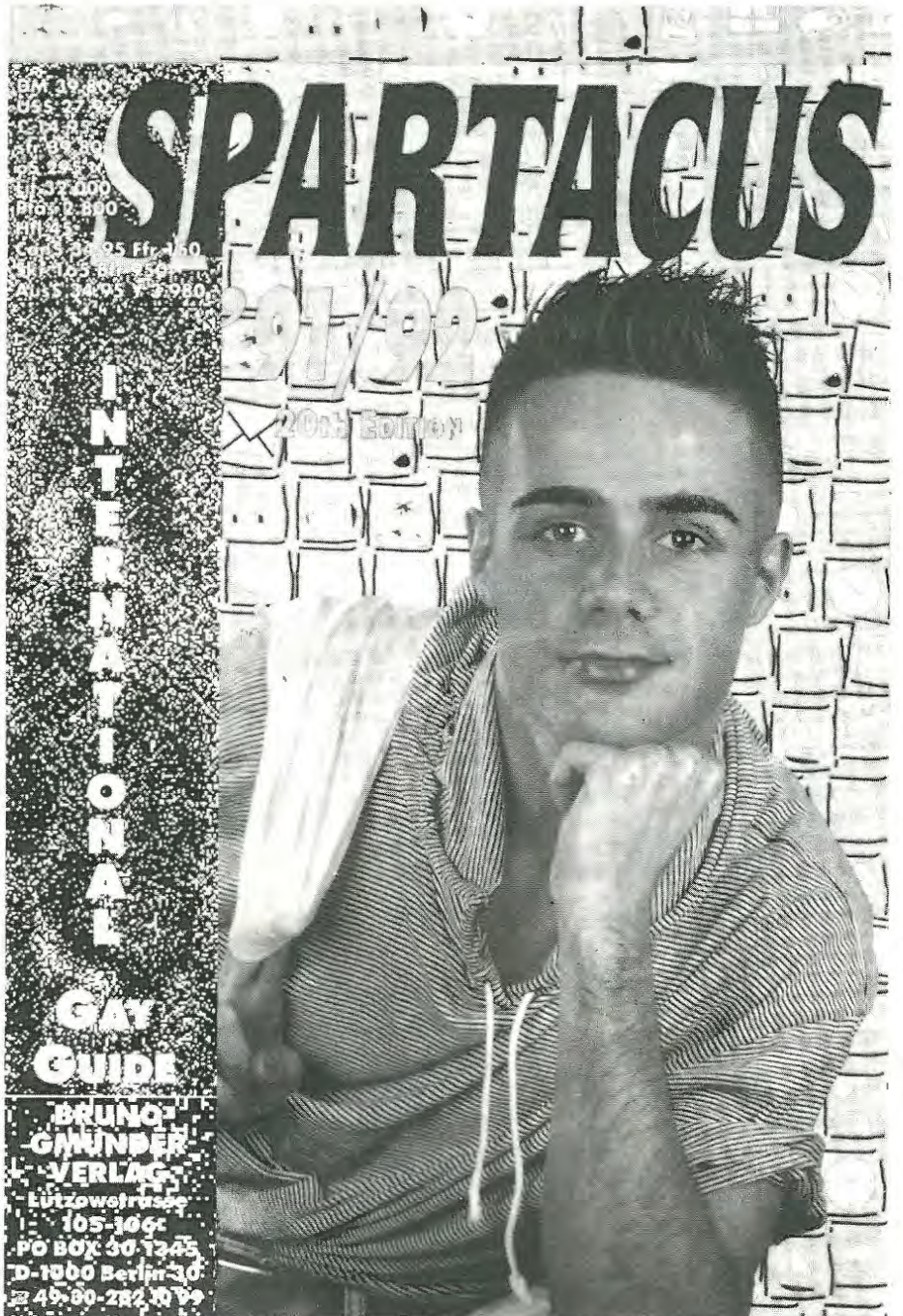
Kaj vas je doslej najbolj motilo:

Obkrovanje revije
Neumestni intervjuji
Nezdinteresiranoost
za domačo sceno
etc

Bi bili pri ustvarjanju prihodnjih številke pripravljeni sodelovati tudi vi:

1. Ne
2. Da, lahko pomagam pri: **VPIŠI:**

Le pri vas je problem, ker ljudi odpanjate!



RADIO ŠTUDENT JE

89.3

RADIO ŠTUDENT, UKV stereo 89,3 in 104,3 MHz

Najveći izbor gay hard core filmov

XXX

Dreamworld Video

od SM

p.p.204, 11070 N.BEOGRAD

od SF

Julči

LUBI BRALCI!

Poredna nečakinja Malči mi je pobrisala neznanokam, na toaletni mizici pa je za seboj pustila le pisemce: »Luba Julči! Zapuščam suhoparni svet zadnjih časopisnih strani in medijev vobče, selim se na živahni Mykonos. Poskrbi no zdaj ti, za moje bralske črede. Polub od Malči!« Ker zdaj veste, kaj mi, ubogi izmozgani revii preostane namesto popularnega štrikanja, se bomo koj vpregli. Tri, štiri:

Draga teta!

Ne vem več, kako naj si pomagam. Ti si moj poslednji up! Kadarkoli se spravim k nakupu Revolverja, me popadejo živčni krči, srbečica in močno potenje. Zobje mi nenadzorovano šklepetajo, pa tudi razum mi običajno odpove poslušnost. Misliš, da bi trafikantka posumila v mojo moškost, če bi zahteval Revolver? To številko mi je k sreči posodil znanec v Roza disku, potem, ko je že šla skozi ducat rok vnetih bralcev. Vsi so na branje nestrpno čakali, medtem ko je v D. J. kabini kup neprodanih izvodov žalostno sameval. Ljuba Malči, sem grafični delavec in vem kaj to pomeni. Zato pa ti povej meni, kako naj se otresem krčev in potenja?

Tvoj Dule

Dragi Dule!

Čeprav najbrž sam veš, da sodiš med težje primere, menim, da zdravilo obstaja tudi za te. Ko bomo pri naši hiši izdali bombažno majico za vroče dni s še bolj vročim napisom REVOLVER!, jo boš terapevtsko oblačil celo poletje! Trenutno pa za izganjanje tvojega hudiča priporočam čimbolj vroče zeliščne čaje in obisk parka za železniško postajo v riskantnih urah. Terapija s huligansko tolpo dela menda čudeže.

Draga teta Malči!

Odkar me je zapustil partner, sem zelo osamljen in vase potegnjen sedemindvajsetletnik. Ko se je pred dvema mesecema v bližino naše hiše priselil prekrasen srednješolec, sem uvidel, da samote ne morem več prenašati. Pogosto ga videvam na našem avtobusu, vendar si ne upam pričeti s spogledovanjem. Teta

Malči, ali naj z osvajanjem njegovih modrih oči tvegam ali ne?

Osamljeni Milan

Osamljeni Milan!

Ker Malči ta hip počenja vse, česar si ti ne upaš, poslušaj mene, od življenja prebičano Julči: Ne ga srat, Milan! Če se boš spuščal na nepreizkušene terene, boš namesto modrine oči, doživel modrice okoli lastnih oči. Afero ti dovolim le, če pride povsem nedvoumno znamenje z druge strani. Pa še v tem primeru ti zaradi razlike v letih ne obljubim trajnih in ugodnih posledic. Ohrani svoje fantazije zase in vse bo v redu. Pogum pa, Milan, izkazuj raje kje drugje. V kakem sex-shopu, na primer.

Cenjena Julči!

Se v K4 zabavam in plešem - pa se ljudje obračajo in govorijo: »Lej ga, živa kurba...« Zato zadnje čase protestno zapuščam ljubljansko gay sceno, ker enostavno povedano, Emonca je zares lep in častit kraj, pa bi bilo potrebno, da tetice zato prispevajo svoje. Kulturo, predvsem našo, je treba spraviti na dan, v javnost. Treba jo je vrednotiti kulturno, ne pa podeželsko, kot se to v glavnem dogaja. Mi gayi imamo še kako lepe kulturne navade - še boljše, kot jih je Revolver objavil v svojem stripu - smo balerine, umetnice, hodimo med ljudi, delamo, smo za družabnost, negujemo mednarodna poznanstva. Predvsem pa bi rad, da si ua cesti ne bi kazale (?) jezika ena za drugo in se še kako drugače neobičajno vedle, kakor se to vaščansko počne v naši Emonci. Pa da se ne bi tako ogovarjale, pa da ne bi bile tako škodoželjue.... Kako je torej s tem našim obnašanjem, našo prevzetnostjo, obremenjevanjem in izstopi?

Vencelj

Preljubi moj ostrogledi Vencelj!

Vse, kar si opisal je res, še kako res. Vendar tu ne smeva posploševati: veliko pripadnikov našega plemena ne želi o tem niti slišati, kaj šele te sorte folkloro negovati in razvijati. Ob razlagi, da gre za obrambni mehanizem, ki ga po pritiskih večine razvije mučena manjšina, samo zamahnejo z roko. Prezir napram feminilnosti tem ultra-moškim služi kot še ena potrditev lastne trdnosti, ki jo kot homoseksualno usmerjeni, kar kljub vsemu so, še kako potrebujejo. Druga (morda **zadnja**) plat medalje pa pravi drugače. Tam slišim, da so si pedri za buške krivi sami, saj se niti ne zmorejo niti ne znajo obnašati primemo in so skratka v vsakem primeru potrebni prevzgoje. To vprašanje, dragi Vencelj, ti bo olajšala nova Krtova izdaja z naslovom Rožnati trikotnik, kjer lahko izveš za ceno drugačnosti v še ne tako oddaljeni zgodovini. In moj nasvet? Svoje trdovratno-možate prijatelje naslednjič v Roza disku primereno opij in strmel boš! Usteca bodo zažvrgolela, ročice vzplapolale in rite migotale. Saj smo si menda vsi podobni, verjemi. Tudi jaz se začnem po moško vesti, ko je pijače dovolj! Toliko za danes, ljubi Vencelj okoli etikete. O sceni pa se ti bom razpisala naslednjič.



Tebe in vse ostale pozdravlja Vaša Julči!
P. S.: vaših pisem si obetam na naslovu: **Roza klub - Revolver, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana**



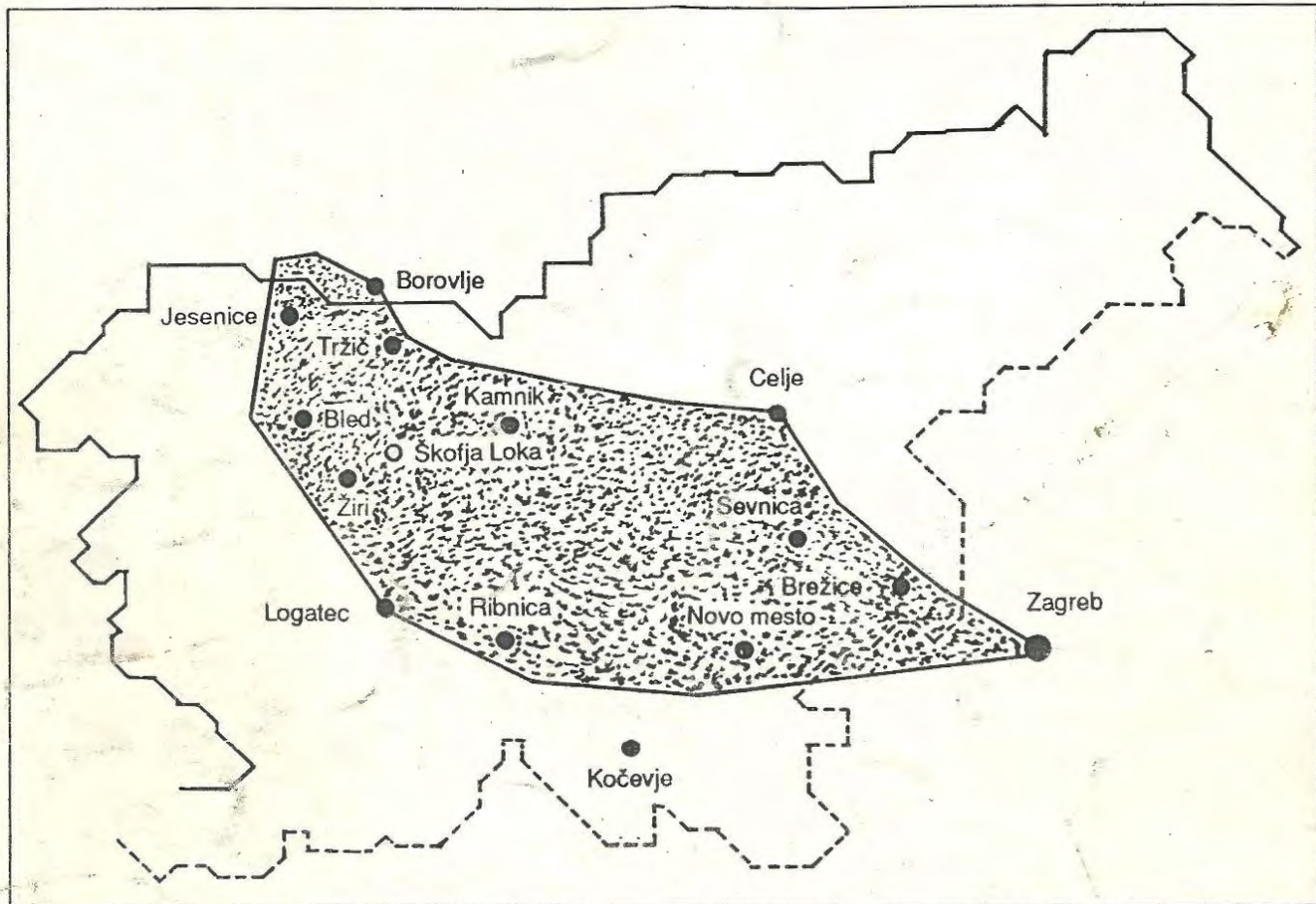
Roza disko.

Klub K4. Vsako nedeljo od 22.00 do 03.00.



radio GLAS Ljubljane

100,2 in 102,4 MHz



radio, ki ga posluša več kot polovica ljubljancev in okoličano

Naslov: **RADIO GLAS LJUBLJANE, KOPITARJEVA 2, 61000 LJUBLJANA; ŽIRO RAČUN: 50100-603-46299**

Fax: (061)324-341

Telex: 31 819 rgl-yu

Telefoni: <i>novinarska redakcija</i>	325-967, 325-496; fax: 324-341
<i>direktor, tajništvo</i>	325-496, 301-062
<i>studio - program</i>	328-944, 328-954
<i>glasbena redakcija, tehnika</i>	329-144
<i>računovodstvo</i>	216-296
<i>enota trženje RGL</i>	325-494, 216-296, 302-041

REDAKCIJA VIZUALNEGA INFORMIRANJA, GREGORČIČEVA 5, 61000 LJUBLJANA,
(display na Šubičevi ulici) **Fax: (061) 213-021**

Dejavnosti, ki predstavljajo našo ponudbo:

- oblikovanje tržnega komuniciranja
- pisanje tekstov, sloganov
- pisanje sinopsisov za avdio sporočila
- režiranje avdio tržnih sporočil
- oblikovanje vizualnih sporočil za svetlobni display (rač.grafika)